

Α.Τ.Ε.Ι ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΑΠΛΑΔΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΛΙΑΠΑΤΗ ΚΑΛΛΙΟΠΗ Α.Μ. 4866

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
SUMMARY	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ	11
1.2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	12
1.3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15
1.3.1 ΕΝΝΟΙΑ	15
1.3.2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ	16
1.3.3. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	21
2.2. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	23
2.2.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	23
2.2.2. ΕΛΛΑΔΑ	25
2.2.3. ΠΡΟΦΙΛ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	26
2.2.4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	27
2.2.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	27
2.2.6. ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

3.1. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	33
3.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	33
3.1.2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ	34
3.1.3. ΠΟΙΑ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	35
3.1.4. ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	36
3.1.5. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ	36
3.1.6. ΒΑΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ	36
3.2. ΚΟΡΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	38
3.2.1. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	38
3.2.2. ΑΓΟΡΑ	38
3.2.3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	38
3.2.4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ- ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	39
3.2.5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	39
3.2.6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ	39
3.3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ	39
3.3.1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ	39
3.3.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	40
3.3.1.2. ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ	40
3.3.1.3. ΙΔΙΑΙΑΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	40
3.3.1.4. ΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	42
3.4. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	43
3.4.1. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ	43
3.4.2. ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	45
3.5. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	46

3.5.1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	46
3.5.2. ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	47
3.5.3. ΑΚΡΙΒΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ	48
3.5.4. ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	48
3.6. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	49
3.7. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	52
3.7.1. ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ	52
3.7.2. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	54
3.7.3. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΑΜΕΙΟΥ	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

4.1. ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ	57
4.1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	57
4.1.2. ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ	58
4.1.3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	60
4.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ	62
4.2.1. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.	62
4.2.1.1. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ (F.E.O.G.A.)	64
4.2.1.2. Η ΚΟΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	65
4.2.1.3. Η ΝΕΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	66
4.2.2. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ.	67
4.2.3. ΣΥΓΚΕΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ο.Κ.	70
4.3. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	72
4.3.1. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 602/1914	72
4.3.2. Ο ΝΟΜΟΣ 921/1979 ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ	74
4.3.2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	74
4.3.2.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ	78

4.3.3. Ο Ν.1541/1985 ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	84
--	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

- ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ	91
- ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	93
- ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ	95
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή έγινε στο πλαίσιο των υποχρεώσεων για την απόκτηση πτυχίου στο Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του ΑΤΕΙ Κρήτης και έχει σαν στόχο να αναδείξει τη συμβολή του Αγροτουρισμού στην περιφερειακή Ανάπτυξη της Κρήτης.

Αρχικά γίνεται μια αναφορά στον αγροτουρισμό και τις διάφορες έννοιες που έχει καθώς επίσης και στο πως ο αγροτουρισμός είναι άρρητα συνδεδεμένος με την ανάπτυξη της Περιφέρειας αφού έχει σαν κύριο σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού πλούτου των περιοχών κ.α.

Έπειτα αναπτύσσονται οι μορφές του Αγροτουρισμού που υπάρχουν στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμα γίνεται μία σύντομη αναφορά στο προφίλ των αγροτουριστών και στα είδη των αγροτουριστικών καταλυμάτων καθώς επίσης και στα σημαντικότερα μέτρα που έχει πάρει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την χρηματοδότηση του, και στους φορείς και οργανισμούς που έχουν σαν κύρια ενασχόληση τον Αγροτουρισμό.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένας απλός και κατανοητός οδηγός για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη λειτουργία μιας αγροτουριστικής επιχείρησης- συνεταιρισμού. Ο οδηγός είναι φτιαγμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να παρουσιάζει τα αναγκαία βήματα και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν ώστε να οργανωθεί με επιτυχία μια επιχείρηση.

Τέλος, γίνεται εκτενής αναφορά στις συνεταιριστικές αρχές, στα είδη συνεταιρισμού και στις διακρίσεις τους, στα στοιχεία Αγροτικής και Τουριστικής πολιτικής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθώς και στους νόμους που αναφέρονται στην Οργάνωση και Λειτουργία των Αγροτικών Συνεταιρισμών στην Ελλάδα.

Στο τέλος της πτυχιακής εργασίας παρατίθεται ένα παράρτημα που αφορά στους Ελληνικούς Γυναικείους Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς.

SUMMARY

This project was part of the obligations in order to obtain a degree of the department of Tourism and Hotel Management, Faculty of Management and Economics, of Technological Educational Institute of Crete and its purpose is to highlight the contribution of Agritourism in regional Development of Crete.

In the beginning there is a reference to agritourism and its several meanings, it is also indicated how agritourism is inseparably connected with the development of the Region since its main purpose is the reinforcement of the agricultural income and the local economy, the enhancement of the natural and cultural wealth of the regions etc.

Then follows a presentation of the types of agritourism in Greece and in the countries of the European Union. There is also a short reference to the agritourists' profile and to the types of the agritourist accommodation, a reference to the most important measures that have been taken by the E.U. for its funding and also to all the organizations that mainly deal with the Agritourism.

Then a simple and comprehensive guide is being presented for the design, the organization and the operation of an agritourism enterprise-cooperative enterprise. The guide is written in such a way in order to present the necessary steps and the procedures that have to be followed in order to organize a business successfully.

Finally, there is an extensive reference to the cooperative principles, to the types of cooperatives and their discriminations, to the data of Agricultural and Tourism policy of the European Communities and to the laws that refer to the Organization and the Operation of the Agricultural Cooperation in Greece.

An annex that refers to the Women's Agritourist Cooperatives is being quoted in the end of the thesis.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Παρόλο που ο τουρισμός στην ύπαιθρο έχει διαδοθεί μόνο τις τελευταίες δεκαετίες, οι πλούσιοι φυσικοί πόροι που διαθέτουν οι αγροτικές περιοχές έχουν αναδείξει τον αγροτουρισμό ως μέσο για την αναζωογόνηση των μέχρι πρότινος απομονωμένων περιοχών, γεγονός που έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον πολλών κυβερνήσεων που θέλουν να επιτύχουν μια καλύτερη κατανομή της ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο. (Ανδριώτης Κ. 2007 σελ.96)

Γιατί πρέπει να ασχοληθούμε με τον αγροτουρισμό:

Ο Αγροτουρισμός σήμερα είναι ένα κανάλι επικοινωνίας και συνεννόησης των ανθρώπων της υπαίθρου το οποίο δίνει έμφαση στην ποιότητα ζωής, στα πρότυπα και τις αξίες με ιδιαίτερη ταυτότητα. Επιπλέον διαμορφώνει ένα νέο “προϊόν” με ανθρώπινα χαρακτηριστικά και αναδύει οικολογικές συνειδήσεις. (Χανιά 2008 σελ.3)

Πιο συγκεκριμένα ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους, οι οποίοι είναι:

- a) μέσα στη φύση, έξω από το πλαίσιο του αναπτυγμένου αφενός για τον τουρίστα στη δυνατότητα να περάσει ήρεμες διακοπές τουρισμού, μέσα σε ένα φιλόξενο κλίμα που δημιουργεί η ίδια η φύση και οι άνθρωποί της,
- b) και αφετέρου για τον επαγγελματία η ενίσχυση του αγροτικού του εισοδήματος με την εκμετάλλευση καταλυμάτων και με την τροφοδοσία των επισκεπτών των καταλυμάτων του, με προϊόντα της ντόπιας αγροτικής παραγωγής και της τοπικής λαϊκής τέχνης.

Κάτω από αυτή την οπτική γωνία, ο αγροτουρισμός, αποτελεί μια πραγματικά σημαντική μορφή τουριστικής ανάπτυξης, που, στοχεύει ανάμεσα στα άλλα:

1. Στον συνδυασμό συνεργασίας των τριών τομέων της παραγωγής μιας χώρας (δηλαδή πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς ή τομέα παροχής υπηρεσιών).
2. Στην περιφερειακή ανάπτυξη, αφού η ύπαρξή του αποτελεί σημαντικό λόγο δημιουργίας αναπτυξιακών έργων υποδομής και ανωδομής, που πιθανά να καθυστερούσαν για μεγάλα χρονικά διαστήματα.
3. Στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων.
4. Στην άνοδο του οικονομικού επιπέδου των περιοχών αυτών και στη συμπλήρωση του εισοδήματος των κατοίκων τους από τον τουρισμό.
5. Στην ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά.
6. Στη γνωριμία και διάδοση προϊόντων προερχόμενων από τη χειροτεχνία και τη βιοτεχνία.
7. Στην τόνωση της αγροτικής ζωής και την μη ερημοποίηση της υπαίθρου.

8. Στην ψυχολογική ικανοποίηση του τουρίστα αφού αποφεύγει το συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια, κλπ. των αναπτυγμένων και δη των κορεσμένων περιοχών.
9. Τέλος, στη δυνατότητα του τουρίστα να παίζει διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους από τους συνηθισμένους της καθημερινής του ζωής. (Δροσοπούλου, Σ. 1989, σελ. 50-51)

Συνοψίζοντας λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο αγροτουρισμός είναι μια καινοτόμα πρόταση ανάπτυξης που τόσο έχει ανάγκη η Ελληνική ύπαιθρος. (Χανιά 2008, σελ.3)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^Ο

1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.1.ΟΡΙΣΜΟΣ

Πολλές είναι οι προσπάθειες που έχουν γίνει κατά καιρούς για να δοθεί ένας επακριβής ορισμός του Τουρισμού. Από τα κύρια χαρακτηριστικά του, πέντε είναι αυτά που μπορούν να εξακριβωθούν εννοιολογικά και συγκεκριμένα τα εξής:

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία : το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένου της διατροφής.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους.
- Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχύχρονου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεση τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες μέρες, βδομάδες ή μήνες.
- Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους. (el.wikipedia.org/ wiki/ Τουρισμός)

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψη όλα τα παραπάνω η Παγκόσμια Οργάνωση Τουρισμού (ΠΟΤ) το 1981 έδωσε τον εξής «επίσημο» ορισμό για τον τουρισμό σύμφωνα με τον οποίο:

Ο τουρισμός θεωρείται μια δραστηριότητα που περιλαμβάνει κάθε είδους μετακινήσεις οι οποίες πραγματοποιούνται είτε διαμέσου διεθνών συνόρων (αλλοδαπός) είτε όχι (ημεδαπός), με διάρκεια πάνω από 24 ώρες και οι οποίες εφορμώνται από ποικίλα αίτια (εκτός των λόγων μετανάστευσης και τακτικής ημερήσιας απασχόλησης). (Κομίλης, Π. 2001, σελ.21-22)

1.2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Οι εννοιολογικές προσεγγίσεις του τουρισμού ποικίλλουν (τουρισμός ως ανθρώπινη εμπειρία, ως κοινωνική συμπεριφορά, ως γεωγραφικό φαινόμενο, ως επιχείρηση και βιομηχανία κ.λπ.) ανάλογα με το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο εξετάζεται πλαίσιο που αναφέρεται τόσο στους διαφόρους επιστημονικούς/ ερευνητικούς κλάδους (οικονομία, κοινωνιολογία, γεωγραφία κ.λπ.) όσο και στους διαφόρους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς σχεδιασμού και πολιτικής (σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο).

Γενικά μπορεί να ειπωθεί ότι ο τουρισμός είναι μια δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου που περιλαμβάνει ή συνεπάγεται μια σειρά από αλληλεξαρτώμενες διαδικασίες και δραστηριότητες:

- παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης υπηρεσιών και αγαθών (οικονομικές επιστήμες)
- αλληλεπίδρασης, επικοινωνίας, ανταλλαγών μεταξύ διαφόρων κοινωνικών ομάδων, διαφορετικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών (κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, σημειωτική)
- χρήσης- δημιουργίας φυσικών διαθέσιμων, ανθρωπογενών (δομημένο περιβάλλον) και οικολογικών πόρων (οικολογία, αρχιτεκτονική κ.λπ.).

Ένα τέτοιο εννοιολογικό πλαίσιο διαγράφει τις τρεις διαστάσεις του τουρισμού και ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που καλούνται να καλύψουν οι διάφοροι επιστημονικοί κλάδοι, ο σχεδιασμός (χωροταξικός ή περιφερειακός), και κυρίως η διεπιστημονική προσέγγιση της τουριστικής ανάπτυξης.

α) Πρώτη διάσταση. Διαδικασίες παραγωγής, διανομής και κατανάλωσης υπηρεσιών και αγαθών.

Η οικονομική διάσταση του τουρισμού εκφράζεται μέσα από μια σειρά ανταλλαγών (transactions) μεταξύ καταναλωτών (αγοραστών) και παραγωγών (πωλητών), προϊόντων και υπηρεσιών. Αγαθά και υπηρεσίες

διαφόρων κατηγοριών από διάφορους τομείς διαμορφώνουν το τουριστικό προϊόν, που διατίθεται ενιαίο (ως πακέτο) ή καταναλώνεται μεμονωμένα υπό διάφορες μορφές (π.χ. μια εβδομάδα διακοπών σε κέντρο διακοπών, τριήμερη περιήγηση σε αρχαιολογικό χώρο κ.λπ.) . Το τουριστικό προϊόν (Τ.Π.) ως έννοια είναι από τις πιο δύσκολες να προσδιοριστεί. Περιλαμβάνει «χειροπιαστά» αγαθά και φυσικά αντικείμενα (ακτές, ξενοδοχεία κ.λπ.), που προσφέρονται για κατανάλωση στην τουριστική αγορά, αλλά και άυλα αγαθά (υπηρεσίες, οργανωτικά σχήματα, φιλοξενία), που συμβάλλουν στη διαμόρφωση της τουριστικής εμπειρίας. Οι δύο κύριες κατηγορίες παραγόντων που επηρεάζουν τη διαμόρφωση του Τ.Π. αναφέρονται:

- στους σχετικούς με το χώρο υποδοχής παράγοντες που διαμορφώνουν την παραγωγική διάσταση (καταλύματα, πόροι έλξης, δίκτυα περιήγησης κ.λπ.),
- στις εξωτερικές κυρίως επιδράσεις ή παράγοντες που διαμορφώνουν την καταναλωτική διάσταση (συνθήκες διεθνούς αγοράς, προτιμήσεις καταναλωτών/τουριστών , Tour Operators , μάρκετινγκ κ.α.).

Από μακροαναλυτική άποψη ο τουρισμός προσεγγίζεται μεθοδολογικά στα πλαίσια γενικών οικονομικών παραμέτρων, που αφορούν το ξένο συνάλλαγμα, τη δημιουργία εισοδήματος και απασχόλησης στην παραγωγική και καταναλωτική δομή (διασυνδέσεις με άλλους τομείς), τις επενδύσεις και την περιφερειακή ανάπτυξη.

Η ανάλυση σε μικρο -επίπεδο έχει ως αντικείμενο την μελέτη επιμέρους «μονάδων συμπεριφοράς», όπως σχήματα δαπανών και κατανάλωσης ορισμένων κατηγοριών του τουριστικού πληθυσμού, αποφάσεις και πρακτικές διεθνών πρακτόρων τουρισμού, για την εξακρίβωση του τρόπου που επιδρούν στην οικονομία της εξεταζόμενης χωρικής μονάδας.

b) Δεύτερη διάσταση: Διαδικασίες αλληλεπίδρασης, επικοινωνίας, ανταλλαγών μεταξύ κοινωνικών ομάδων, διαφορετικών πολιτιστικών χαρακτηριστικών (κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, σημειωτική).

Η κοινωνική- πολιτιστική διάσταση εκφράζεται μέσα από ορισμένες δραστηριότητες (π.χ. επισκέψεις μνημείων, συμμετοχή σε τοπικές γιορτές κ.λπ.) ή σχήματα συμπεριφοράς (πρότυπα κατανάλωσης, αξιών, αντιλήψεων) που συμπεριλαμβάνουν ή συνεπάγονται διάφορες μορφές επικοινωνίας μεταξύ πληθυσμού υποδοχής και επισκεπτών. Επίσης εκφράζεται με το σύνολο εκείνων των στοιχείων (έθιμα και τρόποι ζωής) που συνιστούν το κοινωνικό milieu ή το genius loci μιας περιοχής.

Σε μακρο- επίπεδο ο τουρισμός αναλύεται από την άποψη ποσοτικών και ποιοτικών αλλαγών στα σχήματα συλλογικών κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων του πληθυσμού. Οι εξεταζόμενες αλλαγές αφορούν κυρίως:

- τα σχήματα αναψυχής-τουρισμού του πληθυσμού της χώρας και τους παράγοντες που τα διαμορφώνουν,
- τις επιδράσεις που ασκούν οι τρόποι συμπεριφοράς και ζωής αλλοδαπών τουριστών στο ντόπιο πληθυσμό υποδοχής.

Οι μικροκοινωνιολογικές απόψεις αφορούν ομάδες ή τοπικές κοινωνίες και αναφέρονται:

- στις κοινωνικές αλλαγές και επιπτώσεις, ως αποτέλεσμα διαφόρων μορφών επικοινωνίας ομάδων τουριστών και τοπικού πληθυσμού,
- στις αλλαγές στην κοινωνική δομή μιας κοινότητας (ως αποτέλεσμα των προηγούμενων επιπτώσεων), και, επιπλέον, στις επιπτώσεις που επιφέρουν οι αλλαγές στην οικονομική και φυσική δομή της κοινότητας.

c) Τρίτη Διάσταση: Διαδικασίες δημιουργίας και χρήσης πόρων (περιβαλλοντικών φυσικών και ανθρωπογενών).

Οι περιβαλλοντικοί πόροι είναι σε μεγάλη έκταση φυσικοί και οικολογικοί. Πολλές δραστηριότητες του τουρισμού ή της υπαίθριας αναψυχής απαιτούν τέτοιους πόρους για να πραγματοποιηθούν, καταναλώνουν ένα μεγάλο φάσμα γήινων ή υδάτινων με ποικίλα χαρακτηριστικά ως προς την ικανότητα προσαρμογής σε διάφορης έντασης και τύπου τουριστική χρήση. Από την άλλη μεριά, οι ιδιότητες και οι

συνθήκες του φυσικού- οικολογικού περιβάλλοντος οριοθετούν ορισμένες δυνατότητες και περιορισμούς, ή ακόμα και τους όρους ως προς τον τύπο τουριστικής ανάπτυξης. Οι οικολογικές διαστάσεις του τουρισμού εκφράζονται λοιπόν:

- μέσα από δραστηριότητες τουρισμού και υπαίθριας αναψυχής οικολογικού προσανατολισμού, δηλαδή δραστηριότητες που βρίσκονται σε συμβιωτική σχέση με τις οικολογικές αρχές της ανάπτυξης, και
- μέσα από μια μεγάλη σειρά πόρων που διαμορφώνουν τοπία ή χώρους ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και διαφόρου βαθμού έλξης για τον τουριστικό πληθυσμό.

Σε μακρο-επίπεδο η ανάλυση αφορά αλλαγές σε συνολικά μεγέθη της περιβαλλοντικής δομής (δίκτυο οικισμών, γεωργική γη, φυσικές παράκτιες ή ζώνες προστασίας κ.λπ.).

Οι μικροαναλυτικές απόψεις αναφέρονται σε συγκεκριμένες φυσικές αλλαγές που πραγματοποιούνται στις χρήσεις γης, τα δίκτυα υποδομής, το φυσικό ή δομημένο περιβάλλον και το μικροκλίμα συγκεκριμένων χωρικών μονάδων. Επίκεντρο των αναλύσεων είναι ο τρόπος που ο τουριστικός φυσικός χώρος χρησιμοποιείται ως προϊόν κατανάλωσης από τους τουρίστες ή τους φορείς του τουρισμού, ο τρόπος ένταξης της τουριστικής υποδομής στη συνολική φυσική δομή μιας περιοχής. (Κομίλης, Π. 2001, σελ. 22 -25)

1.3.ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ: ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

1.3.1. ΕΝΝΟΙΑ

Η έννοια της λέξης ‘αγροτουρισμός’ είναι πολυδιάστατη. Αποτελείται από δύο βασικές κατηγορίες:

- α) εκείνες που έχουν καθαρό τουριστικό νοηματικό περιεχόμενο
- β) εκείνες που υποδηλώνουν πολιτική ανάπτυξη μικρών μειονεκτικών χώρων.

Για παράδειγμα, στην πρώτη από τις κατηγορίες αυτές θα μπορούσαν να καταχωρηθούν λέξεις όπως ‘επικοινωνία’, ‘πνευματική και ψυχική γαλήνη και

ηρεμία”, “marketing”, “διαφήμιση” , “έρευνα της τουριστικής αγοράς”, “τουρισμός με ανθρώπινο πρόσωπο” , “προδιαγραφές καταλυμάτων” , “άνετες διακοπές”, τονισμός της μοναδικότητας του χώρου και προσέλκυσης επισκεπτών, κ.λπ.

Στη δεύτερη κατηγορία που προαναφέρθηκε θα μπορούσαν να καταχωρηθούν λέξεις όπως “ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού”, “τοπικές πρωτοβουλίες”, “πολυαπασχόληση”, “δραστηριοποίηση της γυναίκας του χωριού”, “τεχνική-οικονομική-κοινωνική-διοικητική υποδομή”, “Τοπική αυτοδιοίκηση”, “Τοπική αυτοδιαχείριση” , “τοπικός σχεδιασμός” και “δικαιότερη κατανομή πλεονάσματος”.

Αυτή η διαπίστωση των δύο διαφορετικών οπτικών γωνιών μπορεί να θεωρηθεί έννοια του Αγροτουρισμού, αφήνοντας στον ερευνητή ή τον μελετητή, την δυνατότητα να επιλέξει σε ποια από τις δύο να δώσει έμφαση.

Αν πρόκειται για τον policy maker, τον τεχνοκράτη που επιδιώκει την τοπική ανάπτυξη των μικρών μειονεκτικών χώρων, ο Αγροτουρισμός προσφέρεται σαν ένα μοναδικό μεθοδολογικό εργαλείο για να πετύχει τον στόχο του.

Αν, από την άλλη, πρόκειται για εκείνον που θέλει να ‘φωτίσει’ την τουριστική πλευρά αυτής της δραστηριότητας, ο Αγροτουρισμός συνιστά μοναδική ευκαιρία μιας ‘εναλλακτικής’ θεώρησης της όλης τουριστικής μας πολιτικής, που για δεκαετίες τώρα ήταν μονόπλευρα προσανατολισμένη στον μαζικό τουρισμό των 3 ‘S’ (sea-sound-sex), με όλα τα οδυνηρά επακόλουθα αυτής της επιλογής: εύκολο κέρδος, υποβάθμιση του φυσικού- αρχιτεκτονικού-πολιτιστικού περιγύρου, τυχοδιωκτισμός, άγρια πελατών, ακαλαίσθητες τσιμεντένιες κατασκευές “ξεκομμένες” από την συνολική αρχιτεκτονική του τόπου, το μήνυμα για “ φτηνές διακοπές” , τα σπίτια χωρίς προδιαγραφές, το ανεξέλεγκτο, το μίζερο και σε τελική ανάλυση, την υποβάθμιση του τουρισμού στην Ελλάδα. (Παπακωνσταντινίδης, Λ. 1993, σελ. 16-17)

1.3.2. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Έχοντας, τώρα προσδιορίσει την διπλή “οπτική” μέσα από την οποία μπορούμε να μεταφράσουμε την έννοια του Αγροτουρισμού διαπιστώνουμε δυο εναλλακτικές έννοιες:

- Εναλλακτική μορφή τουριστικής δράσης (και όχι απλά μια νέα μορφή τουρισμού), εναλλακτική λογική τουριστικής πολιτικής, εναλλακτική τουριστική φιλοσοφία, εναλλακτική προσέγγιση του επισκέπτη-

καταναλωτή τουριστικών υπηρεσιών, ανάδειξη εναλλακτικών τόπων ως ‘τουριστικών θερέτρων’.

- Εναλλακτική ανάπτυξη, προσέγγιση των μικρών, μειονεκτικών τόπων: Εναλλακτική ‘‘λογική’’ αναπτυξιακής προσέγγισης και μεθοδολογίας, εναλλακτικοί τρόποι ευαισθητοποίησης και ενεργοποίησης του τοπικού πληθυσμού, εναλλακτικά πρότυπα ανάπτυξης κ.λπ.

Έτσι υπάρχει μια άνθιση του μαζικού τουρισμού σε υποανάπτυκτες περιοχές ενώ υπάρχει πιο ποιοτική επιλογή των πελατών που προέρχεται από την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών σε περισσότερο αναπτυγμένους τόπους.

Προσδιορίζοντας λοιπόν την έννοια του αγροτουρισμού σε μεγαλύτερο βαθμό, βάση διεθνής εφαρμογής και εμπειρίας στο αγροτουριστικό κομμάτι του τουρισμού, τείνουμε σε έναν ορισμό της έννοιας μέσα από δύο κύριες μορφές:

- A) Εκείνη που καλύπτει την φιλοξενία των επισκεπτών (τουριστών) σε μεγάλα αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στις γεωργικές εργασίες αλλά και την καθημερινότητα και τον τρόπο ζωής των αγροτών. Η μορφή αυτή αγροτουρισμού διεθνώς γνωστή με την ονομασία ‘‘ Farmhouse holidays’’ εφαρμόζεται σε χώρες όπου επικρατεί η έννοια της μεγάλης ιδιοκτησίας και της μεγάλης γεωργικής εκμετάλλευσης (Γερμανία, Αυστρία κ.λπ.).
- B) Εκείνη όπου οι επισκέπτες- τουρίστες φιλοξενούνται σε μικρά αγροτικά κυρίως καταλύματα (που έχουν όμως όλες τις προϋποθέσεις και προδιαγραφές που ορίζονται από την εθνική νομοθεσία για να χρησιμεύσουν ως καταλύματα), όπου, εκτός από τη δύναμη παρέχεται, παράλληλα πρωινό γεύμα.

Η μορφή αυτή Αγροτουρισμού, γνωστή διεθνώς με την ονομασία ‘‘Bed and Breakfast’’ (B&B) εφαρμόζεται στις χώρες εκείνες όπου το χαρακτηριστικό στοιχείο της γεωργικής εκμετάλλευσης είναι το μικρό μέγεθος (Ιταλία, Βρετανία, κ.λπ.).

Συνεπώς λαμβάνοντας υπ’ όψιν τις παραπάνω εννοιολογικές προσεγγίσεις που αναλύσαμε και την ελληνική ιδιαιτερότητα της αγροτικής περιφέρειας, η ελληνική διυπηρεσιακή επιτροπή υπό την αιγίδα του ΕΟΤ (14/02/1984) προχώρησε στη σύσταση του παρακάτω:

“Η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό από τους απασχολούμενους κυρίως στη γεωργία, σε μικρές μονάδες οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής, με στόχο την δημιουργία συμπληρωματικού εισοδήματος στον τοπικό πληθυσμό, τόσο από την ενοικίαση των καταλυμάτων στους τουρίστες, όσο και από την τροφοδοσία αυτών με προϊόντα τοπικής παραγωγής καθώς επίσης και προϊόντα συναφών δραστηριοτήτων (χειροτεχνίας- οικοτεχνίας) επιτοπίως παραγομένων.”

Ο ορισμός αυτός δίνει μια καλή προσέγγιση του Αγροτουρισμού που όμως η έννοια του μεταβάλλεται καθώς ο σύγχρονος τουρισμός γίνεται ολοένα και πιο απαιτητικός, έτσι λαμβάνοντας υπ’ όψιν τις αλλαγές με την πάροδο του χρόνου, καταλήξαμε ότι ο Αγροτουρισμός δεν είναι παρά μια ήπια μορφή τουρισμού και ανάπτυξης της υπαίθρου. Είναι ουσιαστικά μία αναπτυξιακή διαδικασία, μία μορφή τουρισμού που δεν επεμβαίνει στο περιβάλλον, δεν το αλλοιώνει. Ο αγροτουρισμός φέρνει τον κάτοικο της πόλης στο περιβάλλον του χωριού, της επαρχίας, της αγροτικής ζωής και του δίνει την δυνατότητα να ενσωματωθεί με τις τοπικές συνθήκες.

Στην ουσία ο αγροτουρισμός είναι μια αναπτυξιακή πρόταση, η οποία μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας, προσφέροντας οικονομική άνθιση και ευμάρεια. Πρόκειται για ένα είδος διακοπών που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη της οικονομικής επιβίωσης κάποιων μικρών ιδιοκτητών γης, οι οποίοι αποφάσισαν να ακολουθήσουν παραδοσιακές μεθόδους καλλιέργειας, αποφεύγοντας την χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών ουσιών. Παρά το γεγονός ότι τα προϊόντα από τέτοιες καλλιέργειες αποκτούν μια συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση, οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι ακόμα κερδοφόρες. Η παροχή φιλοξενίας σε ανθρώπους που θέλουν να ζήσουν κοντά στη φύση, που θέλουν να δουν από κοντά τις παραδοσιακές μορφές καλλιέργειας και πολλές φορές να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτές, εξασφαλίζει στους ιδιοκτήτες ένα επιπλέον εισόδημα. (Παπακωνσταντινίδης, Λ. (1993) σελ. 17-21)

1.3.3 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Στον αγροτουρισμό ο τουρίστας είναι επισκέπτης, φίλος, θαυμαστής του τόπου, είναι ένας << φιλοξενούμενος>>, ένας ταξιδιώτης που αναζητά τα μυστικά του τόπου, την αυθεντικότητα και την ομορφιά του, εστιάζοντας στην ήσυχη ζωή και την φυσική κληρονομιά και όλα όσα μοναδικά και ξεχωριστά έχει να προσφέρει ο κάθε τόπος. (www.visit-achaea.gr)

Με αυτόν τον τρόπο, η ανάπτυξη του αγροτουρισμού:

- Συγκρατεί τον αγροτικό πληθυσμό στην ύπαιθρο.
- Αναβιώνει δραστηριότητες όπως την χειροτεχνία, την οικοτεχνία και την παραγωγή τοπικών παραδοσιακών προϊόντων κ.λπ.
- Αναδεικνύει τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο των περιοχών.
- Προωθεί τα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα.
- Ενεργοποιεί τον ντόπιο πληθυσμό και την τοπική αυτοδιοίκηση προς την κατεύθυνση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
(http://eclass.farm.teithe.gr/claroline/garbage/FARM127/document/ENTYΠΟ%20ΥΛΙΚΟ/Entypo_Yliko4.pdf)

Στον αγροτουρισμό ο επισκέπτης μπορεί να έρθει σε επαφή με την φύση, την καλλιέργεια της γης, την περισυλλογή του καρπού, να επισκεφθεί τα λαογραφικά μουσεία και να μάθει τα μυστικά του αργαλειού και του κεντήματος. Επιπλέον του δίνεται η ευκαιρία να παρατηρήσει τα ζώα και τα πουλιά, να δοκιμάσει το τοπικό κρασί, να συμμετάσχει στην παραγωγή του και να καταλάβει την σωστή ώρα του τρύγου. (www.visit-achaea.gr)

Επιπρόσθετες δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να επιδοθούν οι αγροτουρίστες σχετίζονται με την παράδοση και την ιστορία. Ο εναλλακτικός τουρίστας συχνά συμμετέχει σε διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις και επιθυμεί να ξεναγηθεί στα αξιοθέατα και στα θρησκευτικά και ιστορικά μνημεία του τόπου που επισκέπτεται. Ιδιαίτερη θέση κατέχει η δυνατότητα επίσκεψης και ξενάγησης σε παλιά μοναστήρια και εκκλησίες, γεφύρια, οινοποιεία, τυροκομεία, εργαστήρια χειροτεχνίας και οικοτεχνίας, φάρμες με ζώα και η συμμετοχή σε μαθήματα τοπικής μαγειρικής, πανηγύρια και χορούς. (Ανδριώτης, Κ. 2007, σελ.115-116)

Ο αγροτουρίστας δεν αναζητά τις παθητικές διακοπές. Η παραμονή στην ύπαιθρο μπορεί να εμπλουτισθεί με ποικίλες δραστηριότητες, με τα λεγόμενα «σπορ κοντά στη φύση» ή «σπορ περιπέτειας». Ένα ορμητικό ποτάμι μπορεί να είναι μια θαυμάσια ευκαιρία για την διοργάνωση αθλημάτων όπως το ράφτινγκ ή τα κανό. Τα περιπατικά μονοπάτια που διασχίζουν περιοχές της χώρας, όπως το Ε4 ή Ε9 αφορμή για την διοργάνωση ομάδων πεζοπορίας. Το Trekking, η ορειβασία, το ποδήλατο ή η κατάβαση βουνού, η τοξοβολία, η ιππασία όλες οι μορφές δραστηριοτήτων, που συνδυάζουν τον τουρισμό περιπέτειας με την ενεργή συμμετοχή και δράση στη φύση,

μπορούν να συμβάλλουν στον εμπλουτισμό του αγροτουριστικού «πακέτου».
(agrotourism.wordpress.com)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^Ο

2. ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ-ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

2.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι κυρίαρχες μορφές αγροτουρισμού σε διεθνές επίπεδο είναι οι διακοπές σε αγροκτήματα και οι διακοπές σε αγροτικά καταλύματα (αγροικίες) που βρίσκονται μέσα στον αγροτικό οικισμό.

Η Ελλάδα με τη μεγάλη οικιστική της διασπορά, με την πολυνησιακή της συγκρότηση, με την αποκεντρωμένη μνημειακή της τοπογραφία, το εναλλασσόμενο της τοπίο, με τις μορφολογικές της αντιθέσεις και με τις διαφοροποιημένες κλιματολογικές της συνθήκες, συγκεντρώνει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη μιας πλατιάς κλίμακας μορφών αγροτουρισμού.

Οι μορφές αυτές μπορούν να καταταχθούν σε δύο βασικές κατηγορίες:

Α) Αμιγείς Αγροτουριστικές,

Οι φιλοξενούμενοι πέρα από τον κύριο προορισμό τους (διακοπές-ανάπαυση), ασχολούνται είτε με αγροτικές εργασίες κατά κανόνα στο αγρόκτημα (περιποίηση ζώων, άρμεγμα, θερισμός, τρυγητός, λιομάζεμα, οπωροκηπευτική, κ.τ.λ.) είτε και πολλές φορές παράλληλα, με ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όπως αυτές που τους προσφέρει το περιβάλλον της αγροτικής περιοχής (κολύμπι, ψάρεμα, πεζοπορία, ορειβασία, κυνήγι, ιππασία, κ.τ.λ.). Στην κατηγορία του αμιγούς αγροτουρισμού μπορούμε να συμπεριλάβουμε τις παρακάτω μορφές:

- Αγροτουρισμός σε χωριά ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ορεινά και μη) που προσελκύουν τους επισκέπτες, αξιοποιώντας την ομορφιά της τοποθεσίας τους.
- Αγροτουρισμός σε νησιωτικές ή παραλιακές περιοχές οι οποίες αξιοποιούν κυρίως τους θερινούς μήνες τον ήλιο και τη θάλασσα.
- Αγροτουρισμός σε παραδοσιακούς οικισμούς οι οποίοι έχουν να αναδείξουν μια ξεχωριστή αρχιτεκτονική που προσελκύει τον κάτοικο των τσιμεντένιων αστικών κέντρων.
- Αγροτουρισμός κοντά σε προστατευόμενες περιοχές, όπως εθνικούς δρυμούς και υδροβιότοπους οι οποίες εκτός από φυσικό κάλλος,

αναλαμβάνουν να εμπλουτίσουν τις γνώσεις των επισκεπτών σε θέματα οικολογίας.

- Αγροτουρισμός σε καταλύματα συνεταιριστικής μορφής, όπου τα μέλη των συνεταιρισμών, κυρίως γυναίκες προσφέρουν προϊόντα δικής τους ή τοπικής παραγωγής και αυθεντική φιλοξενία.

B) Σύνθετες Αγροτουριστικές.

Οι τουρίστες πέρα από τις παραπάνω δραστηριότητες, που μπορούν να αναπτύξουν μάλλον περιθωριακά, ικανοποιούν κύρια, κάποιες προσωπικές ανάγκες τους, που εξειδικεύουν τον αγροτουρισμό της περιοχής, όπως για παράδειγμα τουρισμός υγείας, αθλητισμού, φυσιολατρίας, θρησκείας, πολιτισμού. Στην κατηγορία του σύνθετου αγροτουρισμού συμπεριλαμβάνονται οι εξής κατηγορίες:

- Αγροτουρισμός σε περιοχές με ιαματικές πηγές, γνωστές ως λουτροπόλεις, όπου σε ειδικά υδροθεραπευτήρια οι τουρίστες υπόκεινται σε κάποιες θεραπευτικές αγωγές, σε ένα συνδυασμό αποτοξίνωσης και σωματικής χαλάρωσης.
- Αγροτουρισμός σε ορεινά χωριά στην περιοχή των οποίων λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο, που αποτελεί το στοιχείο έλξης των τουριστών.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές με αθλητικές εγκαταστάσεις, όπου προσφέρονται όλες οι δυνατότητες για ανάπαυση και άθληση.
- Αγροτουρισμός σε κατασκηνωτικούς χώρους (camping), που βρίσκονται στον περίγυρο αγροτικών οικισμών με τους οποίους συνδέονται οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά.
- Αγροτουρισμός για παιδιά μικρής ηλικίας, που πραγματοποιείται σε παιδικές κατασκηνώσεις με αθλητικές εγκαταστάσεις, πλήρη φιλοξενία και προσφορά μορφωτικού, ψυχαγωγικού προγράμματος.
- Αγροτουρισμός σε κέντρα διερχομένων τουριστών που βρίσκονται σε ειδικούς κόμβους και δέχονται περαστικούς για να τους προσφέρουν φιλοξενία.
- Αγροτουρισμός σε αγροτικές περιοχές όπου υπάρχουν πολιτιστικά ενδιαφέροντα. Οι διακοπές στις περιοχές αυτές συνδέονται με πνευματικές ενασχολήσεις. (agrotourismos.wordpress.com)

2.2. Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

2.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Παρ' όλο που στην Ελλάδα ο αγροτουρισμός έχει κάνει την εμφάνιση του μόνο τις τελευταίες δεκαετίες, στην κεντρική Ευρώπη ο τουρισμός στην ύπαιθρο δεν αποτελεί φαινόμενο του αιώνα μα, αλλά βρίσκεται στο προσκήνιο για πολλές δεκαετίες ενώ είναι ξεκάθαρο ότι η ενασχόληση των γεωργών της Ευρώπης με τον τουρισμό παρουσιάζει διακυμάνσεις από κράτος σε κράτος. Παρακάτω δίνονται ενδεικτικά κάποια στοιχεία σχετικά με την ενασχόληση των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον αγροτουρισμό:

- Γερμανία: Στην Γερμανία πριν από 150 χρόνια οι διακοπές στην εξοχή και σε κοντινή απόσταση από τα αστικά κέντρα ήταν σύνηθες φαινόμενο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία με την εγκαθίδρυση των πληρωμένων διακοπών το 1883 στους δημόσιους υπαλλήλους και το 1914 στην υπαλληλική τάξη, ο τουρισμός στην ύπαιθρο έγινε μέρος της ζωής της μεσοαστικής τάξης της Γερμανίας. Όμως μόνο τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάστηκε αύξηση της αγροτουριστικής δραστηριότητας, κυρίως μέσω της προσπάθειας αναβίωσης αγροτικών οικισμών και μετατροπής τους σε τουριστικά χωριά.
- Αυστρία: Θεωρείται ως η πρωτοπόρος χώρα στην Ευρώπη σε σχέση με τον αγροτικό τουρισμό. Στην Αυστρία οι μετακινήσεις στην ύπαιθρο αυξήθηκαν σε σημαντικό βαθμό μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν ένας μεγάλος αριθμός του πληθυσμού των βομβαρδισμένων πόλεων αναζητούσε κατάλυμα στην εξοχή. Στην Αυστρία περίπου το 20-25% των κρεβατιών (που συνολικά ξεπερνούν τα 220.000) προσφέρονται σε φάρμες.
- Μεγάλη Βρετανία: Στην Αγγλία πάνω από το 23% των γαιοκτημόνων συμμετέχουν σε τουριστικές δραστηριότητες. Ο αγροτουρισμός ξεκίνησε στις απομονωμένες περιοχές της Ουαλίας και της Σκωτίας με τη μορφή του 'Bed and Breakfast'. Αργότερα ο αγροτουρισμός παρουσίασε και άλλες μορφές όπως διαμονή σε ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα, κατασκηνώσεις και τροχόσπιτα (caravans).

- Γαλλία: Ο αγροτουρισμός στη Γαλλία παρουσίασε εντυπωσιακή ανάπτυξη μετά από την ίδρυση της οργάνωσης <<Agriculture et Tourisme>>, το 1952, που πρόσφερε σεμινάρια και πληροφορίες σε όσους αγρότες ήθελαν να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό.
- Ολλανδία: Ο αγροτουρισμός έκανε κυρίως την εμφάνισή του με τη μορφή των εκδρομών σε παραδοσιακά χωριά και σε εκμεταλλεύσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων, κυρίως τυροκομιών και ξύλινων παπουτσιών, όπου ο επισκέπτης μπορεί να αγοράσει.
- Ιταλία: Η κρατική βούληση έχει συντελέσει ώστε ο αγροτουρισμός να αποτελεί μια από τις πιο αναπτυσσόμενες μορφές τουρισμού. Για παράδειγμα, στην Τοσκάνη σε μια προσπάθεια ανάπτυξης του κλάδου τα εισοδήματα από τον αγροτουρισμό φορολογούνται στο ήμισυ με την προϋπόθεση ότι θα επενδύονται σε αγροτουριστικού τύπου επενδύσεις και ότι τα εισοδήματα από τον τουρισμό δε θα ξεπερνούν το 50% επί του συνόλου.
- Δανία: Στη Δανία περίπου το 10% των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ασχολούνται με κάποιο τρόπο με τον τουρισμό.
- Σουηδία: Οι γεωργοί έχουν δημιουργήσει την ένωση 'Διαμονή σε Φάρμες' (Living in Farms) για να προωθήσουν τον αγροτουρισμό. Για να μπορέσει κάποιος να γίνει μέλος πρέπει να έχει στην ιδιοκτησία του μία ενεργεία φάρμα και να συμμετέχει ο ίδιος και η οικογένεια του στην εξυπηρέτηση των επισκεπτών.
- Πολωνία: Ο τουρισμός στις αγροτικές περιοχές έχει ξεκινήσει από τον 19^ο αιώνα. Όμως, αναπτύχθηκε σε σημαντικό βαθμό μόνο στα τέλη του 20^{ου} αιώνα εξαιτίας της απελευθέρωσης της αγοράς και τις διάφορες διαρρυθμίσεις που πήραν μέρος στον αγροτικό κλάδο της χώρας. Υπολογίζεται ότι το 2002 στην Πολωνία υπήρχαν συνολικά πάνω από 13000 καταλύματα σε αγροτικές περιοχές που ο αριθμός των κρεβατιών τους ξεπερνούσε τα 137.000 και στις οποίες καταγράφηκαν περίπου 960.000 διανυκτερεύσεις (6,7% από τις συνολικές διανυκτερεύσεις που πραγματοποιήθηκαν σε αυτό το κράτος). (Ανδριώτης, Κ. 2007, σελ.122-124)

2.2.2. ΕΛΛΑΔΑ

Τις δυο τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα έγιναν σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, ως μοχλό για την τοπική ανάπτυξη (eclass.farm.teithe.gr). Από αυτό μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι ο αγροτουρισμός στην Ελλάδα δεν έχει παράδοση συγκρινόμενη με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (e-keimena.gr).

Αυτό συμβαίνει διότι μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 η ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα στηρίχτηκε στο πρότυπο του μαζικού τουρισμού. Ωστόσο, το πρότυπο αυτό σύντομα άρχισε να αμφισβητείται έντονα αφενός γιατί δημιούργησε αρνητικές επιπτώσεις στους τόπους υποδοχής (κοινωνικές, περιβαλλοντικές, κ.α.) και αφετέρου διότι δεν ικανοποιούσε πλέον τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του σύγχρονου ανθρώπου. Ως εκ τούτου, δρομολογήθηκαν προσπάθειες για την εφαρμογή νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης, τα οποία, σε αντίθεση με τον μαζικό τουρισμό, θα ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες ανάγκες των τουριστών, στις κοινωνικές απαιτήσεις για υψηλή ποιότητα, καθαρό περιβάλλον, σεβασμό στις τοπικές ιδιαιτερότητες, αποκέντρωση και συμμετοχή των κατοίκων στις αναπτυξιακές διαδικασίες.

Έτσι στα μέσα της δεκαετίας του '80 αρχίζει να αναπτύσσεται στην Ελλάδα, ως εναλλακτική μορφή τουρισμού, ο αγροτικός τουρισμός. Η προσπάθεια αυτή βασίστηκε κυρίως στην ερμηνεία και αξιοποίηση προγραμμάτων, εθνικών και κοινοτικών, και όχι σε μια οργανωμένη αναπτυξιακή πολιτική. Αυτή η αντιμετώπιση είχε ως συνέπεια την ανεπαρκή προετοιμασία των εμπλεκόμενων φορέων ως προς την απαραίτητη υποδομή, εκπαίδευση και πληροφόρηση (www.grsr.gr). Παρόλα αυτά όμως, το 1983, μετά από την πρωτοβουλία του Συμβουλίου Ισότητας των δύο φύλλων και κατόπιν συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργείται στην Ελλάδα το δίκτυο Γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών που σύμφωνα με την έκθεση του εμπειρογνώμονα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Henri Grolleau, αποτελεί το πιο επιτυχημένο πρόγραμμα δομημένου αγροτουρισμού (e-keimena.gr).

Τέλος θα ήταν άξιο να ειπωθεί ότι η δημιουργία των Γυναικείων Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών πέρα του ότι αποτέλεσε πρωτοτυπία για τα ευρωπαϊκά δεδομένα (eclass.farm.teithe.gr), συνεχίζουν έως σήμερα την λειτουργία τους με αυξημένη επιτυχία έχοντας ανοίξει το δρόμο σε πολλούς νέους Γυναικείους Αγροτουριστικούς Συνεταιρισμούς σε πολλά μέρη της Ελλάδας (e-keimena.gr).

2.2.3. ΠΡΟΦΙΛ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

Οι αγροτουρίστες αναζητούν ξεκούραση, χαλάρωση σε ένα ήρεμο περιβάλλον, σε μια προσπάθεια να αποκοπούν προσωρινά από την αστική τους καθημερινότητα.

Επιζητούν την επαφή με την φύση, προκειμένου να γνωρίσουν τόσο την αγροτική ζωή όσο και τους αγρότες, τους ντόπιους που θα τους μυήσουν σε ένα διαφορετικό και άγνωστο για πολλούς από αυτούς τρόπο ζωής. Θέλουν να απολαύσουν την αυθεντικότητα της επαρχιακής ζωής, την ανεπιτήδευτη φιλοξενία, την καθαρότητα του τοπίου και την καθαριότητα του περιβάλλοντος, τα παραδοσιακά, σπιτικά εδέσματα, να γίνουν κοινωνοί σε μια ζωή που έχει να τους πει πολλά για το παρελθόν τους.

Οι τουρίστες αυτοί θεωρούνται πολυταξιδεμένοι και έμπειροι. Είναι άτομα που έχουν ήδη γευτεί τους τουριστικούς προορισμούς με τη μορφή του μαζικού τουρισμού και κορεσμένοι από το συγκεκριμένο πρότυπο, αναζητούν στον προορισμό μια νέα διάσταση, εντρυφώντας στην πολιτιστική και φυσιολατρική του υπόσταση αλλά και στη δυνατότητα για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Οι αγροτουρίστες ανήκουν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα. Σε χώρες τη Ευρώπης που ο αγροτουρισμός έχει παράδοση δεκαετιών, αποτελεί ένα τρόπο ζωής ο οποίος απευθύνεται σε όλη την οικογένεια και διεκδικεί το ήμισυ των ετήσιων οικογενειακών διακοπών. Τα νεότερα άτομα είναι αυτά που προτιμούν να συνδυάζουν το πακέτο αγροτουρισμού με «σπορ περιπέτειας», ενώ οι μεγαλύτεροι με πιο ήπιες δραστηριότητες όπως με περιηγήσεις πολιτιστικού, θρησκευτικού, λαογραφικού κλπ. περιεχομένου.

Από τα σπουδαιότερα όμως χαρακτηριστικά που διακρίνουν τα άτομα που επιλέγουν τον αγροτουρισμό είναι το υψηλό οικονομικό και μορφωτικό τους επίπεδο. Τα άτομα αυτά θεωρούνται ότι έχουν αυξημένη οικολογική συνείδηση, πολυποίκιλα ενδιαφέροντα, διάθεση για μόρφωση και πολιτιστική προσέγγιση. Δεν παρασύρονται από τον μιμητισμό και τα πρότυπα της καταναλωτικής κοινωνίας, είναι εκλεπτυσμένοι και με υψηλές απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και το επίπεδο των υπηρεσιών που τους παρέχονται. Σε όλο τον κόσμο ο αγροτουρίστας θεωρείται ποιοτικός, υψηλών προδιαγραφών και σημαντικής αγοραστικής δύναμης. Ξέρει ακριβώς τι ζητάει και δεν αρκείται σε καταστάσεις που δεν τον ικανοποιούν. (agrotourismos.wordpress.com)

2.2.4. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Τα είδη των αγροτουριστικών καταλυμάτων είναι τα εξής:

- Μικρές ξενοδοχειακές μονάδες – ξενώνες.
- Ενοικιαζόμενα δωμάτια στα σπίτια αγροτικών οικογενειών.
- Ανεξάρτητες αγροτικές κατοικίες παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (που εναρμονίζονται με το φυσικό περιβάλλον).
- Κάμπινγκ σε αγροκτήματα, τα οποία δεν είναι διαδεδομένα στην Ελλάδα σε αντίθεση με ορισμένες περιοχές της Ευρώπης.

Όπως είναι φανερό, η απαιτούμενη υποδομή του αγροτουρισμού είναι μικρής κλίμακας, συγκρινόμενη με εκείνη του μαζικού τουρισμού. Ο αγροτουρισμός δεν απαιτεί εξελιγμένη τουριστική υποδομή, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης του. Παράλληλα η προσφορά των αγροτικών προϊόντων είναι άφθονη, καθώς αυτά είναι κατά κύριο λόγο ελεύθερα αγαθά (αέρας, νερό, φύση).(www.anthropos.gr)

2.2.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τα τελευταία χρόνια η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Αυτός ο ρόλος φαίνεται από τις ενισχύσεις που παρέχονται στον αγροτικό χώρο για την αύξηση του γεωργικού εισοδήματος και έχουν την παρακάτω μορφή:

- ο Άμεσες ενισχύσεις που παρέχονται σε χρήμα, π.χ. στρεμματική ενίσχυση.
- ο Έμμεσες ενισχύσεις που είναι μια σειρά από επιδοτούμενα επενδυτικά έργα που στόχο έχουν τη δημιουργία πρόσθετου εισοδήματος. Στα πλαίσια των έμμεσων ενισχύσεων επιδοτούνται και συμπληρωματικές δραστηριότητες με κυριότερη από αυτές τον αγροτουρισμό.

Τα σημαντικότερα μέτρα που από το παρελθόν μέχρι και σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει λάβει για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού συμπεριλαμβάνουν:

- 1) Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.): Τα Μ.Ο.Π. (1986-1992) αποτέλεσαν μία από τις πρώτες προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την στήριξη της απασχόλησης και των εισοδημάτων.
- 2) Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.): Τα Π.Ε.Π. είναι προγράμματα που σκοπό έχουν να βοηθήσουν την αγροτική ανάπτυξη των ορεινών και υπανάπτυκτων περιοχών και περιλαμβάνουν ενέργειες

αγροτουρισμού, αγροβιοτεχνίας και παράλληλων δράσεων. Στην Ελλάδα υπάρχουν συνολικά 13 Π.Ε.Π., ένα για κάθε περιφέρεια της χώρας.

- 3) Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER: Τα LEADER είναι από τα σημαντικότερα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στοχεύουν σε μια ολοκληρωμένη και υψηλής ποιότητας αειφόρο ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών και στην ενίσχυση της προσπάθειας για άρση απομόνωσης των περιοχών σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Τα LEADER ξεκίνησαν με το LEADER I την περίοδο (1991-1993) και λόγω της μεγάλης τους επιτυχίας ακολούθησαν δύο επιπρόσθετα το LEADER II (1994-1999) και το LEADER+ (2000-2006) που είχαν ως στόχο την ενίσχυση και τη συμπλήρωση των προηγούμενων.
- 4) Κοινοτική Πρωτοβουλία INTERREG (2000-2006): Στόχος της κοινοτικής πρωτοβουλίας INTERREG είναι η προώθηση της διανοσυριακής – διακρατικής – διαπεριφερειακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (Ανδριώτης, Κ. 2007, σελ. 132-136)
- 5) Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ (2007-2013): Στόχος των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ΕΣΠΑ είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στις ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές, καθώς και στο νησιωτικό χώρο. (agrotourism.wordpress.com)

2.2.6. ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Παγκόσμιοι και εθνικοί οργανισμοί έχουν αναλάβει σ' ολόκληρο τον κόσμο το σχεδιασμό της πολιτικής στον αγροτουριστικό τομέα. Βασικός στόχος της πολιτικής αυτής είναι η αύξηση του τουρισμού και η βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.

- 1) Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) : Ο Ο.Ο.Σ.Α. στον τομέα του τουρισμού δραστηριοποιείται για την αύξηση των θέσεων εργασίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών μέσω του τουρισμού. Η λειτουργία του γίνεται μέσω επιτροπών από τις χώρες – μέλη οι οποίες συναντώνται και ανταλλάσσουν πληροφορίες μέσω των εκπροσώπων που έχει ορίσει η κάθε μια. Κορυφαία επιτροπή είναι το συμβούλιο που είναι υπεύθυνο για τη λήψη αποφάσεων και αποτελείται από εκπροσώπους των χωρών μελών (ένας εκπρόσωπος για κάθε χώρα - μέλος). Ο Ο.Ο.Σ.Α. συντονίζει τις μεθόδους προώθησης του τουρισμού ώστε να μεγιστοποιήσει τα οφέλη από τον τουρισμό στις οικονομίες των

κρατών μελών. Παρακολουθεί τις δομικές αλλαγές και τους άξονες δράσης που επηρεάζουν την ανάπτυξη του Διεθνούς Τουρισμού. Την τελευταία δεκαετία ξεκίνησε μια συστηματική εξέταση του τουρισμού στα κράτη μέλη, με επίκεντρο κυρίως:

- Τις αλλαγές στις κρατικές τακτικές που αφορούν τον τουρισμό.
- Τις προοπτικές για τη δημιουργία τουριστικών επιχειρήσεων και τη βελτίωση των επιμορφωτικών και εκπαιδευτικών συστημάτων, για τους ιδιοκτήτες Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (Μ.Μ.Ε.).
- Τη συμβολή του τουρισμού στην αύξηση της απασχόλησης.
- Τη συμβολή του τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

2) Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.): Ο Ε.Ο.Τ. συστάθηκε για πρώτη φορά το 1929. Από τότε ο οργανισμός αντικαταστάθηκε πολλές φορές από διάφορα υπουργεία μέχρι που το 1950 επανασυστάθηκε και από τότε με πολλές διαρθρωτικές αλλαγές λειτουργεί ως αυτοτελές Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) κάτω από κρατική εποπτεία. Το 1993 ιδρύθηκε το Υπουργείο Τουρισμού υπό την εποπτεία του οποίου τέθηκε ο Ε.Ο.Τ. Από το 1996 το Υπουργείο Τουρισμού ενσωματώθηκε στο Υπουργείο Ανάπτυξης στο οποίο υπάγεται μέχρι και σήμερα ο Ε.Ο.Τ. Ο Ε.Ο.Τ. είναι οργανισμός ο οποίος επισημαίνει τους στόχους και χαράσσει τις κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής της χώρας μας. Οι βασικές του επιδιώξεις είναι:

- Η αναβάθμιση της ζήτησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- Η διαφοροποίηση του συνολικού ελληνικού τουριστικού προϊόντος με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της χώρας μας, και την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού υπαίθρου για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε δωδεκάμηνη βάση.
- Η ισομερής κατανομή και η ελεγχόμενη, υπό όρους, ανάπτυξη του τουρισμού στην επικράτεια με βάση το Γενικό Χωροταξικό Τουριστικό Σχεδιασμό.
- Η προστασία του περιβάλλοντος.

3) Υπουργείο Ανάπτυξης: Το Υπουργείο Ανάπτυξης συστάθηκε το 1996 με τη σύμπτυξη των Υπουργείων Ενέργειας, Έρευνας και Τεχνολογίας,

Βιομηχανίας, Εμπορίου και Τουρισμού. Το Υπουργείο Ανάπτυξης έχει σαν βασικό στόχο τη χάραξη της αναπτυξιακής πολιτικής σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο της χώρας και ιδιαίτερα για τους τομείς και τις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στις αρμοδιότητες των Υπουργείων από τα οποία προήλθε.

Οι παρεμβάσεις, οι σχετικές με τον τουρισμό, που προωθήθηκαν από το Υπουργείο Ανάπτυξης (και τον Ε.Ο.Τ.) από την ίδρυση του μέχρι και σήμερα, έχουν ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και τον εμπλουτισμό του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητά του και να μπορέσει να προσελκύσει τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης, οι οποίοι ζητούν διαφοροποιημένο- ειδικό τουριστικό προϊόν. Όλα τα μέτρα, θεσμικά, οργανωτικά και χρηματοδοτικά που εισηγείται το Υπουργείο Ανάπτυξης (με τη βοήθεια του Ε.Ο.Τ.) είναι προσαρμοσμένα στην πολιτική αυτή και εξυπηρετούν έναν ή περισσότερους στόχους. Οι αρμοδιότητες αφορούν:

- Τις δημόσιες επενδύσεις (μέσω του εθνικού σκέλους και των Π.Ε.Π. του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης – Κ.Π.Σ.).
- Τις ιδιωτικές επενδύσεις (μέσω του σχετικού αναπτυξιακού νόμου και των κονδυλίων του Κ.Π.Σ.).
- Τον τομέα του marketing.
- Τον τομέα του ανθρώπινου δυναμικού.

4) Υπουργείο Γεωργίας: Το Υπουργείο Γεωργίας είναι ο βασικός εισηγητής προτάσεων για τον αγροτικό τομέα στην εκάστοτε κυβέρνηση. Αυτή καθορίζει τις γενικές αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές της αγροτικής πολιτικής. Το Υπουργείο Γεωργίας είναι επίσης υπεύθυνο για τη μετατροπή των αρχών πολιτικής σε πρακτικά μέτρα και υπεύθυνο για την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής στη χώρα μας.

Η Ελλάδα, ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εναρμονίζεται με τις ευρωπαϊκές τάσεις ανάπτυξης και στον αγροτικό τομέα (Κ.Α.Π.). Οι τάσεις αυτές όπως καταγράφηκαν στην “Ατζέντα 2000”, σηματοδότησαν όλες τις παραμέτρους της Ευρωπαϊκής Αγροτικής Πολιτικής έως το 2006.

Σύμφωνα λοιπόν με την “Ατζέντα 2000” μέχρι το 2006 έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί οι δομές για:

- Την ανάπτυξη της γεωργίας,

- Την ανασυγκρότηση της ελληνικής υπαίθρου,
- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας,
- Τη διαχείριση των υδάτινων πόρων,
- Τα περιαστικά και ορεινά δάση,
- Την αλιεία,
- Τη βελτίωση της ποιότητας προϊόντων και υπηρεσιών,
- Τη στροφή προς τα παραδοσιακά προϊόντα και τα προϊόντα βιολογικής καλλιέργειας,
- Την ανάπτυξη του αγροτουρισμού,
- Την προστασία του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και των οικοσυστημάτων της χώρας μας.

Όλες αυτές οι κατευθύνσεις της πολιτικής στον αγροτικό τομέα, στο σύνολό τους, συγκλίνουν στην ισόρροπη ανάπτυξη της ελληνικής υπαίθρου και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Το Υπουργείο Γεωργίας έχει την ευθύνη εφαρμογής των Ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Οι κυριότεροι στόχοι της πολιτικής στον αγροτουρισμό, όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα, είναι:

- Η προώθηση της πολυαπασχόλησης στην αγροτική εκμετάλλευση, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του οικογενειακού εισοδήματος.
- Η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του αγροτικού πληθυσμού.
- Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο και ειδικότερα στις ημιορεινές, ορεινές, νησιώτικες και γενικά μειονεκτικές περιοχές από την άποψη της ανάπτυξης και της απασχόλησης.
- Η ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία του φυσικού, αρχιτεκτονικού, πολιτισμικού και παραδοσιακού περιβάλλοντος.
- Η διάθεση, η προώθηση και η εμπορία των τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων.
- Η βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών και των βιοτεχνικών προϊόντων, καθώς επίσης και των τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών του τοπικού παραδοσιακού περιβάλλοντος.
- Η ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση του ενδογενούς δυναμικού με την κατάλληλη πληροφόρηση και ενημέρωση, ώστε το δυναμικό

αυτό να ανταποκρίνεται στην υποστήριξη και προώθηση των προγραμμάτων αγροτουρισμού.

- Η ενημέρωση- κατάρτιση των εμπλεκόμενων ατόμων σε διάφορες δραστηριότητες του αγροτουρισμού.
- Η υποστήριξη του έργου των γυναικείων συνεταιρισμών, οι οποίοι επιδιώκουν την εξασφάλιση εισοδήματος και τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης των μελών τους, μέσα από την δραστηριοποίηση τους στον τομέα του αγροτουρισμού.
- Η ανάπτυξη- εξάπλωση του αγροτουρισμού.(Κων/νος Δ. Αποστολόπουλος, Ελένη Θεοδωροπούλου, Αλίκη Γ. Τσακατούρα, σελ. 179-195).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. ΣΧΕΔΙΑΜΟΣ ΜΙΑΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ-ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

3.1. ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

3.1.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο τμήμα αυτό παρουσιάζεται ένας απλός και κατανοητός οδηγός για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και τη λειτουργία μιας αγροτουριστικής επιχείρησης. Ο οδηγός είναι φτιαγμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να παρουσιάζει τα αναγκαία βήματα και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν ώστε να οργανωθεί με επιτυχία μια επιχείρηση. Αποτελεί ένα μοντέλο επιχειρηματικού σχεδίου το οποίο περιλαμβάνει:

- Την παρουσίαση του επιχειρηματία.
- Την παρουσίαση της ιδέας.
- Το πληροφοριακό δελτίο της αγροτουριστικής επιχείρησης.
- Το σχέδιο Marketing μιας αγροτουριστικής επιχείρησης.
- Το σχέδιο Λειτουργίας μιας αγροτουριστικής επιχείρησης.
- Το σχέδιο Οργάνωσης και Διοίκησης μιας αγροτουριστικής επιχείρησης.
- Το νομικό σχέδιο μιας αγροτουριστικής επιχείρησης.

Στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό οι περισσότερες αγροτουριστικές επιχειρήσεις είναι μικρού μεγέθους. Οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον χώρο του αγροτουρισμού απασχολούνται σε μεγάλο ποσοστό σε οικογενειακές ή συνεταιριστικές εκμεταλλεύσεις. Οι περισσότεροι δεν έχουν την απαραίτητη θεωρητική και επιστημονική κατάρτιση που απαιτεί η λειτουργία μιας σύγχρονης επιχείρησης, ανεξάρτητα από το μέγεθος και το αντικείμενο της, σε ένα απαιτητικό οικονομικό περιβάλλον. Κύριο εφόδιο τους είναι η εμπειρία και η βοήθεια τους από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον.

Έτσι, ενώ αρχικά υπάρχει σημαντικός ενθουσιασμός, μπορεί στην πορεία να υπάρξει απογοήτευση από τις δυσκολίες που θα εμφανιστούν. Ακόμα και στο πιο μικρό στραβοπάτημα υπάρχει μεγάλη απογοήτευση. Το επιχειρηματικό σχέδιο είναι ένας οδηγός βήμα προς βήμα για την καταγραφή και παρακολούθηση της επιχειρηματικής προσπάθειας στον τομέα της παροχής αγροτουριστικών υπηρεσιών.

Συνδυάζει με παραστατικό και πρακτικό τρόπο πίνακες και κείμενα σε γλώσσα απλή και κατανοητή, έτσι ώστε να αποτελεί πρακτικό εργαλείο στήριξης της προσπάθειας για την οργάνωση και λειτουργία μιας αγροτουριστικής μονάδας.

Το επιχειρηματικό σχέδιο έχει άμεση πρακτική αξία και περιεχόμενο με στόχο:

- 1) Να καθοδηγήσει τον υποψήφιο επιχειρηματία στη λήψη αποφάσεων κατά τη διάρκεια του χρόνου.
- 2) Να παρουσιάσει την ίδια την επιχείρηση – ιδέα σε κάθε ενδιαφερόμενο (π.χ. Τράπεζες, Υπουργείο Γεωργίας, Νομαρχίες κ.λπ.).

3.1.2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ;

Όπως ο καπετάνιος πριν ξεκινήσει το ταξίδι του σχεδιάζει τη διαδρομή που θα ακολουθήσει για να φτάσει στον προορισμό του, έτσι και ο επιχειρηματίας σχεδιάζει και προγραμματίζει τις ενέργειες εκείνες που πρέπει να γίνουν και που θα του επιτρέψουν να φτάσει στο στόχο του. Ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός είναι οι πιο σημαντικές ενέργειες που πρέπει να γίνουν πριν από κάθε επιχειρηματική δράση. Η μικρή επιχείρηση χρειάζεται κάτι παραπάνω από «κεφάλαιο» και «όνειρα» για να πετύχει. Χρειάζεται σχεδιασμό και προγραμματισμό των μελλοντικών ενεργειών πριν την προλάβουν τα γεγονότα.

Σχεδιασμός σημαίνει λήψη αποφάσεων, δηλαδή απαντήσεις στα ερωτήματα:

- ο Τι να κάνω.
- ο Πώς να το κάνω.
- ο Πότε να το κάνω.

Αυτό είναι πολύ βασικό για τον υποψήφιο επιχειρηματία, γιατί έτσι όλα γίνονται πιο ξεκάθαρα μέσα του. Μπορεί να πάρει τις όποιες αποφάσεις κρίνει αναγκαίες χωρίς να είναι πολύπλοκες. Το επιχειρηματικό σχέδιο με λίγα λόγια είναι ένας οδηγός, ο οποίος υποδεικνύει στον επιχειρηματία τα εξής:

- ο Που είναι τώρα.
- ο Που θέλει να πάει.
- ο Πώς θα πάει.

Βέβαια πολλοί είναι εκείνοι οι επιχειρηματίες που θα θελήσουν να δημιουργήσουν μια αγροτουριστική επιχείρηση και θα αναρωτηθούν:

- ο Και εμένα τι μου χρειάζεται το επιχειρηματικό σχέδιο;
- ο Εγώ που δεν θα δημιουργήσω μια μεγάλη επιχείρηση γιατί πρέπει να σπαταλήσω χρόνο και χρήμα φτιάχνοντας ένα τέτοιο σχέδιο;

- ο Σε τι θα με ωφελήσει;

Η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα είναι απλή. Σε ένα πολύ σύνθετο οικονομικό περιβάλλον ο επιχειρηματίας δεν μπορεί να αυτοσχεδιάζει και να παίρνει αποφάσεις στο πόδι επειδή έτσι έμαθε ή να θεωρεί περιττή πολυτέλεια να βάλει τις σκέψεις του σε ένα κομμάτι χαρτί, γιατί με αυτόν τον τρόπο οι συνέπειες σε όλους τους τομείς γι' αυτόν αλλά και για όλους εκείνους που εξαρτώνται από αυτόν, θα είναι καταστροφικές. Είναι βέβαιο ότι η δημιουργία και αποτύπωση ενός επιχειρηματικού σχεδίου στο χαρτί πριν από οποιαδήποτε επένδυση σε χρόνο και χρήμα θα αυξήσει τις πιθανότητες επιτυχίας και αυτό γιατί με το επιχειρηματικό σχέδιο πετυχαίνομε να ταξινομήσουμε σκέψεις και δεδομένα, και ταυτόχρονα να παρέχουμε τις αναγκαίες πληροφορίες σε αυτούς που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την υλοποίηση της επιχειρηματικής ιδέας.

Το επιχειρηματικό σχέδιο δεν είναι κάτι που πρέπει να φοβίζει τον επιχειρηματία. Στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από την καταγραφή των σκέψεων του επιχειρηματία στο χαρτί, που όμως βοηθάει πολύ στη διάρκεια του χρόνου. Αυτό συμβαίνει γιατί το επιχειρηματικό σχέδιο χρησιμοποιείται αφ' ενός σαν οδηγός για την πορεία της επιχείρησης και αφ' ετέρου δίνει την εικόνα της εταιρίας προς τα έξω, πράγμα πολύ σημαντικό αν σκεφτεί κανείς ότι οι επιχειρηματίες στον τομέα του αγροτουρισμού στην πλειοψηφία τους θα περάσουν αναγκαστικά από κάποια αρμόδια υπηρεσία για την χρηματοδότηση της επιχείρησης τους. Έτσι όσο πιο πλήρη εικόνα παρουσιάσουν τόσο πιο ευνοϊκά θα είναι τα αποτελέσματα γι' αυτούς.

3.1.3. ΠΟΙΑ ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ;

Το μεγάλο πλεονέκτημα του επιχειρηματικού σχεδίου είναι ότι βοηθά τον επιχειρηματία να αναγνωρίσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους και τα ρίσκα εκείνα που μπορούν να ελέγξουν σε αντίθεση με εκείνα που δεν μπορούν να ελέγξουν. Έτσι είναι σε πλήρη ετοιμότητα να αντιμετωπίσουν κάθε κατάσταση σε κάθε δεδομένη χρονική στιγμή. Ένα άλλο πλεονέκτημα που διαθέτει το επιχειρηματικό σχέδιο είναι ότι αποτελεί ένα άριστο εργαλείο το οποίο βοηθά τους επιχειρηματίες στην προσπάθειά τους να βρουν χρηματοδοτική και διοικητική βοήθεια. Γι' αυτό το λόγο λοιπόν όλοι οι επιχειρηματίες που έχουν σκοπό να ασχοληθούν με τον αγροτουρισμό θα ήταν καλό να φτιάξουν ένα επιχειρηματικό σχέδιο που θα διαρκεί τουλάχιστον ένα χρόνο.

Το επιχειρηματικό σχέδιο είναι ουσιαστικά ένα τυπωμένο κείμενο. Εάν είναι καλογραμμένο και ακολουθείται και από μία «καλή» εμφάνιση, τότε προσφέρει και την ανάλογη εικόνα σε εκείνον που το διαβάζει. Ειδικότερα επηρεάζονται από την καλή εικόνα του σχεδίου όλοι εκείνοι από τους οποίους οι επιχειρηματίες ζητάνε βοήθεια (π.χ. συνεργάτες, τραπεζίτες κ.α.).

3.1.4. ΟΔΗΓΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Το επιχειρηματικό σχέδιο όπως παρουσιάζεται σ' αυτό το εγχειρίδιο, απαιτούνται τρία βήματα για να χρησιμοποιηθεί σωστά.

Πρώτα απ' όλα πρέπει να διαβαστούν και να γίνουν κατανοητές οι οδηγίες που δίνονται για κάθε πίνακα και να γίνουν αντιληπτές οι πληροφορίες που ζητάει ο κάθε πίνακας. Στη συνέχεια πρέπει να διαβαστούν οι πίνακες όπως είναι συμπληρωμένοι με τα παραδείγματά τους και τέλος, να συμπληρωθεί το λευκό επιχειρηματικό σχέδιο που βρίσκεται στο τέλος του εγχειριδίου με τα στοιχεία της κάθε επιχείρησης.

3.1.5. ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΕΝΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ;

Αυτά που πρέπει να περιέχει ένα επιχειρηματικό σχέδιο είναι τις σκέψεις, τους στόχους και τους σκοπούς, καθώς και τις μεθόδους που έχει κατά νου ο επιχειρηματίας για να οργανώσει την επιχείρηση του και να προωθήσει τα προϊόντα της. Έτσι ο επιχειρηματίας καλείται να απαντήσει στις παρακάτω ερωτήσεις:

- ✓ Που βρίσκομαι και ποια είναι η τωρινή κατάσταση
- ✓ Τι θέλω και τι μπορώ να κάνω
- ✓ Που θέλω να πάω
- ✓ Ποιοι είναι οι καλύτεροι τρόποι να πετύχω τους στόχους μου
- ✓ Τι μπορώ να περιμένω στο μέλλον

3.1.6. ΒΑΣΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Το επιχειρηματικό σχέδιο πρέπει να γίνεται και να διαρκεί για τουλάχιστον ένα χρόνο. Πριν ένας επιχειρηματίας ξεκινήσει να δημιουργεί το επιχειρηματικό του σχέδιο θα πρέπει να μαζέψει όλα εκείνα τα στοιχεία, τα σχέδια και τις πληροφορίες που χρειάζεται για την επιχείρησή του χωρίς όμως να φοβηθεί να αφιερώσει χρόνο

για αυτήν την εργασία. Βασική προϋπόθεση βέβαια είναι να βάλει ρεαλιστικούς και πραγματοποιήσιμους στόχους.

Για όλα τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν το επιχειρηματικό σχέδιο, με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που αυτό διαθέτει, υπάρχουν οι ανάλογοι πίνακες που πρέπει να συμπληρωθούν. Έτσι απλά και πρακτικά λοιπόν ο επιχειρηματίας τα διαθέσιμα στοιχεία και οι ενέργειες του θα ταξινομούνται και θα ιεραρχούνται, και η εικόνα του προς τα έξω θα είναι σαφώς βελτιωμένη, δίνοντας την εντύπωση μιας σοβαρής και με προοπτικές προσπάθεια. Το επιχειρηματικό σχέδιο πρέπει να περιέχει όλα τα στοιχεία που αναφέρονται στους πίνακες. Κάθε επιχειρηματίας θα πρέπει να προσαρμόσει το σχέδιο αυτό στις δικές του ανάγκες και συνθήκες, έτσι ώστε να είναι λειτουργικό, πρακτικό και χρήσιμο. Το επιχειρηματικό σχέδιο είναι ουσιαστικά μια έκθεση στην οποία παρουσιάζεται με σαφήνεια η εικόνα της επιχείρησης, οι στόχοι οι σκοποί, τα μέσα και ο τρόπος λειτουργίας της. Δεν είναι απαραίτητο να είναι μακροσκελές κείμενο, αλλά να δίνει στον αναγνώστη μια καθαρή εικόνα της επιχείρησης σύντομα και με σαφήνεια.

Στην πορεία ανάλυσης του οδηγού βρίσκονται οι σχετικοί πίνακες που πρέπει να συμπληρωθούν από τον επιχειρηματία, ώστε το σχέδιο τους να είναι πλήρες. Ο κάθε πίνακας αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη ενότητα της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτό που είναι σημαντικό για τους ίδιους, τους συνεργάτες τους και αυτούς που θα το διαβάσουν είναι να μην διστάζει ο επιχειρηματίας να παρουσιάσει τον καλύτερο και πιο ειλικρινή εαυτό του γιατί οι πίνακες είναι ουσιαστικά η φωτογραφία της επιχείρησης που θέλει να δημιουργήσει. Ταυτόχρονα και με μια ματιά οι πίνακες βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση των προβλημάτων, των ιδιαιτεροτήτων, των ισχυρών και αδύνατων σημείων, τόσο της επιχείρησης όσο και της αγοράς και του ανταγωνισμού. Οι πίνακες είναι απλοί στην σύνταξη τους, έτσι ώστε να μπορεί ο καθένας να τους συμπληρώσει. Το μόνο που χρειάζεται είναι να διαθέσει ο επιχειρηματίας λίγο χρόνο. Εάν χρειαστεί περισσότερο χώρο μπορεί να χρησιμοποιήσει και άλλο φύλλο χαρτιού.

3.2. ΚΟΡΜΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Ο κορμός του επιχειρηματικού σχεδίου για την αγροτουριστική επιχείρηση δημιουργηθεί είναι ουσιαστικά μια περίληψη όλων όσων θα αναφέρονται στο κυρίως σχέδιο και θα καταγράφονται στους πίνακες. Έτσι ο αναγνώστης θα μπορεί συνοπτικά να καταλάβει την ιδέα του επιχειρηματία, να αντιληφθεί τι σκοπεύει να κάνει να καταγράψει τα μέσα και τις δυνατότητες και να αντιληφθεί τον τρόπο ανάπτυξης και λειτουργίας της αγροτουριστικής επιχείρησης. Η περίληψη θα γραφεί, αφού ο επιχειρηματίας έχει συμπληρώσει τους πίνακες και έχει συμπληρωθεί ολόκληρο το σχέδιο. Οι άλλες ενότητες θα αναφερθούν επιγραμματικά σαν ευρετήριο όπως στο παρακάτω μοντέλο.

3.2.1. ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

- Όνομα/ Τίτλος/ Διεύθυνση/ Νομική μορφή
- Περιγραφή στόχων
- Περιγραφή δραστηριοτήτων
- Προϊόντα/ Υπηρεσίες: Περιγραφή – Στοιχεία – Δυναμικότητα
- Ανθρώπινο δυναμικό: Παραγωγικό – Υπαλληλικό – Διοικητικό

3.2.2. ΑΓΟΡΑ

- Γενική θεώρηση του κλάδου του αγροτουρισμού
- Περιγραφή της αγοράς – ανάγκες
- Μέγεθος της αγοράς – ζήτηση
- Πελατεία, ανταγωνισμός: Δυνατά και αδύνατα σημεία
- Ενέργειες για την απόκτηση μεριδίου της αγοράς

3.2.3. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

- Γενική παρουσίαση
- Πελάτες
- Τρόπος διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών
- Πωλήσεις / Στόχοι
- Προβολή και διαφήμιση
- Τιμολόγηση

3.2.4. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ -

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

- Τόπος και χώρος
- Εξοπλισμός, διευκολύνσεις
- Προμηθευτές, υπηρεσίες
- Στελέχωση προσωπικού
- Υποστήριξη και ανάπτυξη

3.2.5. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

- Νομική μορφή
- Προσωπικό, ανάλυση αναγκών
- Διοικητικό συμβούλιο
- Οργανωτική δομή
- Εξωτερικοί σύμβουλοι

3.2.6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

- Πωλήσεις
- Βραχυπρόθεσμοι στόχοι
- Μακροπρόθεσμοι στόχοι
- Ανάγκες σε προσωπικό
- Ανάγκες σε κεφάλαιο (χρηματοδοτήσεις – επιδοτήσεις κ.λπ.)

3.3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του επιχειρηματικού σχεδίου θα πρέπει ο κάθε επιχειρηματίας να αφιερώσει λίγο χρόνο για να καταγράψει ορισμένα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον εαυτό του και το περιβάλλον του.

3.3.1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ

Πριν ξεκινήσετε οποιαδήποτε επιχειρηματική προσπάθεια πρέπει να ταξινομήσετε και να καταγράψετε τα γενικά στοιχεία, τις πληροφορίες, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις γνώσεις και δεξιότητες που συνθέτουν την εικόνα της προσωπικότητάς σας. Συμπληρώστε το πίνακα που ακολουθεί αναφέροντας με

λεπτομέρεια όλα τα στοιχεία που θεωρείς απαραίτητα για να παρουσιάσεις τον εαυτό σου.

3.3.1.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A.1. Ονοματεπώνυμο

A.2. Διεύθυνση

A.3. Τηλέφωνο

A.4. Ηλικία

A.5. Οικογενειακή
κατάσταση

A.6. Αριθμός παιδιών

3.3.1.2. ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ

Καταγράψτε τους τίτλους σπουδών και τα εκπαιδευτικά σας προσόντα που σχετίζονται με την επιχειρηματική σας ιδέα στον Αγροτουριστικό τομέα.

π.χ. Απόφοιτος λυκείου, Ι.Ε.Κ. Τουριστικής κατεύθυνσης

Καταγράψτε τα πόστα στα οποία έχετε εργαστεί και το χρονικό διάστημα που εργαστήκατε.

π.χ. Εργάστηκα 2 χρόνια ως σερβιτόρος.

Καταγράψτε και αξιολογήστε την επαγγελματική σας εμπειρία μέχρι σήμερα.

Θέση Εργασίας Χρόνος Αντικείμενο Παρατηρήσεις Θετική/Αρνητική

3.3.1.3. ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Καταγράψτε τις ευθύνες που είχατε μέχρι σήμερα στην οικογένειά σας και την εργασία σας.

Ευθύνες		
Οικογένεια		Εργασία

Αξιολογείστε στον παρακάτω πίνακα τα κίνητρα και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που θεωρείται σημαντικά για τη δημιουργία μιας επιχείρησης.

Χαρακτηριστικά/Κίνητρα	+	-
Αφοσίωση στο στόχο		
Επιμονή		
Εμπορικό πνεύμα		
Επικοινωνία		
Ανταγωνισμός		
Συνεργασία		
Οργάνωση		
Πρακτικότητα		
Εφευρετικότητα		
Ευελιξία		
Πρωτοβουλία		
Ποιότητα		

Περιγράψτε με σαφήνεια τους στόχους για τη δημιουργία μιας επιχείρησης Αγροτουρισμού.

Προσωπικοί	Επαγγελματικοί	Κοινωνικοί

3.3.1.4. ΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Στην ενότητα αυτή θα πρέπει να δώσετε πολύ συνοπτικά και με σαφήνεια στον αναγνώστη την εικόνα της επιχείρησης που σκοπεύετε να δημιουργήσετε. Το κείμενο και τον πίνακα αυτό καλό θα είναι να το συμπληρώσετε στο τέλος, αφού θα έχετε καταγράψει όλα τα στοιχεία του επιχειρηματικού σας σχεδίου. Ο πίνακας αυτός αφορά περιληπτικά την επιχείρηση που θέλετε να δημιουργήσετε και γι' αυτό θα πρέπει με σαφήνεια να περιγράψτε τους στόχους έτσι ώστε να:

- Μπορεί να μετρηθεί το κέρδος ή η ζημιά.
- Έχουν συγκεκριμένη χρονική διάρκεια ή ποσοτικό μέγεθος.
- Μπορούν να ελέγχονται τακτικά.
- Προσδιορίζουν ατομική και ομαδική ευθύνη.

Αναφέρετε όλα τα ονόματα των πιθανών συνεργατών, συμβούλων, όπως ο δικηγόρος ή ο λογιστής. Επίσης, επισυνάψτε το προσωπικό σας βιογραφικό σημείωμα. Αναφέρετε με σαφήνεια τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θα προσφέρει η επιχείρηση σας. Τονίστε με ιδιαίτερη σημασία την πρωτοτυπία της ιδέας της αγροτουριστικής σας επιχείρησης. Μην αναλύετε όλα τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που πιθανόν θα μπορούσατε να παράγετε ή να παρέχετε. Αντίθετα, περιγράψτε με σαφήνεια εκείνα στα οποία θα στηριχθεί η επιχείρησή σας. Περιγράψτε τα πλεονεκτήματα τους: τον τρόπο διάθεσης τους, την τιμή, την ποιότητα.

ΤΙΤΛΟΣ :		
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:	ΤΗΛΕΦΩΝΟ:	FAX:
ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ: π.χ. συνεταιρισμός, Ο.Ε., κ.λπ.		
ΣΚΟΠΟΣ/ΣΤΟΧΟΙ: π.χ. προώθηση τοπικών αγροτικών προϊόντων, έλξη νέων τουριστών κ.λπ.		
ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ: π.χ. παραγωγή και τυποποίηση γλυκών κουταλιού, λειτουργία Camping.		
ΠΡΟΪΟΝΤΑ/ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: π.χ. γλυκό κεράσι, διαμονή, διατροφή & άθληση.		
ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ: δηλαδή πόσα άτομα θα απασχολούνται π.χ. 20		
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ: περιγράψτε τι εγκαταστάσεις θα χρειαστούμε π.χ. κουζίνα, τουαλέτες κ.λπ.		

ΜΕΤΟΧΟΙ/ΣΥΝΕΤΑΙΡΟΙ			
ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΤΙΤΛΟΣ	%ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ
Ο		Τι ιδιότητα έχουν στην επιχείρηση π.χ. ταμίας	Με τι ποσοστό συμμετέχει π.χ. 80%
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ: εδώ αναφέρουμε ότι έχει σχέση με την επιχείρηση και δεν αναφέρθηκε π.χ. μοναδικό Camping στην περιοχή.			

3.4. ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

3.4.1. Το περιβάλλον της αγοράς αγροτουριστικών υπηρεσιών και προϊόντων

Στον πίνακα 2 θα πρέπει να αναφερθείτε στην κατάσταση της αγοράς και στις τάσεις που επικρατούν και δημιουργούνται στις ανταγωνιστικές προς τις αγροτουριστικές επιχειρήσεις (αναφερθείτε στα δυνατά και αδύνατα σημεία) στις μελλοντικές εξελίξεις και στις προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η επιχείρησή σας. Απαντήστε λοιπόν στις εξής ερωτήσεις:

- Ποιες επιχειρήσεις της περιοχής σας δραστηριοποιούνται στον κλάδο;
- Ποιες άλλες περιοχές παρέχουν παρόμοιες υπηρεσίες / προϊόντα;
- Ο αγροτουρισμός βρίσκεται σε φάση αλλαγών και μεταβολών;
- Οι ανάγκες των επισκεπτών θα μεταβάλλονται;
- Ποιες είναι οι συνθήκες σε σχέση με το παρελθόν;

Στο τμήμα της αγοράς περιγράψτε με στοιχεία το μέγεθος της αγοράς που προβλέπεται να αποκτήσετε με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θα προσφέρετε. Επίσης, αναφέρεται την περιοχή στην οποία σχεδιάζετε να δραστηριοποιηθείτε. Έτσι, θα μπορείτε να υπολογίζετε και την μελλοντική σας ανάπτυξη. Μπορείτε ακόμα να καταγράψετε το είδος και τα χαρακτηριστικά της πελατείας, στην οποία στοχεύετε, να επιλέξετε ή να αποφύγετε τους πελάτες σας ανάλογα με τον ανταγωνισμό, το

ελάχιστο περιθώριο κέρδους ή και τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα κάθε μιας αγοράς. Τέλος ο παρακάτω πίνακας σας επιτρέπει να αναλύσετε την κάθε αγορά κατά περίπτωση και δυνατότητα. Για να το κάνετε αυτό πρέπει να συγκεντρώσετε στοιχεία από όσες περισσότερες και διαφορετικές πηγές μπορείτε (π.χ. συζητήσεις, ανταλλαγές απόψεων, σχόλια, άρθρα, συμβούλους κ.λπ.).

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ			
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΛΑΔΟΥ: Περιγράψτε τα κύρια χαρακτηριστικά του αγροτουρισμού π.χ. κλάδος υπό ανάπτυξη με σκοπό την βοήθεια του πληθυσμού ορεινών περιοχών.			
ΤΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ Ο ΚΛΑΔΟΣ: Αναφερθείτε στις ανάγκες των πελατών που ικανοποιεί ο κλάδος του αγροτουρισμού π.χ. παροχή καταλύματος σε επισκέπτες του υδροβιότοπου.			
ΤΙ ΘΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: Περιγράψτε συνοπτικά το είδος της επιχείρησης που θέλετε να δημιουργήσετε π.χ. Camping			
ΑΓΟΡΑ (ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ) – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ			
ΠΡΟΪΟΝΤΑ/ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΕΛΑΤΕΣ	ΜΕΓΕΘΟΣ	
		ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ	
Περιγράψτε ένα ένα τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που θα παρέχει η επιχείρησή σας π.χ. γλυκά κουταλιού κ.λπ.	Περιγράψτε τα χαρακτηριστικά των πελατών σας π.χ. σχολεία κ.λπ.	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΕΥΡΩ
		Περιγράψτε πόσες πωλήσεις σκοπεύετε να κάνετε σε ένα έτος π.χ. 1000 διανυκτερεύσεις.	Περιγράψτε τα έσοδά σας από την πώληση των προϊόντων σε ένα έτος π.χ. 10.000

3.4.2. ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Στον πίνακα 3 πρέπει να προσδιορίσετε τις απόψεις σας για τις εξελίξεις που θα υπάρξουν στον κλάδο στο μέλλον και τη θέση της επιχείρησής σας. Αφού καταγράψετε τις προβλέψεις σας εκμεταλλευτείτε όλα τα στοιχεία που έχετε στη διάθεση σας για την καλύτερη αντιμετώπιση των εξελίξεων. Για να γίνεται ένας πετυχημένος επιχειρηματίας πρέπει πέρα από το να γνωρίζεται τι θέλει ο πελάτης τώρα, να μπορείτε να προβλέψετε και ποιες θα είναι οι ανάγκες του αύριο. Στον πίνακα 3 αναφέρεται και ο ανταγωνισμός, που αυτό σημαίνει ότι πρέπει να εντοπίσετε ποιοι είναι οι ανταγωνιστές σας ανάλογα με το προϊόν ή την υπηρεσία που θα παρέχετε.

ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ (Περιγράψτε τις απόψεις σας για τις εξελίξεις στον αγροτουριστικό κλάδο και την επιχείρησή σας, την αγορά κ.λπ.)			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΑΣΕΩΝ	ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΙΝΗΣΕΩΝ	
Αναφερθείτε στις εξελίξεις που επικρατούν στην περιοχή σας π.χ. δημιουργία πάρκου στη λίμνη.	Αναφερθείτε στις επιδράσεις που θα δεχτείτε από τις εξελίξεις που επικρατούν π.χ. αύξηση των τουριστών.	Περιγράψτε τις κινήσεις για να αντιμετωπίσετε τις επιδράσεις π.χ. δημιουργία ξενώνα και παραδοσιακού εστιατορίου.	
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ (Περιγράψτε τις ανταγωνιστικές επιχειρήσεις)			
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ/ ΤΥΠΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΓΟΡΑ	ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	
Αναφερθείτε στον ανταγωνισμό που θα αντιμετωπίσετε	Από ποιους και σε ποια προϊόντα	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
		Ποιότητα φαγητού	Μακριά από τον κεντρικό δρόμο

3.5. ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

3.5.1. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Το σχέδιο προώθησης και πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών έχει πολύ μεγάλη σημασία για την επιχείρησή σας. Αφορά όλες τις προβλέψεις για τη δράση σας και τον προγραμματισμό των πωλήσεων, τις ενέργειες για την προβολή και την προώθηση της επιχείρησης και των προϊόντων της, την εικόνα της, τις δημόσιες σχέσεις, την επιλογή σας για τις τιμές πώλησης, τα οικονομικά σας σχέδια. Στον πίνακα 4Α θα σημειώσετε τις προβλέψεις σας σε πωλήσεις προϊόντων ή υπηρεσιών σε ένα χρονικό όριο ενός, δύο ή τριών ετών. Οι στόχοι που θα θέσετε θα πρέπει να είναι απλοί, λογικοί και πραγματοποιήσιμοι. Χρησιμοποιήστε όλα τα στοιχεία που έχετε στη διάθεσή σας από έρευνες και επαφές σας και σκεφτείτε πως θα οργανώσετε τις πωλήσεις σας.

ΣΤΟΧΟΣ ΠΩΛΗΣΕΩΝ						
ΠΡΟΪΟΝ/Υ ΠΗΡΕΣΙΑ	1ος ΧΡΟΝΟΣ		2ος ΧΡΟΝΟΣ		3ος ΧΡΟΝΟΣ	
	ΠΟΣΟΤΗΣ	ΕΥΡΩ	ΠΟΣΟΤΗΣ	ΕΥΡΩ	ΠΟΣΟΤΗΣ	ΕΥΡΩ
Αναφερθείτε στα προϊόντα και τις υπηρεσίες που θα παρέχετε	Αναφερθείτε στην ποσότητα ανά προϊόν	Αναγράψτε τα έσοδά σας.				
π.χ. Ύπνος	Π.χ. 1000 διανυκτερεύσεις	Π.χ. 500.000				
π.χ. Γλυκά	π.χ. 1000 βάζα					

3.5.2. ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Για να μπορέσετε να τιμολογήσετε τα προϊόντα της επιχείρησής σας θα πρέπει να ετοιμάσετε ένα τιμοκατάλογο για κάθε προϊόν ή υπηρεσία που προσφέρετε. Βεβαιωθείτε ότι οι τιμές σας είναι ελκυστικές. Ερευνήστε και μάθετε για:

- Τις τιμές των αντίστοιχων επιχειρήσεων
- Τα έσοδά σας
- Την οικονομική κατάσταση των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων
- Τις ανάγκες των πελατών σας
- Τις συνήθειές τους
- Τις επιπλέον παροχές που προσφέρετε.

Μην καθορίζεται την τιμή ενός προϊόντος με πολύ υψηλό κέρδος (100% και άνω του κόστους). Σκεφτείτε αν εσείς οι ίδιοι αγοράζατε το προϊόν σας πόσο θα πληρώνατε ή αν θα θέλατε κάποια αλλαγή ή κάποια πρόσθετη χρήση ή προσφορά. Κάντε ένα κοστολόγιο το οποίο εκτός των βασικών στοιχείων του κόστους των προϊόντων, προσθέστε και ένα ποσοστό έκτακτου κόστους (π.χ. διαφήμιση). Το κλειδί για τη σωστή διαμόρφωση του κοστολογίου είναι το ποσοστό % κέρδους που θα βάζετε στο προϊόν. Ειδικότερα στην περίπτωση στην οποία θα παρέχετε υπηρεσίες (π.χ. διαμονή, αναψυχή) ο καθορισμός τιμής πώλησης είναι δύσκολο να γίνει επακριβώς. Συνήθως η τιμή καθορίζεται με υποκειμενικά κριτήρια. Μην διστάσετε να ζητήσετε τη βοήθεια των ειδικών συμβούλων. Έχοντας λοιπόν κατά νου όλα αυτά μπορείτε να συμπληρώσετε τον πίνακα 4B.

ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ: Αναφέρετε ότι έχει σχέση με την τιμή και τις εκπτώσεις των προϊόντων.				
ΠΡΟΪΟΝ/ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΤΙΜΗ		ΕΙΔΙΚΗ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ	
	ΚΕΡΔΟΣ %	ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΙΜΗΣ	ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ	ΧΡΟΝΟΣ/ ΠΕΛΑΤΗΣ
Αναφερθείτε στα προϊόντα που θα προσφέρεται	Αναγράψτε το % κέρδους με το οποίο πουλάτε	Αναγράψτε τα περιθώρια στα οποία κινούνται οι τιμές	Αναγράψτε τα ποσοστά εκπτώσεων	Αναγράψτε την περίοδο που θα ισχύει κάθε έκπτωση

3.5.3. ΑΚΡΙΒΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ

- Ποιοι θα είναι πραγματικά οι πελάτες σας
- Γιατί να αγοράσουν τα δικά σας προϊόντα σας ή υπηρεσίες
- Θα ήταν διατεθειμένοι να διαθέσουν πρόσθετα ποσά για πρόσθετα προϊόντα ή περισσότερες ποσότητες από τις σημερινές
- Τι καλύτερο προσφέρουν τα δικά σας προϊόντα

Σε αυτές και σε άλλες ερωτήσεις πρέπει να απαντήσετε ειλικρινά για να προσδιορίσετε τι μπορείτε να προσφέρετε. Μην προσπαθείτε να μαντέψετε τα κριτήρια των πελατών, μιλήστε μαζί τους. Τότε θα καταλάβετε τις πραγματικές τους διαθέσεις. Άλλωστε μην ξεχνάτε ότι οι προτιμήσεις του πελάτη και όχι οι δικές σας είναι αυτές που θα συντηρήσουν την επιχείρησή σας. Στον πίνακα 5 θα περιγράψετε μία σειρά κριτηρίων προτιμήσεων των πελατών. Καταγράφοντας αυτά τα κριτήρια θα είναι εύκολο να προσδιορίσετε το σχέδιο για τις πωλήσεις της επιχείρησης. Μην ξεχνάτε ότι όπως όλα αλλάζουν έτσι αλλάζουν και οι συνήθειες των πελατών. Άρα το σχέδιο σας θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις αλλαγές αυτές.

3.5.4. ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Μαζί με το σχέδιο πωλήσεων της επιχείρησης σας πρέπει να αποφασίσετε και το είδος και το κόστος της προβολής για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που θα προσφέρετε.

- Γιατί διαλέγεται ένα είδος διαφήμισης
- Τι αποτέλεσμα επιδιώκεται
- Τι αύξηση πωλήσεων αναμένετε
- Τι ποσό υπολογίζεται να ξοδέψετε για την προβολή

Αφού απαντήστε σ' αυτές τις ερωτήσεις μπορείτε να συμπληρώσετε τον πίνακα 5.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ αναφέρετε τα προϊόντα και τους πελάτες σας		
ΠΡΟΪΟΝ/ ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΤΥΠΟΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑΣ	ΣΤΟΧΟΙ ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Περιγράφετε το προϊόν ή την υπηρεσία που προσφέρετε	Αναφέρετε σε ποιους απευθύνεστε	Αναφέρετε τι θέλετε να πετύχετε πουλώντας αυτό το προϊόν	
ΠΡΟΒΟΛΗ- ΠΡΟΩΘΗΣΗ- ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ			
ΤΥΠΟΣ ΠΕΛΑΤΕΙΑ	ΤΡΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ- ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΠΡΟΥΠ/ΣΜΟΣ
Περιγραφή της επιθυμητής πελατείας	Περιγραφή του τρόπου και του μέσου που επιλέχθηκε	Επιθυμητό ύψος πωλήσεων	Ποσά που διατίθενται για προβολή της επιχείρησης

3.6. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Στο επιχειρηματικό σχέδιο καταγράφονται οι πηγές, οι διευκολύνσεις και οι απαραίτητες διαδικασίες για την καλή λειτουργία της επιχείρησής σας. Το σχέδιο λειτουργίας περιλαμβάνει την περιγραφή των εγκαταστάσεων που θα χρησιμοποιήσετε, τα έπιπλα και τον εξοπλισμό γραφείου, το μηχανολογικό ή λειτουργικό εξοπλισμό, το ανθρώπινο δυναμικό που θα χρησιμοποιήσετε και τους τρόπους οργάνωσης για την παραγωγή των προϊόντων ή των υπηρεσιών που θα προσφέρετε. Οι πίνακες 6, 7, 8 και 9 θα σας βοηθήσουν να καταγράψετε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για το λειτουργικό σχέδιο της επιχείρησής σας.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ (ΠΛΗΡΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)
Δίνεται τα στοιχεία της διεύθυνσης της επιχείρησης.
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΠΟΘΕΣΙΑΣ
Περιγράφετε αναλυτικά την τοποθεσία που σκοπεύετε να δημιουργήσετε την

επιχείρησή σας καθώς και τον περιβάλλοντα χώρο.			
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΧΩΡΩΝ			
Περιγράφεται τους υπάρχοντες χώρους, καθώς και τους χώρους που σκοπεύετε να δημιουργήσετε.			
ΤΡΟΠΟΣ ΚΤΗΣΗΣ: Πως αποκτήθηκε ο χώρος			
ΜΕΤΑΤΡΟΠΕΣ- ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ: Περιγράψτε την παροντική κατάσταση και τις βελτιώσεις που σκοπεύετε να κάνετε			
ΤΩΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΞΙΑ	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Περιγράψτε την κατάσταση του χώρου.	Δίνετε η αξία του	Τι χρειάζεται ακόμα να γίνει	Πόσο θα κοστίσουν οι βελτιώσεις

ΕΠΙΠΛΑ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ			
ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΞΙΑ	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΕΠΙΠΛΑ/ ΣΚΕΥΗ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Έπιπλα/υλικά που έχετε	Ποια η αξία τους	Έπιπλα/υλικά που χρειάζεστε	Πόσο υπολογίζεται ότι θα κοστίσουν
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ			

ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΑΞΙΑ	ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ/	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
Εξοπλισμός/ μηχανήματα που έχετε	Ποια η αξία τους	Εξοπλισμός/ μηχανήματα που χρειάζεστε	Πόσο υπολογίζετε ότι θα κοστίσουν

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ-ΠΗΓΕΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ: Από πού σκοπεύετε να προμηθεύσετε προϊόντα, υπηρεσίες και πρώτες ύλες

ΠΡΟΪΟΝΤΑ/ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	ΠΡΟΜ/ΤΕΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΕΥΡΩ	ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΣΧΟΛΙΑ
π.χ. βαζάκια	π.χ. Πάρης Α.Ε.	π.χ. 10.000 τεμ.	κόστος	π.χ. παραγγελία και μετά παράδοση	

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ-ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: Αναφέρετε συνεργάτες που σας προσφέρουν υπηρεσίες

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ/ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΕΙΔΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ/ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
π.χ. Κώστας Σίμου	Λογιστής	Πολύ σημαντικός

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ: Αναφέρεται μία- μία όλες τις θέσεις εργασίας

ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΚΥΡΙΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	ΑΜΟΙΒΗ	
π.χ. υποδοχή Camping	π.χ. υποδοχή πελατών	π.χ. ξένες γλώσσες	Ημερήσια	Μηνιαία

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Πολιτική- Κίνητρα

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: Αναφέρετε το ωράριο εργασίας π.χ. πενήνήμερο

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΚΟΠΩΝ: Αναφέρετε πως θα παίρνει την άδεια του το προσωπικό

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ/ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ: Αναφέρετε τον τρόπο επιμόρφωσης του προσωπικού.

3.7. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Το τμήμα αυτό του επιχειρηματικού σχεδίου που ασχολείται με τα οικονομικά δεδομένα της επιχείρησής σας, θα σας βοηθά να κατανοήσετε προς τα πού βαδίζετε, τι κέρδη προσδοκάτε, ποιο είναι το κόστος, τα έξοδα, οι δαπάνες κ.λπ. Το οικονομικό σχέδιο είναι πρακτικά μια καταγραφή του προϋπολογισμού της επιχείρησής σας και των οικονομικών της αποτελεσμάτων για τα επόμενα 2-3 έτη. Ιδιαίτερη σημασία αποκτά το οικονομικό σχέδιο όταν θα εξετασθεί από κάποια τράπεζα ή από κάποιο φορέα για πιθανή χρηματοδότηση, δανεισμό ή επιδότηση. Η προετοιμασία του απαιτεί γνώση της αβεβαιότητας της δουλειάς. Σκόπιμο είναι να καταγραφούν τρία σενάρια, ένα αισιόδοξο, ένα απαισιόδοξο και ένα ρεαλιστικό. Η σύγκριση των σεναρίων θα αποδίδει και το βαθμό του ρίσκου σας. Συμπεραίνεται λοιπόν ότι το οικονομικό σχέδιο είναι βασικό εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων.

3.7.1. ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ

Στον πίνακα 10 θα παρουσιαστούν τα προσωπικά οικονομικά στοιχεία του επιχειρηματία ή των εταίρων.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ: Αναφέρετε τα περιουσιακά σας στοιχεία και τις υποχρεώσεις σας.

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	ΑΞΙΑ (ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΣΧΟΛΙΑ
ΚΙΝΗΤΑ: π.χ. αυτοκίνητο	20.000	
ΑΚΙΝΗΤΑ: π.χ. χωράφια	100.000	
Σύνολο 1 : (κινητά+ ακίνητα)	120.000	
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ π.χ. επιταγές	50.000	

ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ π.χ. δάνεια	100.000	
Σύνολο 2 (βραχυπρόθεσμες+ μακροπρόθεσμες)	150.000	
ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ (Σύνολο 1 + Σύνολο 2)	270.000	

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ : Αναφέρετε ένα- ένα τα έξοδά σας		
ΕΞΟΔΑ	ΜΗΝΙΑΙΟ ΚΟΣΤΟΣ	ΣΧΟΛΙΑ
Έξοδα σπιτιού (ΔΕΗ, ΟΤΕ κ.λπ.)	600	
Διατροφή	300	
Ένδυση- Υπόδηση	150	
Αυτοκίνητα	1000	
Δάνεια (Δόσεις)	1000	
Οικογένεια	1200	
Προσωπικά	100	
Διασκέδαση	100	
Άλλα	100	
ΣΥΝΟΛΟ	4550	

3.7.2. ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Στον πίνακα 11 ουσιαστικά θα παρουσιάσετε τον προϋπολογισμό, δηλαδή την οικονομική κατάσταση της επιχείρησής σας όπως την προβλέπετε. Θα μεταφέρετε τα στοιχεία του πίνακα 4 για πρόβλεψη εσόδων από πωλήσεις και επίσης θα ταξινομήσετε τα έξοδα σε σταθερό και μεταβλητό κόστος. Σταθερό κόστος είναι όλα εκείνα τα έξοδα που δεν επηρεάζονται από το ύψος της παραγωγής ή το ύψος των πωλήσεων υπηρεσιών, αλλά τα καλύπτει η επιχείρηση σε σταθερή και μόνιμη βάση. Τέτοια έξοδα είναι:

- Μισθοί προσωπικού
- Ενοίκια

- Τηλέφωνα, ηλεκτρικό, νερό, γκάζι
- Τόκοι, φόροι κ.λπ.

Μεταβλητά κόστη είναι αυτά που εξαρτώνται από το ύψος της παραγωγής ή την ένταση των προσφερόμενων υπηρεσιών π.χ.

- Δαπάνες προβολής και διαφήμισης
- Δαπάνες προμηθειών
- Δαπάνες επενδύσεων
- Δαπάνες δημοσίων σχέσεων
- Δαπάνες προώθησης και πωλήσεων κ.λπ.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΕΤΟΣ 1ο	ΕΤΟΣ 2ο	ΕΤΟΣ 3ο
ΕΣΟΔΑ	ΕΥΡΩ	ΕΥΡΩ	ΕΥΡΩ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ (Α) από πίνακα 4Α			
ΕΞΟΔΑ			
ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΘΕΝΤΩΝ (Β)			
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ (Γ)			
ΕΞΟΔΑ ΓΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΠΟ ΤΡΙΤΟΥΣ (Δ)			
ΚΑΘΑΡΟ ΚΕΡΔΟΣ $A-(B+ \Gamma+ \Delta)$			

3.7.3. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΑΜΕΙΟΥ

Στον πίνακα 12 θα καταγράψετε τις σταθερές μηνιαίες δαπάνες συγκρινόμενες με τα αντίστοιχα ποσά του ταμείου και τις εισπράξεις σας ανά μήνα. Στόχος της συμπλήρωσης του πίνακα 12 είναι ο προγραμματισμός του ταμείου για τη δυνατότητα είτε πρόβλεψης κάλυψης των ελλειμμάτων, είτε αποδοτικής αξιοποίησης των πλεονασμάτων.

ΕΣΟΔΑ	Μήνας 1ος	Μήνας 2ος	Μήνας 3ος	Μήνας 4ος
ΜΕΤΡΗΤΑ				
ΠΩΛΗΣΕΙΣ				

ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ				
ΜΕΤΡΗΤΑ ΑΠΟ ΟΦΕΙΛΕΣ				
ΑΛΛΑ				
ΣΥΝΟΛΟ (1)				
ΠΛΗΡΩΜΕΣ				
ΕΝΟΙΚΙΟ (Α)				
ΕΡΓΑΣΙΑ (Β)				
ΚΟΣΤΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (Γ)				
ΥΛΙΚΑ (Δ)				
ΚΟΣΤΟΣ ΠΩΛΗΣΕΩΝ(Ε)=Α+Β+ Γ+ Δ				
ΔΑΝΕΙΑ (Ζ)				
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (Η)				
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ (Θ)				
ΑΛΛΑ (Ι)				
ΣΥΝΟΛΟ (Κ)=Ζ+Η+Θ+Ι				
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΣΗ (1)- (Ε)- (Κ)				

(Πρόγραμμα Ησίοδος, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 2000, σελ. 10-46)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο

4. ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

4.1 ΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

4.1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Προκειμένου οι άνθρωποι να αντιμετωπίσουν και να επιλύσουν τα προβλήματα της φύσης και των περιβαλλοντικών συνθηκών, αναγκάστηκαν από πολύ νωρίς να συνεργασθούν μεταξύ τους.

Η συνεργασία (Cooperation) σημαίνει λοιπόν μια μορφή εργασίας, όπου τα άτομα δουλεύουν από κοινού στα πλαίσια της ίδιας της παραγωγικής διαδικασίας, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται από τον εκάστοτε τρόπο παραγωγής.

Η έννοια συνεταιρισμός τώρα (Cooperative), υποδηλώνει μια συγκεκριμένη μορφή συνεργασίας, διαφόρων κατηγοριών ατόμων, που άμεσα ή έμμεσα συσπειρώνονται και που επιδιώκει συνειδητά, συστηματικά και μέσα από την κοινή προσπάθεια, την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων τους, στα πλαίσια μιας αυτοπροσδιοριζόμενης συνεργασίας.

Κατά καιρούς πολλοί ορισμοί έχουν δοθεί, με τους οποίους γίνεται προσπάθεια να αποδοθεί η έννοια του συνεταιρισμού, αλλά μέχρι σήμερα δεν υπάρχει κανείς που να έχει γίνει κοινώς αποδεχτός από όλους, για τον λόγο ότι:

- Άλλοτε δίνεται έμφαση στον κοινωνικό ρόλο του συνεταιρισμού,
- Άλλοτε στον οικονομικό αλλά και νομικό του ρόλο, δίχως όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν έχουν οριοθετηθεί τα κύρια στοιχεία και σημεία που συνθέτουν την έννοια του συνεταιρισμού καθιστώντας τον παγκόσμιο θεσμό.

Παρακάτω παρατίθενται μερικοί από τους πλέον χαρακτηριστικούς ορισμούς του συνεταιρισμού:

- 1) Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) θεωρεί τον συνεταιρισμό, «ως ένωση προσώπων».
- 2) Στο Γερμανικό Συνεταιριστικό Δίκαιο, ο συνεταιρισμός είναι ένωση προσώπων, η οποία έχει ως σκοπό την αυτοβοήθεια των μελών της με την άσκηση κοινής επιχείρησης.
- 3) Ο Ελληνικός Νόμος 602/1914, γενικός νόμος για τους συνεταιρισμούς θεωρεί τον συνεταιρισμό ως «εταιρεία», η οποία έχει «κεφάλαιο μεταβλητό αποτελείται από συνεταιίρους, των οποίων ο αριθμός είναι επίσης μεταβλητός και έχει σκοπό την δια της συνεργασίας των συνεταιίρων προαγωγή της ιδιωτικής οικονομίας εκάστου».
- 4) Ο γερμανός νομικός Herman Schulge, είχε διατυπώσει τον εξής ορισμό για το συνεταιρισμό: «είναι η ένωση μεταξύ όχι εύπορων κατ' εξοχήν εργαζομένων τάξεων, η οποία επιδιώκει με την συνένωση να εξασφαλίσει, όσο είναι δυνατόν, στις μεμονωμένες μικρές και εξαφανιζόμενες δυνάμεις, τα πλεονεκτήματα της μεγάλης δύναμης».

Μετά την παράθεση των παραπάνω ορισμών, εξάγονται τα εξής συμπεράσματα, ως τα κύρια σημεία τα οποία συνθέτουν την έννοια του, που είναι τα ακόλουθα:

- 1) ο συνεταιρισμός είναι μια εκούσια ένωση προσώπων και όχι αναγκαστική, που λειτουργεί δημοκρατικά,
- 2) σκοπεύει μέσα από την κοινή δράση στην προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων των μελών του, επιτυγχάνοντας παράλληλα με την οικονομική βελτίωση του επιπέδου τους και την κοινωνική και την πολιτιστική,
- 3) τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του συνεταιρισμού είναι η αμοιβαία βοήθεια και αλληλεγγύη των μελών του και η ισότιμη συνεργασία τους.

4.1.2. ΟΙ ΣΥΝΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥ

Για την υποβοήθηση της εξέλιξης και της λειτουργίας της εξέλιξης και της λειτουργίας του συνεταιριστικού κινήματος, έχουν τεθεί κατά περιόδους ορισμένες βασικές αρχές που ουσιαστικά αποτελούν «πυλώνες» της δραστηριότητας του.

Πριν περίπου 140 χρόνια τέθηκαν οι αρχές του Raiffeisen, οι οποίες αφορούν κυρίως το αγροτικό συνεταιριστικό κίνημα και που εξακολουθούν να αποτελούν ακόμα και σήμερα σημείο αναφοράς για την εξέλιξή του. Οι κυριότερες από αυτές τις αρχές είναι :

- η προαιρετικότητα, δηλαδή η εκούσια συμμετοχή,
- η αυτοβοήθεια, δηλαδή ο καθένας πρέπει πρώτα να στηρίζεται στις δικές του δυνάμεις και μετά να καταφεύγει στη βοήθεια των άλλων,
- η αυτοϋπευθυνότητα, δηλαδή ο καθένας είναι υπεύθυνος για την προσφορά του και τις υποχρεώσεις του απέναντι στον συνεταιρισμό, χωρίς να υφίσταται οποιονδήποτε καταναγκασμό,
- η αυτοδιαχείριση, δηλαδή η διοίκηση και η διαχείριση του συνεταιρισμού από τα μέλη του χωρίς εξωτερικές παρεμβάσεις.

Στη συνέχεια με την ίδρυση το έτος 1895 της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (Δ.Σ.Ε.) δημιουργήθηκε επιτακτική ανάγκη καθορισμού των βασικών συνεταιριστικών αρχών, οι οποίες θα αποτελούσαν κύριο άξονα της λειτουργίας των σύγχρονων Συνεταιριστικών Κινήσεων. Με αυτό το σκεπτικό και μέσα από το σημαντικό ρόλο τον οποίο έχει η Δ.Σ.Ε., στην οποία συμμετέχουν 742.000

πρωτοβάθμιοι συνεταιρισμοί από όλο τον κόσμο με περίπου 355.000.000 μέλη, των οποίων ο ετήσιος κύκλος εργασιών ανέρχεται σε 441 δισεκατομμύρια δολάρια, καθορίστηκαν στο 23^ο Συνέδριο της το 1966 στη Βιέννη οι ακόλουθες αρχές:

1) Ελεύθερη και εθελοντική συμμετοχή.

Εφαρμόζεται η αρχή της « ανοιχτής θύρας » και ο συνεταιρισμός είναι όργανο εξυπηρέτησης των συμφερόντων των μελών του, των πολλών και ως εκ τούτου, όποιος αποφασίσει να τηρήσει τις αρχές του και να διαβλέπει εξυπηρέτηση των συμφερόντων του μπορεί να γίνει μέλος , χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν τίθενται κριτήρια και προϋποθέσεις συμμετοχής και εισόδου σε συνεταιρισμούς, που έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά.

2) Δημοκρατική λειτουργία και διοίκηση.

Θεμελιώδης αρχή η οποία βασίζεται στην ισοψηφία των μελών του συνεταιρισμού, όπου ισχύει δηλαδή το δόγμα «ένας άνθρωπος μία ψήφος». Επίσης οι αποφάσεις λαμβάνονται με την προσωπική ψήφο των μελών και η συμμετοχή τους στην Γενική Συνέλευση, το ανώτατο και κυρίαρχο όργανο κάθε συνεταιρισμού, αποτελεί βασική προϋπόθεση δημοκρατικής λειτουργίας.

3) Αρχή περιορισμένου τόκου στο κεφάλαιο.

Ο συνεταιρισμός δεν είναι κεφαλαιουχική επιχείρηση και σκοπός του δεν είναι η αύξηση των κερδών του κεφαλαίου που έχουν επενδυθεί, αλλά η μεγιστοποίηση των ωφελειών, που παρέχονται στα μέλη του. Γι' αυτόν τον λόγο, τα μέλη του συνεταιρισμού αναλαμβάνουν προσωπικά τον επιχειρηματικό κίνδυνο σε περίπτωση ζημίας.

4) Αρχή της μη-κερδοσκοπικής λειτουργίας.

Χρησιμοποίηση δηλαδή των πλεονασμάτων της διαχείρισης με βάση την αρχή της «μη κερδοσκοπικής λειτουργίας των Συνεταιρισμών». Πρόκειται για αρχή που διαφοροποιεί τον συνεταιρισμό από τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, οι οποίες σαν στόχο έχουν το κέρδος, ενώ στόχος του συνεταιρισμού είναι η παροχή υπηρεσιών μεσολαβώντας ουσιαστικά μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, επιτυγχάνοντας με το ρόλο αυτό τη μείωση του κόστους προμήθειας αγαθών.

5) Εκπαιδευτική λειτουργία του συνεταιρισμού.

Απαραίτητη θεωρήθηκε από τη γέννηση του συνεταιριστικού κινήματος, η εκπαίδευση. Στο καταστατικό του Ροτσντέιλ προβλέπεται η διάθεση μέρους των πλεονασμάτων για εκπαιδευτικούς σκοπούς, ώστε το άτομο να μπορεί να κατανοεί τις αρχές του συνεργατισμού και να είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται τις οικονομο-κοινωνικές έννοιες. Έτσι ώστε, η συμμετοχή του στη λήψη αποφάσεων και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, να είναι ουσιαστική και ταυτόχρονα αποτελεσματική.

6) Διασυνεταιριστική συνεργασία σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η συνεργασία αυτή των συνεταιρισμών σε διαφορετικά επίπεδα, υποβοηθά την επίλυση σοβαρών προβλημάτων, τα οποία προκύπτουν και συχνά οι μικροί συνεταιρισμοί δεν μπορούν να επιλύσουν. Διότι με τον τρόπο αυτό εμφανίζονται σαν ισχυρές «ομάδες πίεσης» και ενισχύεται η διαπραγματευτική τους ικανότητα ενώ, παράλληλα, αποκτούν τη δυνατότητα πραγματοποίησης δαπανηρών επενδύσεων.

4.1.3. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο άρθρο 1 του Ν. 1541/1985 περί «Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων» δίνεται ο νομικός ορισμός του αγροτικού συνεταιρισμού και προσδιορίζεται ο σκοπός του, ως ακολούθως: «Αγροτικός Συνεταιρισμός είναι η εκούσια ένωση αγροτών, η οποία έχει σκοπό την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη με την ισότιμη συνεργασία και την αμοιβαία βοήθεια των μελών του μέσα σε μία κοινή επιχείρηση». Στις μέρες μας δίνεται ιδιαίτερα μεγάλη σημασία στους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που υπερβαίνουν τους 7.000 με συμμετέχοντα μέλη περίπου 700.000. Παράλληλα λειτουργούν περίπου 130 Ενώσεις Γεωργικών Συνεταιρισμών, 7 Κοινοπραξίες, 11 Κεντρικές ενώσεις και η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών (ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.).

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

- στους ελεύθερους συνεταιρισμούς και
- στους αναγκαστικούς συνεταιρισμούς.

Οι «ελεύθεροι» συνεταιρισμοί, δημιουργούνται από τους αγρότες με την ελεύθερη συγκατάθεση και συμμετοχή σε αυτούς. Την ίδρυσή τους προβλέπει ο Νόμος 602/1914 «Περί Συνεταιρισμών», όπως τροποποιήθηκε με σειρά μεταγενέστερων

νόμων. Ανάλογα τώρα με τις ανάγκες των μελών και την παραγωγή της περιφέρειας οι ελεύθεροι συνεταιρισμοί διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. στους πιστωτικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι έχουν για σκοπό την ικανοποίηση των πιστωτικών αναγκών των μελών τους, διανέμοντας τα δάνεια που χορηγεί η Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος (Α.Τ.Ε.) στους αγρότες. Άλλη σκοπιμότητα ύπαρξης των πιστωτικών συνεταιρισμών είναι η προμήθεια στα μέλη τους ειδών γεωργικής και οικιακής χρήσης, η συγκέντρωση και διαχείριση των προϊόντων των μελών τους, καθώς επίσης η αποδοχή των καταθέσεών τους. Οι πιστωτικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί, που αποτελούν την μεγάλη πλειοψηφία, ουσιαστικά είναι συνεταιρισμοί μικτού χαρακτήρα.
2. στους παραγωγικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι ανάλογα με το κύριο προϊόν που παράγεται στην περιφέρειά τους, διακρίνονται σε :
 - ελαιουργικούς,
 - γαλακτοκομικούς,
 - οινοποιητικούς,
 - μελισσοκομικούς,
 - ριζοπαραγωγικούς, κ.λπ.

Στην ίδια αυτή κατηγορία των παραγωγικών συνεταιρισμών υπάγονται και:

- οι συνεταιρισμοί εκμετάλλευσης δασών,
- οι συνεταιρισμοί καλλιέργειας κτημάτων,
- οι συνεταιρισμοί κοινής εκμετάλλευσης γεωργικών μηχανημάτων.

Το κύριο βέβαιο αντικείμενο των συνεταιρισμών αυτών, είναι η επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων.

3. στους προμηθευτικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι έχουν σαν σκοπό τους την από κοινού προμήθεια και διανομή στα μέλη τους, προϊόντων γεωργικής και οικιακής χρήσης.
4. στους συνεταιρισμούς πώλησης αγροτικών προϊόντων, οι οποίοι συγκεντρώνουν και πουλούν για λογαριασμό των μελών τους τα προϊόντα τους και διακρίνονται σε συνεταιρισμούς πώλησης ελαιόλαδου, εσπεριδοειδών, καπνού, κ.λπ.
5. στους διάφορους άλλους συνεταιρισμούς, όπως για παράδειγμα:
 - οι έγγειο-βελτιωτικοί συνεταιρισμοί,

- οι υγειονομικοί συνεταιρισμοί.
- οι χειροτεχνικοί κ.λπ.

Μια άλλη μεγάλη κατηγορία είναι οι αναγκαστικοί συνεταιρισμοί οι οποίοι άρχισαν να ιδρύονται από το 1920 με μια σειρά διαταγμάτων.

Ο αναγκαστικός συνεταιρισμός δε μπορεί να αποτελεί μορφή γνήσιου συνεταιρισμού, διότι λείπουν οι βασικές συνεταιριστικές αρχές, όπως:

- a. Η ελεύθερη εγγραφή και έξοδος των μελών του,
- b. και η έλλειψη δημοκρατικής λειτουργίας, η οποία βασίζεται στη θέση της Γενικής Συνέλευσης του συνεταιρισμού, ως υπέρτατου οργάνου με την έννοια ότι η διοίκηση και διαχείριση του συνεταιρισμού γίνονται μόνο από τους αντιπροσώπους του συνεταιρισμού.

4.2. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΩΤΗΤΩΝ

4.2.1. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.

Ευθύς εξαρχής με την Ιδρυτική Πράξη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, έγινε αντιληπτή η σπουδαιότητα της γεωργίας για την οικονομία της Κοινότητας και κατ' επέκταση για την ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Όμως για να γίνει πράξη η δημιουργία μιας κοινής αγοράς για την γεωργία έπρεπε να ληφθούν υπόψη και να δοθούν λύσεις σ' ένα πλήθος προβλημάτων, όπως η ισχύουσα διαφορετική γεωργική πολιτική κάθε χώρας, οι ποικίλες γεωγραφικές, οικονομικές και φυσικές συνθήκες από τις οποίες εξαρτάται αποφασιστικά το μεγαλύτερο μέρος της γεωργικής παραγωγής, οι έντονες διακυμάνσεις τιμών για τον καταναλωτή, η εισοδηματική αβεβαιότητα για τον παραγωγό κ.λπ. Για την ενιαία αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων καθώς και για την επίτευξη κοινής γεωργικής αγοράς, αποφασίστηκε η δημιουργία μιας κοινής γεωργικής πολιτικής, της οποίας οι κυριότεροι στόχοι καθορίστηκαν με τη Συνθήκη της Ρώμης το Μάρτιο του 1957, που υπήρξε η ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, η οποία στο άρθρο 39 προσδιορίζει τους στόχους της, στους:

- στην αύξηση της παραγωγικότητας,
- στην εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως για την ανύψωση των ατομικών εισοδημάτων αυτών που εργάζονται στη γεωργία,

- στη σταθεροποίηση των αγορών,
- στην εξασφάλιση του εφοδιασμού των καταναλωτών,
- και στην εξασφάλιση λογικών τιμών κατανάλωσης.

Στη συνέχεια με τη συνδιάσκεψη στη Steesa της Ιταλίας τον Ιούλιο του 1958, μετά από αντιπαραβολή της αγροτικής πολιτικής των έξι μέχρι τότε κρατών-μελών της Ε.Ο.Κ. τέθηκαν οι πρώτες κατευθυντήριες γραμμές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Πάνω σ' αυτήν ακριβώς την βάση και μετά από προτάσεις της Επιτροπής το Δεκέμβριο του 1960 το Συμβούλιο εξέδωσε τις αρχές για τη δημιουργία της «πράσινης Ευρώπης», οι οποίες συνοψίζονται στις επόμενες:

- στη δημιουργία ενιαίας αγοράς, που σημαίνει ελεύθερη κυκλοφορία των γεωργικών αγαθών μεταξύ των κρατών-μελών,
- στην κοινοτική προτίμηση, με την οποία δίδεται προτεραιότητα στη διάθεση της εγχώριας παραγωγής σε επίπεδο εθνικών αγορών,
- στην χρηματοδοτική αλληλεγγύη.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) η οποία έκανε την εμφάνισή της ανάμεσα στο 1967-1968 μετά από μία μεταβατική περίοδο πέντε ετών, είναι σήμερα έξω από κάθε αμφιβολία η πιο ολοκληρωμένη πολιτική της Κοινότητας, η δε δράση της, κατευθύνεται σε τρεις σημαντικούς τομείς:

- a) τη πολιτική των αγροτών και των τιμών,
- b) τη διαρθρωτική πολιτική,
- c) και την πολιτική έναντι των τρίτων χωρών.

Για την πραγμάτωση της κοινής γεωργικής αγοράς και συγκεκριμένα της πολιτικής των αγορών και των τιμών της για τα αγροτικά προϊόντα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κοινή οργάνωση αυτής, η οποία προαπαιτεί κοινές τιμές, κοινούς κανόνες ανταγωνισμού, σταθερές νομισματικές ισοτιμίες, προστασία εσωτερικής αγοράς, πρόληψη διακυμάνσεων, κ.λπ.

Εφόσον δεν υπήρχε σε όλα τα κράτη – μέλη ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα το οποίο ήταν απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινή οργάνωση της αγοράς, οι κοινές γεωργικές τιμές οι οποίες καθορίζονταν με βάση μία κοινοτική μονάδα και μετά μετατρέπονταν στα διάφορα εθνικά νομίσματα μέχρι το 1979, χρησιμοποιούσαν σαν κοινή νομισματική μονάδα, τη λεγόμενη ευρωπαϊκή λογιστική μονάδα.

Μετά όμως την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος το Μάρτιο του 1979 χρησιμοποιήθηκε η ECU (European Currency Unit) η οποία αποτέλεσε το

επίσημο κοινοτικό νόμισμα και έδωσε λύσεις στα παρουσιαζόμενα προβλήματα του καθορισμού κοινών τιμών.

Σήμερα μια οργάνωση αγοράς προϋποθέτει τα ακόλουθα:

1. τον κοινό καθορισμό ενδεικτικών τιμών,
2. την κοινή στήριξη των τιμών με τη λειτουργία μηχανισμών παρέμβασης στις περιπτώσεις που υπάρχει κίνδυνος μείωσης της τιμής αγοράς,
3. την κοινή ρύθμιση εισαγωγών-εξαγωγών, της οποίας οι στόχοι κατευθύνονται τόσο για την προστασία των παραγωγών, όσο και των καταναλωτών,
4. την κοινή χρηματοδότηση και διαχείριση αγορών, διότι κοινή χρηματοδότηση σημαίνει ότι οι αγρότες της Κοινότητας έχουν τις ίδιες εγγυήσεις για τα ίδια προϊόντα και απαγορεύονται οι εθνικές επεμβάσεις για στήριξη των τιμών ή για ενίσχυση του εισοδήματος των αγροτών.

4.2.1.1. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ (F.E.O.G.A.)

Ένας άλλος μηχανισμός, που παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον και έχει μεγάλη σπουδαιότητα, διότι αφορά τη χρηματοδότηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, είναι αυτή που διεξάγεται μέσω του «Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων» (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.), πιο γνωστού σαν (F.E.O.G.A.).

Το FEOGA από την ίδρυσή του, η οποία είχε προβλεφθεί από τη Συνθήκη της Ρώμης, απορροφά το μεγαλύτερο μέρος του Κοινοτικού Προϋπολογισμού (σε ποσοστό που κυμαίνεται από 60 έως 70%).

Το κοινοτικό αυτό όργανο χρηματοδότησης της γεωργίας περιλαμβάνει δύο τμήματα:

- a) το τμήμα των εγγυήσεων, που είναι αρμόδιο για τη χρηματοδότηση των κοινοτικών δαπανών που προκύπτουν από την πολιτική των αγορών και τιμών και
- b) το τμήμα προσανατολισμού, που είναι αρμόδιο για την χρηματοδότηση δαπανών σχετικά με τα μέτρα της γεωργικής διαρθρωτικής πολιτικής.

Αντίθετα από ότι συμβαίνει με τις δαπάνες του τμήματος εγγυήσεων, οι δαπάνες του τμήματος προσανατολισμού, είναι κυρίως δαπάνες συγχρηματοδότησης και κατά κανόνα η Κοινότητα συμμετέχει μέχρι 25% στις δαπάνες αυτές. Ενώ σε ειδικές περιπτώσεις καλύπτει και το 50 η το 65% των συνολικών δαπανών, όπως σε

προγράμματα που έχουν τεθεί ήδη σε ισχύ στην Ιρλανδία, στην Ιταλία, στην Ελλάδα και στην Πορτογαλία.

4.2.1.2. Η ΚΟΙΝΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ένας δεύτερος ζωτικότατος τομέας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής είναι η κοινή γεωργική διαρθρωτική πολιτική (Κ.Γ.Δ.Π.). Προς το τέλος της δεκαετίας του 1960 καταρτίστηκε ένα μεγάλο σχέδιο, «το σχέδιο Mansholt» το οποίο περιέγραφε και καθόριζε μια σειρά μέτρων για τη βελτίωση της Ευρωπαϊκής Γεωργίας και το οποίο, ανάμεσα σε άλλα, συνιστούσε τη μείωση του κόστους παραγωγής και δραστικές μεταρρυθμίσεις για την αύξηση των εισοδημάτων των αγροτών.

Η Κοινή Πολιτική για τις γεωργικές διαρθρώσεις πέρασε από το 1972, που άρχισε η ενεργοποίησή της μέχρι σήμερα από τρία στάδια εξέλιξης:

- Κατά τη δεκαετία του 60, οι βασικές προσπάθειες της Κοινότητας στον τομέα αυτό αφορούσαν κυρίως το συντονισμό των εθνικών διαρθρωτικών πολιτικών των κρατών μελών. Η προσπάθεια αυτή συμπληρώθηκε από τον Κανονισμό 17/64, ο οποίος προέβλεπε τη χρηματοδότηση διαρθρωτικών μέτρων ή σχεδίων που στόχευαν στη βελτίωση των συνθηκών της γεωργικής παραγωγής και της εμπορίας. Το πρώτο σημαντικό στάδιο αποτέλεσε η θέσπιση από το Συμβούλιο των τριών μεταρρυθμιστικών Οδηγιών του 1972: την Οδηγία 72/159/ΕΟΚ περί εκσυγχρονισμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, την Οδηγία 72/160/ΕΟΚ περί ενθάρρυνσης στην παύση της γεωργικής δραστηριότητας και της διάθεσης της γεωργικής έκτασης για βελτιώσεις των διαρθρώσεων και την Οδηγία 72/161/ΕΟΚ περί της κοινωνικοοικονομικής ενημέρωσης και της απόκτησης επαγγελματικών προσόντων των εργαζόμενων στην γεωργία.
- Το δεύτερο στάδιο στην εξέλιξη της Κ.Γ.Δ.Π. άρχισε το 1975, με τη θέσπιση της Οδηγίας 75/268/ΕΟΚ περί της ορεινής γεωργίας και της γεωργίας σε μειονεκτικές περιοχές. Ήταν η πρώτη προσπάθεια για να προσλάβει περιφερειακό χαρακτήρα η Κοινή Διαρθρωτική Πολιτική. Ο χαρακτήρας αυτός τονίστηκε το 1978/79, με τη θέσπιση ειδικών διαρθρωτικών μέτρων στα πλαίσια του πρώτου «μεσογειακού προγράμματος», βάσει του οποίου εκδόθηκαν 8 Κανονισμοί για ειδικά διαρθρωτικά έργα στην Ιταλία, Γαλλία, Κορσική, για δασικές περιοχές κ.α.

Στο μεταξύ, η πολιτική των διαρθρώσεων πήρε πιο οικονομικό χαρακτήρα μετά τη θέσπιση το 1977, του Κανονισμού 355/77/ΕΟΚ περί της κοινής δράσης για τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Το 1978, ακολούθησε ο Κανονισμός 1360/78, περί των ομάδων παραγωγών και των ενώσεών τους.

- Στις αρχές της δεκαετίας του 80, η διαρθρωτική πολιτική μπαίνει στο τρίτο στάδιο με την τροποποίηση της, που αποτελείται από τέσσερα βασικά στοιχεία: προσαρμογή των τριών Οδηγιών του 1972 και της Οδηγίας 75/268/ΕΟΚ, ώστε να ανταποκρίνονται στις νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Ειδική ενίσχυση εγκατάστασης για τους νέους γεωργούς. Μεγαλύτερη έμφαση σε ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών περιφερειακών προβλημάτων. Εισαγωγή της έννοιας του ολοκληρωμένου αναπτυξιακού προγράμματος σε περιφερειακό επίπεδο (Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα). Το 1982, θεσπίστηκε ο Κανονισμός 389/82/ΕΟΚ περί των ομάδων παραγωγών στον τομέα του βάμβακος, ακολούθησε ο Κανονισμός 1975/82/ΕΟΚ περί επιτάχυνσης της γεωργικής ανάπτυξης σε ορισμένες περιοχές της Ελλάδας, καθώς και μια σειρά άλλοι Κανονισμοί. Το 1983, θεσπίστηκαν κοινά μέτρα για την ανάπτυξη συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών στην Ελλάδα (Κανονισμός 2966/83/ΕΟΚ).

4.2.1.3. Η ΝΕΑ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Επειδή οι βασικές διαρθρωτικές Οδηγίες έπαυσαν να ισχύουν από το τέλος του 1983 και παρατάθηκαν μέχρι το τέλος του 1984, κρίθηκε σκόπιμο να προσαρμοστεί η Κοινή διαρθρωτική πολιτική στις νέες συνθήκες και στην πρόκληση των επόμενων ετών, μια και το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον είχε αλλάξει ριζικά σε σύγκριση με το έτος 1972 (στασιμότητα στην παγκόσμια οικονομία, αύξηση της ανεργίας, διαφορές ανάμεσα στις περιφέρειες της Κοινότητας, πτώση του γεωργικού εισοδήματος, διαρθρωτικά πλεονάσματα προϊόντων, εξασφάλιση πόρων, κλπ.). Η νέα διαρθρωτική πολιτική που δημιουργήθηκε είχε σαν στόχους την αντιμετώπιση όλων αυτών των νέων καταστάσεων, το πρόβλημα της διεύρυνσης, με την ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, το γεγονός πως η μέχρι τότε διαρθρωτική πολιτική, με τα οριζόντια μέτρα της, δεν κατόρθωσε να επιλύσει το καυτό θέμα των περιφερειακών ανισοτήτων, το πρόβλημα των μικρών εκμεταλλεύσεων, κλπ. Δόθηκε λοιπόν ιδιαίτερη προσοχή στα προβλήματα της ορεινής γεωργίας και των

μειονεκτικών περιοχών μαζί με τα μέτρα για τη μεταποίηση, εμπορία, που πλέον απορροφούσαν τα μισά κονδύλια του Ταμείου Προσανατολισμού, καθώς και για τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Κατά συνέπεια, έγινε πλέον απαραίτητη η αναθεώρηση ολόκληρης της Κοινής διαρθρωτικής πολιτικής, που είχε μέχρι τότε διατυπωθεί. Η νέα διαρθρωτική πολιτική πρότεινε: επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, ενίσχυση των γεωργών νεαρής ηλικίας, άλλα μέτρα ενίσχυσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, βοήθεια στις μειονεκτικές και ορεινές περιοχές, δασική ανάπτυξη, προώθηση της εκπαίδευσης και ενημέρωσης των γεωργών, βελτίωση στη μεταποίηση και εμπορία των γεωργικών προϊόντων, χρηματοδοτικές διευκολύνσεις, κ.α.

4.2.2. Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Ο τουρισμός, σαν βασικός κοινωνικός θεσμός της σύγχρονης κοινωνίας, κατακτά καθημερινά ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στη ζωή του σημερινού πολίτη, τόσο με την παραδοσιακή μορφή των διακοπών, όσο και με τις νέες του μορφές (λ.χ. του κοινωνικού, αθλητικού, συνεδριακού, αγροτικού τουρισμού κλπ.).

Σύμφωνα με μια μελέτη που δημοσιεύθηκε από την European Travel Commission το 1980, προβλεπόταν ότι γύρω στο έτος 2000 ο τουρισμός θα αποτελούσε την σημαντικότερη δραστηριότητα στην Ευρώπη αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο γεγονός που προέκυπτε από το διττό του ρόλο:

- τον οικονομικό
- και τον κοινωνικό.

Στη δεκαετία 1980-1990 ο τουρισμός απέδιδε έσοδα πάνω από το 4% του ακαθάριστου εσωτερικού προϊόντος, διαδραμάτιζε σημαντικότατο ρόλο στο ισοζύγιο πληρωμών των κρατών μελών της ΕΟΚ και αντιπροσώπευε περίπου το 5% των πιστώσεων και το 4% των χρεών όλων των αγαθών και υπηρεσιών. Παράλληλα ο τουρισμός ακόμα και σήμερα κατέχει πολύ σημαντική θέση στον τριτογενή τομέα της παραγωγής (τομέας παροχής υπηρεσιών), συνεισφέρει πολλαπλά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, προωθεί στην ανάπτυξη μιας ισόρροπης περιφερειακής πολιτικής καθώς και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Στα πλαίσια λοιπόν του πολυσύνθετου ρόλου του φαινομένου «τουρισμός» αποφασίστηκε μετά από ψήφισμα του Συμβουλίου στις 10 Απριλίου 1984, η χάραξη μιας κοινοτικής πολιτικής τουρισμού, η οποία θεωρήθηκε πλέον αναγκαία για την οριοθέτηση και την ανάπτυξη του στα πλαίσια της Κοινότητας. Στα πλαίσια αυτά

τέθηκαν έξι στόχοι μέσα από τους οποίους γίνεται προσπάθεια ανάδειξης και ανάπτυξης του τουρισμού και είναι:

Στόχος 1^{ος}: Η δημιουργία μιας κοινής αγοράς και η διευκόλυνση των ταξιδιών μέσα στην Κοινότητα, γεγονός που μπορεί να επιτευχθεί με την προοδευτική κατάργηση όλων των εμποδίων στα σύνορα, που δυσχεραίνουν την ελεύθερη κυκλοφορία. Όπως για παράδειγμα:

- η ελεύθερη διέλευση των συνόρων με τη χρήση πράσινου σήματος, το οποίο θα επιτρέπει στους οδηγούς να δηλώνουν ότι τηρούν τις διατάξεις όσων αφορά στη διακίνηση προσώπων και αγαθών χωρίς να χρειάζεται να σταματήσουν,
- η πλήρης κατάργηση αστυνομικών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας,
- η κατάργηση των φορολογικών ελέγχων,
- η προσέγγιση των συντελεστών Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.),
- η προσέγγιση των συντελεστών ειδικών φόρων κατανάλωσης,
- η προσέγγιση και επίλυση θεμάτων που σχετίζεται με τον τομέα των μεταφορών όπως η καθιέρωση πιο ελαστικής αντιμετώπισης των αεροπορικών μεταφορών, όπως η οργάνωση συνεργασίας με τους σιδηροδρομικούς οργανισμούς, όπως η κατοχύρωση της οδικής ασφάλειας, κλπ.

Άλλα θέματα τα οποία διευκολύνουν τον ενδοκοινοτικό τουρισμό είναι:

- η κοινωνική ασφάλιση των ταξιδιωτών με την εξασφάλιση περίθαλψης, ίδιας σε κάθε κράτος μέλος με αυτή που δικαιούνται στη χώρα κατοικίας τους,
- η χρήση της κάρτας υγείας,
- η νομική βοήθεια και προστασία, η οποία προβλέπεται από τη Σύμβαση της Χάγης του 1980 και θα παρέχεται δωρεάν, για τα άτομα που κατοικούν στα συμβαλλόμενα κράτη,
- η γενίκευση της χρήσης της ευρωπαϊκής νομισματικής μονάδας (E.C.U.) η οποία θα βοηθήσει τόσο τον ατομικό όσο και τον ομαδικό τουρισμό.

Στόχος 2^{ος}: Η καλύτερη κατανομή του τουρισμού στο χώρο και στο χρόνο, ώστε να αποφευχθούν τα προβλήματα, που απορρέουν από τη συγκέντρωση τουριστών σε ορισμένες χρονικές περιόδους (εποχικότητα του κλάδου) και σε συγκεκριμένα τουριστικά μέρη (βασικούς τουριστικούς προορισμούς).

Γι' αυτό η Επιτροπή ετοίμασε ένα ψήφισμα με το οποίο καλούσε όλα τα κράτη μέλη να μετρήσουν τη δυναμικότητα των ζωνών υποδοχής και διέλευσης τουριστών, προκειμένου να εκτιμηθούν οι κίνδυνοι και τα αποτελέσματα του κορεσμού σε ορισμένες περιόδους του χρόνου. Τα καλούσε επίσης να σταματήσουν την παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη και την προώθηση του τουρισμού σε περιοχές με υψηλό κίνδυνο κορεσμού και να ενθαρρύνουν μέτρα διαχείρισης και αποκέντρωσης ικανά να μετριάσουν τους παράγοντες υπέρβασης της δυναμικότητας υποδοχής. Τα κράτη μέλη θα πρέπει ταυτόχρονα να αυξήσουν τα κίνητρα για επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη σε ζώνες και περιοχές με μικρό κίνδυνο κορεσμού και να προωθήσουν «τουριστικά προϊόντα» που μπορούν να επιφέρουν διαφοροποίηση της ζήτησης και της εποχικότητας.

Γι' αυτούς τους λόγους άρχισε να δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη του περιφερειακού τουρισμού, ενισχύοντας τουριστικές δραστηριότητες σε αγροτικές περιοχές, στην ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού που προωθούνται από ενώσεις, οργανισμούς και συνεταιρισμούς και που σα σκοπό του είχε να κάνει προσιτό το δικαίωμα για διακοπές σε μεγάλο αριθμό μη προνομιούχων ατόμων, στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, κλπ.

Στόχος 3^{ος}: Ο καλύτερος προσανατολισμός των παρεμβάσεων των χρηματοδοτικών μέσων της Κοινότητας, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Κοινωνικό Ταμείο, το ΕΓΤΠΕ (FEOGA), τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), κλπ.

Στόχος 4^{ος}: Η καλύτερη ενημέρωση και προστασία των τουριστών μέσα από ένα τυποποιημένο σύστημα πληροφοριών και η εναρμόνιση των νομοθεσιών σχετικά με τα οργανωμένα ταξίδια, ώστε να εξασφαλίζονται οι πολίτες από την ατελή πληροφόρηση και να προσδιορίζεται η ευθύνη των ταξιδιωτικών πρακτόρων και των tour operators, απέναντι στον ταξιδιώτη.

Στόχος 5^{ος}: Βελτίωση του πλαισίου εργασίας των τουριστικών επαγγελματιών, διότι τα επαγγέλματα αυτά παρουσιάζουν πολλά και σοβαρά προβλήματα, όπως είχε επισημάνει η Επιτροπή, με σημαντικότερο το πρόβλημα της εποχικότητας σε πολλές θέσεις εργασίας, το οποίο έχει σαν αποτέλεσμα την υποαπασχόληση μιας μεγάλης κατηγορίας επαγγελματιών πολλούς μήνες κάθε χρόνο. Και ένα δεύτερο πρόβλημα είναι η εφαρμογή της πληροφορικής-τηλεπληροφορικής, ώστε να εξασφαλιστεί σωστότερη και πιο γρήγορη διεκπεραίωση των εργασιών καθώς και η εκπαίδευση των σπουδαστών τουριστικών επαγγελμάτων.

Για την προώθηση των παραπάνω, η Επιτροπή χρηματοδότησε μελέτες, οι οποίες συνέβαλλαν με τα συμπεράσματα τους στην επίλυση των προβλημάτων.

Στόχος 6^{ος}: Τελευταίος στόχος της Επιτροπής ήταν η προσπάθεια για καλύτερη γνώση των προβλημάτων και η οργάνωση των διαβουλεύσεων και της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την επίτευξη όλων των παραπάνω στόχων.

4.2.3. ΣΥΓΚΕΡΑΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΣΤΗΝ ΕΟΚ

Με σκοπό την καλύτερη κατανομή του τουρισμού μέσα στο χώρο και το χρόνο, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη του τουρισμού σε αγροτικές περιοχές, τόσο με τη μορφή του τουρισμού σε αγροκτήματα (διακοπές με παροχή καταλύματος και διατροφής σε αγροκτήματα), όσο και με τη μορφή του υπαίθριου τουρισμού (διακοπές στην ύπαιθρο).

Αυτή η δραστηριότητα εντάσσεται και εξετάζεται στα πλαίσια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης» και παράλληλα με την Κοινή Πολιτική της Κοινότητας, με τη οποία δίνεται προτεραιότητα και ενίσχυση στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, οι οποίες έχουν τις μίνιμουμ προϋποθέσεις τουριστικής υποδομής. Αυτές οι περιοχές μπορούν να υποβοηθήσουν την οικονομική ανάπτυξη τους, μέσω της προσφοράς, κυρίως της εκμετάλλευσής τους από τους γεωργούς, προσφέροντάς τους ένα συμπληρωματικό εισόδημα.

Το FEOGA παρεμβαίνει ενθαρρύνοντας τους γεωργούς να αναπτύξουν τουριστικές δραστηριότητες, συμπληρωματικά με τις γεωργικές ενασχολήσεις τους, αυξάνοντας το εισόδημά τους και συγκεκριμένα στα πλαίσια της αγροτικής πολιτικής, αυτό το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, χορηγεί ενισχύσεις για την δημιουργία ενοικιαζόμενων δωματίων στα αγροκτήματα. Σύμφωνα δε με τη σχετική Οδηγία 75/268, το τμήμα «Προσανατολισμού» του FEOGA μπορεί να διαθέτει μέχρι 14.221 ECU ανά εκμετάλλευση γι' αυτό το σκοπό, εφόσον το αγρόκτημα βρίσκεται σε μειονεκτική περιοχή και το «τουριστικό» αυτό πρόγραμμα εντάσσεται σ' ένα γενικό «αναπτυξιακό σχέδιο», τα λεγόμενα σχέδια βελτίωσης της επιχείρησης.

Ένας άλλος τρόπος ενίσχυσης της τουριστικής και περιφερειακής ανάπτυξης ήταν τα Ολοκληρωμένα Περιφερειακά Προγράμματα, τα οποία εμφανίστηκαν το 1981 και προσανατολίστηκαν στη χρηματοδότηση ιδιαίτερα καθυστερημένων περιοχών.

Ανάμεσα στο 1975 και στο 1981 στα πλαίσια της «Περιφερειακής Ανάπτυξης» δόθηκαν 69 εκατομμύρια ECU για τη δημιουργία, τον εκσυγχρονισμό ή την επέκταση ξενοδοχείων, χωριών διακοπών, campings, δημιουργία οδικών δικτύων, υποδομής για σπορ, ψυχαγωγία, κλπ.

Παρ' όλα αυτά όμως το έγγραφο «Κατευθύνσεις» της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ε.Ο.Κ. καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «εκτός από τα άμεσα αποτελέσματα των οδηγιών κοινωνικό-πολιτιστικού χαρακτήρα και της κοινής γεωργικής πολιτικής γενικότερα, η πραγματική ενίσχυση που έχει χορηγηθεί στον τουρισμό σε αγροτικές περιοχές είναι πολύ περιορισμένη». Και «τα κοινοτικά μέσα που υπάρχουν για τον τουρισμό σε αγροτικές περιοχές δε χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα από τα κράτη μέλη». Επίσης ορισμένα κατάλληλα προγράμματα, που προτείνονται σε περιφερειακό επίπεδο «μπλοκάρονται» από την κρατική διοίκηση της ενδιαφερόμενης χώρας, έτσι ώστε να δημιουργούνται δυσχέρειες στην επικοινωνία μεταξύ μειονεκτικών περιοχών και Κοινοτικών Αρχών.

Δεν θα πρέπει πάντως να διαφεύγει της προσοχής μας και να παραγνωρίζεται, ο σημαντικός ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών, όπως διάφορες ενώσεις και επιτροπές, που ιδρύονται για να αντιπροσωπεύσουν τα τοπικά συμφέροντα και που αποτελούνται από προσωπικότητες της περιοχής, στοχεύοντας στη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ των περιοχών που είναι δύσκολο να αναπτυχθούν μεμονωμένα.

Με το νέο αυτό τύπο τουρισμού εντοπίστηκαν καινούριοι τομείς, στους οποίους θα μπορούσαν να απασχοληθούν και να δραστηριοποιηθούν πολλά άτομα. Επίσης με την παραμονή στην ύπαιθρο των εργαζόμενων στις αγροτικές περιοχές αποφεύχθηκε η συρροή στους μεγάλους αστικούς τουριστικούς προορισμούς και ενισχύοντας τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές δόθηκε η δυνατότητα στον αγρότη, να δημιουργήσει τουριστικές επενδύσεις μέσα στις ίδιες αγροτικές εκμεταλλεύσεις συμπληρώνοντας το εισόδημα του.

Πρόκειται για επιδίωξη, που εντασσόταν και στους κύριους στόχους της Κοινοτικής Πολιτικής, που επιζητούσε τη δημιουργία νέων προϋποθέσεων ανάπτυξης σε περιφερειακό επίπεδο. (Δροσοπούλου, Σ. 1989, σελ.:55-67)

4.3. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙ- ΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.3.1. ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ 602/1914

Ο νόμος 602/1914 αποτελεί σταθμό στην ιστορία του Ελληνικού Συνεταιριστικού κινήματος. γιατί θέτει για πρώτη φορά το νομικό πλαίσιο με βάση το οποίο, μπόρεσαν να δράσουν και να λειτουργήσουν οι συνεταιρισμοί. Επιβλήθηκε μετά από μία σειρά κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών ανακατατάξεων, οι οποίες δημιούργησαν το υπόβαθρο για την ψήφιση και εφαρμογή αυτού, οι σπουδαιότερες από τις οποίες ήταν:

- a) Η στρατιωτική Επανάσταση στο Γουδί του 1909, η οποία έδωσε το έναυσμα ανόδου της αστικής τάξης στην εξουσία και τη γρηγορότερη ανάπτυξη των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής στην Ελλάδα, την ανάπτυξη της βιομηχανίας, του εμπορίου και την ενδυνάμωση του αγροτικού κινήματος.
- b) Οι μειωμένες αποδόσεις της παραγωγής των αγροτών κατά στρέμμα απ' όπου έλλειπαν παντελώς οι σύγχρονες μέθοδοι καλλιέργειας.
- c) Η μάστιγα της υπαίθρου, η τοκογλυφία, με την οποία ο μικροκαλλιεργητής αγρότης, έπεφτε θύμα πληρώνοντας μεγάλα επιτόκια, πολλές φορές και 500%, προκειμένου να καλύψει στοιχειώδεις ανάγκες του και εφόσον δεν υπήρχε αγροτική πίστη από το κράτος.
- d) Το ενδιαφέρον της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος να καλύψει την πληγή αυτή της τοκογλυφίας, τοποθετώντας τα συσσωρευμένα πλέον αυτή την εποχή κεφάλαιά της, με τη μορφή δανειοδοτήσεων όχι μόνο στους μεγάλους γαιοκτήμονες αλλά και στους μικροκαλλιεργητές, οι οποίοι όμως απαραίτητα δεν θα ενεργήσουν μεμονωμένα αλλά με τη μορφή συνεταιρισμών, όπου θα υπήρχε αλληλέγγυα ευθύνη των μελών τους και πλήρης κάλυψη επιστροφής των δανείων της Ε.Τ.Ε.
- e) Το γεγονός ότι ήδη είχαν ιδρυθεί με πρωτοβουλία των αγροτών, γεωργικοί συνεταιρισμοί.
- f) Η επίδραση που είχαν την περίοδο αυτή, οι Βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-1913 με τις καταστρεπτικές συνέπειες στην αγροτική οικονομία της χώρας μας.

Για όλες αυτές τις αναφερθείσες διαφοροποιήσεις στον Ελληνικό χώρο, το Κράτος ψήφισε στις 31/12/1914 το Νόμο 602 «Περί Συνεταιρισμών». Επιπροσθέτως δε σύναψε σύμβαση στις 6/12/1914 με την Εθνική Τράπεζα, η οποία κυρώθηκε με τον Ειδικό Νόμο 656 στις 20 Φεβρουαρίου 1915. Με τη σύμβαση αυτή η Ε.Τ.Ε. αναλάμβανε την άσκηση της αγροτικής πίστης μέσω των συνεταιρισμών.

Χορηγήθηκαν δε ειδικά προνόμια σε αυτή για την εξασφάλιση – είσπραξη των δανείων της όπως το Προνόμιο «Περί γεωργικού ενεχυρογράφου» με το νόμο 2184 του 1920, όπου με το νόμο αυτό η Ε.Τ.Ε. αποκτούσε το δικαίωμα ενεχύρου πάνω σε όλα τα μέσα καλλιέργειας του δανειζόμενου αγρότη και πάνω στη μέλλουσα σοδειά του.

Ο πρώτος αυτός νόμος για τους Συνεταιρισμούς, στηρίχτηκε στον ανάλογο γερμανικό του 1889 και στον αυστριακό του 1911 και αφού ελήφθησαν υπόψη όλες οι παραπάνω ιδιαιτερότητες του Ελλαδικού χώρου οι οποίες αναφέρθηκαν. Επίσης διαπνεόμενοι οι συντάκτες του νόμου από προοδευτικές αστικές αντιλήψεις οι οποίες διαφαίνονται από της εποχής εκείνης, κατάφεραν και ψήφισαν ένα αρκετά προοδευτικό για την εποχή του νόμο.

Στο νόμο αυτό συναντάμε μία σειρά δηλώσεις, που ανάγονται στη διάταξη για τη δημοκρατική λειτουργία του συνεταιρισμού (άρθρο 28 και επόμενα), στις διατάξεις που αφορούν στα προσόντα τα οποία απαιτούνται για να γίνει κάποιος μέλος του συνεταιρισμού (άρθρα 13 και 15), στις διατάξεις για την ελεύθερη αποχώρηση από το συνεταιρισμό (άρθρο 16-18) κλπ.

Παρά τις οποιεσδήποτε ατέλειες του ο νόμος αυτός έβαλε ένα τέρμα στην περίοδο κατά την οποία η αγροτική τάξη μαχόταν για τα συμφέροντα της απροστάτευτης και αδύναμης στην ανάπτυξη της συνεταιριστικής ιδέας.

Εφεξής οι συνεταιρισμοί θα παίζουν σημαντικό ρόλο με τους σκληρούς αγώνες, τους οποίους διεξήγαγε η αγροτική τάξη για την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών, και μόνον αυτό το στοιχείο προσδίδει μεγάλη σπουδαιότητα στη ψήφιση και εφαρμογή του Νόμου 602/1914.

4.3.2. Ο ΝΟΜΟΣ 921/1979 ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

4.3.2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Είναι γνωστό πως η χώρα μας έχει μακροχρόνια συνεταιριστική παράδοση και μπορεί βάσιμα να χαρακτηριστεί σαν το λίκνο του σύγχρονου συνεργατισμού. Πολύ πριν από την εμφάνιση της μεγάλης θεωρητικής κίνησης που σημειώθηκε στη Δ. Ευρώπη στις αρχές και τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, γύρω από τη χρησιμότητα και τις δυνατότητες των συνεταιριστικών οργανώσεων, το συνεργατικό πνεύμα εκδηλώθηκε και βρήκε γόνιμο έδαφος εφαρμογής στον ελληνικό χώρο, παρ' όλες τις δυσμενείς συνθήκες της εθνικής μας ζωής. Οι συνεταιρισμοί των Αμπελακίων και της

Τσαρίτσανης στη Θεσσαλία, των μαστιχοπαραγωγών στη Χίο και οι ναυτικοί συνεταιρισμοί των νησιών του Αιγαίου, αποτελούν πρότυπα για μια ελεύθερη, αυτόνομη και οικονομικά αποδοτική συνεταιριστική δράση, ενώ ταυτόχρονα μας δίνουν και μια χαρακτηριστική διάψευση της άποψης ότι ο ατομοκεντρισμός του Έλληνα δημιουργεί ανυπέρβλητο κώλυμα για την ανάπτυξη της κοινωνικής και οικονομικής συνεργασίας. Το φαινόμενο της δημιουργίας των πιο πάνω συνεταιριστικών οργανώσεων συμπληρώνουν και άλλες εθιμικές μορφές οικονομικής συνεργασίας.

2. Οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικράτησαν μετά την Εθνική Επανάσταση του 1821 και τη δημιουργία ελεύθερου ελληνικού κράτους και ειδικότερα η κατάσταση που διαμορφώθηκε στον τομέα της γεωργικής ιδιοκτησίας και της μορφής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και η έλλειψη ενεργού κρατικού ενδιαφέροντος και κατάλληλης νομοθετικής πολιτικής, δεν επέτρεψαν την ανάπτυξη του θεσμού και τη λειτουργική ενσωμάτωσή του στην οικονομική ζωή του τόπου, παρά μόνο μετά την πάροδο 80 περίπου χρόνων. Πραγματικά, η συνεταιριστική κίνηση, άρχισε να αναζωογονείται στις αρχές του αιώνα κυρίως εν' όψη των διαρθρωτικών μεταβολών και των αυξανόμενων αναγκών της ελληνικής γεωργίας αλλά και με την επίδραση των συνεταιριστικών θεωριών που κυριαρχούσαν στη Δυτική Ευρώπη. Η νέα αυτή συνεταιριστική κίνηση εκδηλώθηκε με την ίδρυση σειράς γεωργικών συνεταιρισμών. Επιβεβαιώθηκε έτσι και στη χώρα μας ότι ο συνεταιρισμός είναι μια πρωτογενής οικονομική οργάνωση που πηγάζει μέσα από τις ίδιες τις ανάγκες μιας αναπτυσσόμενης ανταλλακτικής οικονομίας και όχι ένα δημιούργημα του νομοθέτη.

Ειδικότερα πάντως πρέπει να παρατηρηθεί, ότι το συνεταιριστικό κίνημα είναι συνυφασμένο με το δημοκρατικό πνεύμα και την ελευθερία του ατόμου, γι' αυτό και ουσιαστικά δεν μπορεί να προκόψει και να αναπτυχθεί παρά μέσα σ' ένα οργανωμένο δημοκρατικό πολιτικό σύστημα.

3. Το Ελληνικό Κράτος, μέσα στα πλαίσια της γενικότερης κοινωνικοοικονομικής προόδου που σημειώθηκε την εποχή εκείνη και της αναγεννητικής προσπάθειας που ανέλαβαν οι μετά το 1909 κυβερνήσεις, με ηγέτη και εμπνευστή τον Ελευθέριο Βενιζέλο, κατανόησε την ανάγκη

της ενίσχυσης της συνεταιριστικής κίνησης και της παροχής ενός απλού και προσαρμοσμένου στις ελληνικές συνθήκες νομοθετικού υπόβαθρου για την περαιτέρω ανάπτυξή της. Έτσι, μετά τη λήψη μερικών αποσπασματικών και περιστασιακών μέτρων, στα τέλη του 1914 ψηφίστηκε ο Νόμος 602/1914 «Περί Συνεταιρισμών». Ο νόμος αυτός, που δημοσιεύτηκε στις 24/01/1915 (ΦΕΚ 33) περιείχε διατάξεις ιδιωτικού δικαίου, διοικητικές, φορολογικές και ποινικές σε 95 άρθρα, οι οποίες κάλυψαν επί 60 και πλέον χρόνια τον ελληνικό συνεργατισμό. Σήμερα μπορούμε να πούμε ότι παρά τις ελλείψεις του ο Νόμος 602/1914, ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά στις κοινωνικές και οικονομικές απαιτήσεις του γεωργικού μας πληθυσμού και της γεωργικής οικονομίας.

4. Ο νόμος 602/1914 αφορούσε σε όλους τους συνεταιρισμούς και όχι μόνο στους γεωργικούς, περιλάμβανε δε τις κυριότερες μορφές τους, όπως είναι οι πιστωτικοί, οι προμηθευτικοί, πωλήσεως προϊόντων, παραγωγικοί και αλληλοασφαλιστικοί. Οι συνεταιρισμοί αυτοί μπορούσαν να είναι είτε περιορισμένης, είτε απεριόριστης ευθύνης, ενώ είχαν οπωσδήποτε την εμπορική ιδιότητα. Κυρίως ο νόμος αυτός απέβλεπε στην καλύτερη οργάνωση και ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής και στη χειραφέτηση του γεωργικού πληθυσμού από την κερδοσκοπία και την τοκογλυφία, γι' αυτό μπορεί να λεχθεί ότι είχε σαν πρότυπο τον πιστωτικό συνεταιρισμό. Ο νόμος του 1915 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε διαδοχικά με διάφορα νομοθετήματα.

Η ανάπτυξη των γεωργικών συνεταιρισμών που συντελέστηκε κάτω από το νομοθετικό καθεστώς του Ν. 602/1914 ήταν εντυπωσιακή, βρήκε δε και προεκτάσεις στη δημιουργία αναγκαστικών συνεταιρισμών, όπως οι συνεταιρισμοί αποκατάστασης ακτημόνων καλλιεργητών, οι εγγειοβελτιωτικοί κ.α. Η σημασία των γεωργικών συνεταιρισμών για όλη την οικονομία της χώρας, είναι σήμερα αναντίρρητη και πρωταρχική. Για την οριστική διαμόρφωση του θεσμού και την προσαρμογή του στις σύγχρονες απαιτήσεις, μεγάλος υπήρξε ο ρόλος της Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος, τόσο με την ανάπτυξη των εργασιών της στον πιστωτικό τομέα και τη διοχέτευση σημαντικών κεφαλαίων στη γεωργία και ειδικότερα στις συνεταιριστικές επιχειρήσει, όσο και με εποπτεία, καθοδήγηση και τεχνική βοήθεια που παρέχει στους γεωργικούς συνεταιρισμούς.

5. Η ευνοϊκή αυτή εξέλιξη του συνεταιριστικού κινήματος, για την ελληνική γεωργία δεν μπορεί να καλύψει τις ατέλειες, τις δυσαρμονίες, τη διοικητική δυσκαμψία, την ανεπάρκεια, οργανωτική και λειτουργική και την οικονομική καχεξία ή δυσπραξία που παρατηρείται σε μεγάλο αριθμό γεωργικών συνεταιρισμών. Τα μειονεκτήματα αυτά έχουν επισημανθεί από αρκετές δεκαετίες, μπορούν δε να συνοψιστούν στα εξής:
- a) ύπαρξη πολλών γεωργικών συνεταιρισμών με μικρό αριθμό μελών και πενιχρά μέσα, που αδυνατούν να οργανώσουν υπηρεσίες και παροχές ανάλογες με τις σύγχρονες απαιτήσεις της γεωργικής οικονομίας,
 - b) το μεγαλύτερο μέρος των γεωργικών συνεταιρισμών ιδρύθηκε με τη μορφή του πιστωτικού συνεταιρισμού για την εξεύρεση δανείων, χωρίς ουσιαστικό ρόλο και λειτουργικό σύνδεσμο με τη γεωργική παραγωγή. Η μορφή αυτή συνεταιρισμού, μετά τη λειτουργία της Αγροτικής Τράπεζας και την αναγωγή της πίστης σε αυστηρά ελεγχόμενη από το κράτος λειτουργία, κατέστησε τους πιστωτικούς συνεταιρισμούς, υποτυπώδεις γραφειοκρατικές οργανώσεις,
 - c) έλλειψη αναπτυγμένης συνεταιριστικής συνείδησης και επαρκούς συνεταιριστικής κατάρτισης των μελών και των στελεχών των συνεταιρισμών, αλλά και έλλειψη ικανοποιητικού ενδιαφέροντος για τις εργασίες του συνεταιρισμού, από τους ίδιους τους συνεταιίρους με συνέπεια τη δημιουργία οικονομικού αδιέξοδου ή την αδυναμία εξυπηρέτησης των ευρύτερων αναγκών των μελών ή προσέλκυσης νέων μελών,
 - d) μη ορθολογιστική εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των συνεταιρισμών που υπόκειται πολλές φορές σε γραφειοκρατικές διατυπώσεις,
 - e) η έντονη παρέμβαση των οργάνων της κρατικής εποπτείας που δημιουργούν αποπνικτική κατάσταση και μαρασμό της συνεταιριστικής ζωής, έλλειψη προσαρμογής αλλά και επαρκούς επικοινωνίας με τις συνεταιριστικές οργανώσεις της Δυτικής Ευρώπης, που συνεπάγεται ανικανότητα συναγωνισμού στις διεθνείς αγορές και αφομοίωσης των νεώτερων παραγωγικών ή οργανωτικών μεθόδων και συστημάτων.

6. Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί δεν είναι οικονομικές οργανώσεις για τις οποίες το κρατικό ενδιαφέρον επιτρέπεται να παραμείνει στο επίπεδο του αμέτοχου παρατηρητή. Ο γεωργικός συνεταιρισμός, σαν ελεύθερη και συνειδητή οργάνωση των ανθρώπων που μοχθούν και στηρίζουν το βασικότερο κλάδο της εθνικής μας οικονομίας, τη γεωργία, και σε μορφή οικονομικής οργάνωσης που συνδυάζει κατά τον πιο επιτυχημένο μέχρι σήμερα τρόπο την ατομική πρωτοβουλία με την κοινωνική συνεργασία, επιτελεί τεράστιο κοινωνικό και οικονομικό ρόλο.

Αν ο γεωργικός συνεταιρισμός ξεκίνησε σαν αναπόφευκτη αντίδραση στην ασυδοσία της κεφαλαιοκρατικής οργάνωσης του 19^{ου} αιώνα, με την απόλυτη και εξουθενωτική για τους οικονομικά ασθενέστερους ελευθερία της, η ανάπτυξη του και η πετυχημένη εφαρμογή του, αποτελεί τον κυριότερο σταθεροποιητικό παράγοντα σε μια ομαλά εξελισσόμενη κοινωνία, που επιδιώκει να φτάσει στα ανώτερα δυνατά επίπεδα οικονομικής ευμάρειας και πολιτιστικής ανάπτυξης, μέσα σε πλαίσια ατομικής ελευθερίας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Η υπευθυνότητα και οι δημοκρατικές διαδικασίες που διέπουν τη λειτουργία του συνεταιρισμού, δημιουργούν τις καλύτερες προϋποθέσεις για την ουσιαστική επέκταση της δημοκρατίας μέσα στο μηχανισμό της οικονομίας και τη συμμετοχή του μεμονωμένου ατόμου στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

Η διατήρηση και καλύτερη αξιοποίηση της ατομικής ιδιοκτησίας με την οποία είναι ριζωμένη η νοοτροπία, η ψυχρόσυνθεση και η παράδοση του Έλληνα γεωργού, ο συνδυασμός της γενικότερης οικονομικής συνεργασίας με τις οικογενειακές κατά βάση οικονομικές μονάδες, η δυνατότητα δημιουργίας πιο εκτεταμένων και πιο αποδοτικών, με καθαρά οικονομικοτεχνικά κριτήρια, γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η παρεχόμενη διέξοδος στην ατομική πρωτοβουλία για την ανάπτυξή της σε ευρύτερους τομείς επιχειρηματικής δράσης, συνενώνονται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο μέσα στη μορφή του γεωργικού συνεταιρισμού και συνθέτουν την πιο πετυχημένη απάντηση προς τον γραφειοκρατικό ολοκληρωτισμό και την αναγκαστική εξάρτηση που επιβάλλουν άλλα συστήματα οικονομικής οργάνωσης.

4.3.2.2. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

1. Η γενικότερη θεώρηση του συνεταιριστικού κινήματος και η εκτίμηση των αναγκών της ελληνικής γεωργικής οικονομίας, προσδιορίζουν κατά κύριο

λόγο τους στόχους μιας ανανεωτικής νομοθετικής πολιτικής. Η διαμόρφωση όμως μιας τέτοιας πολιτικής, προϋποθέτει, αναγκαστικά, τη συνεκτίμηση και άλλων στοιχείων μέσα στα γενικότερα πλαίσια των ιδεολογικών βάσεων του δημοκρατικού μας πολιτεύματος και των στόχων της εθνικής μας πολιτικής. Πρέπει πρώτα απ' όλα να γίνει αντιληπτό πως μια νομοθετική πολιτική πάνω στο θέμα των γεωργικών συνεταιρισμών, δεν είναι αυτοδύναμη και ανεξάρτητη από άλλους παράγοντες. Δεν μπορούμε να απομονώσουμε το συνεταιριστικό φαινόμενο και να προσπαθήσουμε να το εκσυγχρονίσουμε χωρίς συνάρτηση προς τη μορφή, την κατάσταση και τις προοπτικές της ελληνικής γεωργίας ή άσχετα από τη λήψη άλλων νομοθετικών μέτρων.

2. Αν σήμερα μπορεί να γίνει λόγος για ένα καινούριο νόμο περί γεωργικών συνεταιρισμών αυτό οφείλεται πρωταρχικά στο γεγονός, ότι η ελληνική γεωργία δεν βρίσκεται στη κατάσταση που βρισκόταν το 1915 ή το 1950. Η δομή της, το πληθυσμιακό ενεργητικό της, ο τεχνικός εξοπλισμός και η υποδομή της έχουν αλλάξει.

Τα νομοθετικά και κυβερνητικά μέτρα της δεκαετίας του 1950 και τα μεγάλα έργα που άρχισαν να εκτελούνται από τότε, τόσο από τις τακτικές πηγές του προϋπολογισμού, όσο και με τα μέσα του προϋπολογισμού των επενδύσεων, είχαν αποφασιστική σημασία για την πρόοδο της ελληνικής γεωργίας και τη σημερινή της διαμόρφωση. Η ολοκλήρωση της αγροτικής αποκατάστασης των ακτημόνων με την απαλλοτρίωση και τη διανομή των μεγάλων ιδιοκτησιών, που έγινε με βάση το άρθρο 104 του Συντάγματος του 1952, η απορρόφηση μέρους του γεωργικού πληθυσμού από την αναπτυσσόμενη βιομηχανία και άλλους επαγγελματικούς κλάδους, η εισαγωγή και ανάπτυξη νέων καλλιεργειών και προϊόντων και προ παντός η ποιοτική βελτίωση της παραγωγής και απορρόφηση της από νέες αγορές, έδωσαν στην ελληνική γεωργία μία πολύ πιο συγχρονισμένη μορφή και καινούριες δυνατότητες που άρχισε να τις αξιοποιεί από το τέλος της δεκαετίας του 1950. Η ουσιαστική εξάλειψη των μεγάλων αγροτικών ιδιοκτησιών, η ανάπτυξη της γεωργικής και τεχνικής μόρφωσης, η επέκταση του οδικού δικτύου και η ευχέρεια της ταχείας μεταφοράς των γεωργικών προϊόντων διαμόρφωσαν ένα νέο τύπο γεωργικών

εκμεταλλεύσεων, ικανό να σταθεί και να αντιμετωπίσει τις συνθήκες της ευρωπαϊκής αγοράς.

Η νομοθεσία περί των συνεταιρισμών πρέπει να αποτελεί τμήμα μιας πολυσύνθετης και πολύμορφης προσπάθειας. Η αναμόρφωσή της μπορεί να πετύχει στον επιθυμητό βαθμό μόνο σε συνδυασμό με άλλα νομοθετικά μέτρα.

3. Δεύτερο προαπαιτούμενο στοιχείο για την αναμόρφωση της νομοθεσίας περί γεωργικών συνεταιρισμών, είναι η θεώρηση της συνεταιριστικής κινήσεως και της σχετικής νομοθεσίας στις χώρες της κοινής αγοράς. Ο ρόλος των γεωργικών συνεταιρισμών μέσα στα πλαίσια της τελευταίας κατέστη κεφαλαιώδης, αφού για την πραγμάτωση της κοινής αγροτικής πολιτικής από την οποία εξαρτάται η επιτυχία του ευρωπαϊκού αυτού οικονομικού οργανισμού, είναι απαραίτητη η συνεργασία των γεωργικών συνεταιρισμών των χωρών μελών του.

Η υπό τον L. Lockhart συγκροτηθείσα επιτροπή εμπειρογνομόνων για τη μελέτη του θεσμού στις χώρες της κοινής αγοράς, κατέληξε σε ορισμένα πορίσματα και προτάσεις για την ενοποίηση των νομικών κανόνων και των αρχών που πρέπει να διέπουν την οργάνωση και τη δράση των γεωργικών συνεταιρισμών.

Οι γεωργικοί συνεταιρισμοί απέκτησαν ξεχωριστή θέση και σημασία στην οικονομία της κοινής αγοράς με το γνωστό σχέδιο Mansholt για τη γεωργία. Και αυτό γιατί ακριβώς μπορούν να συνδυάσουν με επιτυχία τις αρχές πάνω στις οποίες στηρίζεται το σχέδιο αυτό, δηλαδή τις αρχές της ελεύθερης πρωτοβουλίας των παραγωγών, της αριστοποίησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της συγκέντρωσης και προσαρμογής της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.

4. Οι τελικές κρίσεις και προτάσεις της πιο πάνω επιτροπής εμπειρογνομόνων εκτείνονται σε ευρύτατο φάσμα προσαρμογών και καινοτομιών. Κατ' αρχήν τονίζεται, ότι οι γεωργοί, σαν επαγγελματική τάξη, δεν θα υπερπηδήσουν τις δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν, εάν οι γεωργικοί συνεταιρισμοί δεν επεκτείνουν περισσότερο τη δραστηριότητα τους στην περιοχή της επεξεργασίας και του εμπορίου των γεωργικών προϊόντων, είτε οι ίδιοι, είτε συμμετέχοντας σε μη συνεταιριστικές εταιρείες. Σε συνδυασμό με αυτό αναφέρεται, ότι η εκπροσώπηση και οι

συναλλαγές των παραγωγών με το εμπόριο και τη βιομηχανία πρέπει να ανατίθενται ολοένα περισσότερα στους γεωργικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι πρέπει να αποκτήσουν σε όλες τις χώρες νομική προσωπικότητα, εμπορική ιδιότητα και συναλλακτική ικανότητα. Το νομικό τους καθεστώς πρέπει να διέπεται από ελαστικότητα που να επιτρέπει σε κάθε συνεταιριστική βαθμίδα ή κατηγορία την υιοθέτηση της πιο κατάλληλης οργανωτικής μορφής.

Στη συνέχεια τονίζεται η αρχή της ελεύθερης συμμετοχής, αναγνωρίζεται όμως η ανάγκη να υπάρχει μια ευχέρεια επιλογής των μελών και η αναγκαιότητα της ανάληψης ενός ελάχιστου κύκλου υποχρεώσεων από τα μέλη και ειδικότερα για την άσκηση του δικαιώματος αποχώρησης. Τονίζεται επίσης η σκοπιμότητα του περιορισμού της προσωπικής ευθύνης των συνεταίρων απέναντι των τρίτων και η ανάγκη της αύξησης της συνεταιριστικής περιουσίας και της αυτοχρηματοδότησης. Την έκθεση συμπληρώνουν ειδικότερες προτάσεις που αφορούν στη φορολογική μεταχείριση, στην άσκηση της εποπτείας και ενός συστήματος ελέγχου στον τρόπο της εσωτερικής διοίκησης κλπ. Η συγκριτική εξέταση παρατήρηση των νομοθεσιών των χωρών της κοινής αγοράς, παρά την ποικιλία των επιμέρους ρυθμίσεων, μας οδηγεί στη διαπίστωση, ότι η νομοθεσία αυτή προσαρμόζεται ολοένα περισσότερο σε βασικές αρχές ελευθερίας, αλλά και συντονισμένης ενέργειας που θα επιτρέψουν στους γεωργικούς συνεταιρισμούς να διαδραματίσουν τον υπεύθυνο πρωτοποριακό ρόλο για την παγίωση της κοινής αγροτικής πολιτικής.

5. Τρίτο στοιχείο εκτίμησης για τη διαμόρφωση μιας νέας νομοθετικής πολιτικής γύρω από τους γεωργικούς συνεταιρισμούς, είναι η ιδιαίτερη θέση και ο τονισμός του συνεταιριστικού κινήματος ως παράγοντα της εθνικής οικονομίας. Ήδη το σύνταγμα του 1952 είχε περιλάβει στο άρθρο 109, διάταξη, σύμφωνα με την οποία οι συνεταιρισμοί, γεωργικοί και αστικοί, «τελούν υπό την προστασία του κράτους, μεριμνώντας συστηματικά υπέρ της αναπτύξεως αυτών».

Το ήδη ισχύον Σύνταγμα περιέλαβε στο άρθρο 12 δύο διατάξεις (παράγραφοι 5 και 6) που αφορούν στους συνεταιρισμούς. Κατά την πρώτη, «οι πάσης φύσεως γεωργικοί και αστικοί συνεταιρισμοί

αυτοδιοικούνται κατά τους όρους του νόμου και του καταστατικού τους, τελούντες υπό την προστασία και εποπτεία του Κράτους, το οποίο είναι υποχρεωμένο να μεριμνά για την ανάπτυξη τους». Κατά τη δεύτερη, «επιτρέπεται η δια νόμου σύσταση αναγκαστικών συνεταιρισμών αποβλεπόντων στην εκπλήρωση σκοπών κοινής ωφέλειας ή δημοσίου ενδιαφέροντος ή κοινής εκμεταλλεύσεως γεωργικών εκτάσεων ή άλλης πλουτοπαραγωγικής πηγής, εξασφαλιζόμενης πάντως της ίσης μεταχειρίσεως των συμμετεχόντων.

Οι διατάξεις αυτές που πρέπει να τοποθετηθούν μέσα στο ευρύτερο πλέγμα των διατάξεων κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής που διαγράφει το Σύνταγμα προσδίδουν στους γεωργικούς κυρίως συνεταιρισμούς βασικό λειτουργικό ρόλο καθώς και υποβοηθητικό των κρατικών δραστηριοτήτων στον τομέα της γεωργίας. Ακόμα θέτουν τους πρωταρχικούς στόχους που πρέπει να επιδιώξουν οι γεωργικοί συνεταιρισμοί, ενώ ταυτόχρονα παρέχουν καίριες κατευθυντήριες γραμμές στο νομοθέτη για τη διαμόρφωση της συνεταιριστικής νομοθεσίας πάνω σε δημοκρατικές και φιλελεύθερες αντιλήψεις.

6. Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις και τις εκτιμήσεις οι στόχοι της νομοθετικής πολιτικής μία εξ' υπαρχής θεώρηση και ρύθμιση των προβλημάτων του γεωργικού συνεταιρισμού στην Ελλάδα διαμορφώνονται στο ακόλουθο σχήμα:

- a) Ενίσχυση δια μέσου των γεωργικών συνεταιρισμών της γεωργίας ως του πιο σημαντικού κλάδου της εθνικής οικονομίας και ο εκσυγχρονισμός της για τη διαμόρφωση υγιών και αποδοτικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων.
- b) Ενσωμάτωση των γεωργικών συνεταιρισμών στην οικονομική ζωή του τόπου ως αναγκαίων τύπων οικονομικής οργάνωσης, αλλά και ως μορφών επιχειρηματικής συνεργασίας που συνδυάζουν την κοινωνική αλληλεγγύη με την ελεύθερη συμμετοχή και πρωτοβουλία.
- c) Η δια μέσου της ανάπτυξης των γεωργικών συνεταιρισμών ενίσχυση της αποκέντρωσης της οικονομίας και αντιμετώπιση των δημιουργικών προβλημάτων που προκύπτουν από την

υποαπασχόληση ή το περιορισμένο ύψος του εισοδήματος του πληθυσμού της ελληνικής υπαίθρου.

- d) Τόνωση της ουσιαστικής συμμετοχικής δημοκρατίας στον οικονομικό τομέα και δημιουργία υπεύθυνων και μορφωμένων στελεχών μεταξύ του γεωργικού πληθυσμού, ώστε να εξουδετερωθεί κατά τον πληρέστερο τρόπο η κερδοσκοπική εκμετάλλευση.
 - e) Επέκταση των παραγωγικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των γεωργικών συνεταιρισμών, στον τομέα των κοινών εκμεταλλεύσεων και στους τομείς εμπορίας και βιομηχανικής επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων.
 - f) Ενίσχυση του συνεταιριστικού πνεύματος και της εσωτερικής αυτονομίας των συνεταιρισμών με παράλληλη εξάλειψη των ασφυκτικών κρατικών παρεμβολών και του γραφειοκρατικού πνεύματος στην άσκηση της εποπτείας.
 - g) Προσαρμογή των γεωργικών συνεταιρισμών προς τις αρχές που διέπουν τη συνεταιριστική κίνηση στις χώρες της κοινής αγοράς και προς τη νομοθεσία των χωρών αυτών.
7. Αυτούς τους στόχους προσπαθεί να συνδυάσει το προκείμενο νομοσχέδιο στην επίλυση των επιμέρους προβλημάτων και στην διατύπωση των επιμέρους διατάξεων του, χωρίς να απομακρύνεται ριζικά ή επαναστατικά από την παράδοση και την πείρα που δημιούργησε μέχρι σήμερα, συνεταιριστική κίνηση στην Ελλάδα και οι φορείς που την εκπροσωπούν.
8. Το υποβαλλόμενο νομοσχέδιο καταρτίστηκε με αφετηρία την αντίληψη της αυτοτέλειας του αντικειμένου του, που είναι αποκλειστικά οι γεωργικοί συνεταιρισμοί. Πραγματικά, η ιδιορρυθμία του συνεταιριστικού φαινομένου στον τομέα της γεωργίας, ο σύνδεσμος του με τα δημοκρατικά και κοινωνικά προβλήματα της υπαίθρου και ο άμεσος αντίκτυπός του στην οικονομική οργάνωση της χώρας, επιβάλλουν την ιδιαίτερη νομοθετική αντιμετώπιση των γεωργικών συνεταιρισμών, ανεξάρτητα από τους κανόνες που διέπουν ή μπορεί να τεθούν για τους άλλους συνεταιρισμούς. Πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές από τις διατάξεις του νομοσχεδίου έχουν ενδοτικό ή επικουρικό χαρακτήρα και αφορούν σε θέματα που δεν ρυθμίζονται κατά διαφορετικό τρόπο από το καταστατικό.

9. Από ουσιαστικής πλευράς το νομοσχέδιο αποβλέπει πρωταρχικά στην ενίσχυση και κατοχύρωση του δημοκρατικού χαρακτήρα της συνεταιριστικής οργάνωσης. Η ελευθερία της εισόδου και εξόδου των μελών, συνδυάζεται με συμμετοχικές διαδικασίες και την ανάληψη ευθυνών και υποχρεώσεων, ώστε να δημιουργηθεί ένα πλέγμα ισορροπημένης συνεργασίας με παράλληλη εφαρμογή των αρχών της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας.

Περαιτέρω, το νομοσχέδιο, προσανατολίζει τη γεωργική συνεταιριστική οργάνωση σε μια διεύρυνση των ουσιαστικών και παραγωγικών της δραστηριοτήτων και σε μια πολύπλευρη σύνδεσή της με τη διακίνηση, εμπορία και βιομηχανική επεξεργασία των γεωργικών προϊόντων. Έτσι ο γεωργικός συνεταιρισμός παύει να λαμβάνεται σαν ένα υποτονικό γραφειοκρατικό φαινόμενο της ελληνικής υπαίθρου και προικίζεται με δυνατότητες προσαρμογής στις συνθήκες της αγοράς, με έντονο το επιχειρησιακό στοιχείο για την ανάπτυξη της γεωργικής οικονομίας των μελών του.

10. Τη βασική αυτή αποστολή των γεωργικών συνεταιρισμών ενισχύει το νομοσχέδιο με ολόκληρο πλέγμα ρυθμίσεων που αρχίζουν από την ενίσχυση των συναγωνιστικών επιχειρηματικών βάσεων της συνεταιριστικής οργάνωσης και φτάνουν μέχρι την κατοχύρωση του αυτοελέγχου της συνεταιριστικής διαχείρισης και την καθιέρωση ολόκληρου πλέγματος φορολογικών απαλλαγών ή άλλων ευνοϊκών μεταχειρίσεων. Σημαντικός παράγοντας για την ευρύτερη συμμετοχή του πληθυσμού της υπαίθρου στο συνεταιριστικό κίνημα της επιχειρηματικής κατεύθυνσης είναι η αναγωγή του συνεταιρισμού σε ιδιότυπη εταιρία περιορισμένης ευθύνης, σε τρόπο ώστε και η αυτοχρηματοδότηση των συνεταιρισμών να προωθείται και η ευθύνη των μελών να μην εκτείνεται στα υπάρχοντά τους, αλλά μόνο στο ποσό συμμετοχής τους.

11. Το σχέδιο έχει χωριστεί σε δεκατέσσερα κεφάλαια τα οποία ακολουθούν τη σειρά: γενικές διατάξεις, σύσταση των γεωργικών συνεταιρισμών, μέλη του συνεταιρισμού, συνεταιριστική μερίδα και ευθύνη, γενική συνέλευση των μελών, διοίκηση του συνεταιρισμού, λειτουργία του συνεταιρισμού, εποπτεία και έλεγχος, πτώχευση, συγχώνευση των συνεταιρισμών,

διάλυση συνεταιρισμών, ενώσεις – κοινοπραξίες, σωματεία, ποινικές δικονομικές διατάξεις, τελικές διατάξεις.

4.3.3. Ο Ν. 1541/1985 ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1. Ο νόμος 921/1979 «περί γεωργικών συνεταιρισμών» δεν αντιμετώπισε με επιτυχία τα προβλήματα της ελληνικής γεωργίας και τις αδυναμίες του Αγροτικού Συνεταιριστικού Κινήματος. Μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές αδυναμίες του συνεταιριστικού κινήματος που εξακολούθησαν να υπάρχουν παρά το Ν. 921/79 είναι οι εξής:
 - Υπάρχει πλήθος συνεταιρισμών και συνεταιριστικών οργανώσεων, με αποτέλεσμα οι συνεταιρισμοί να μη μπορούν να αποκτήσουν το απαραίτητο μέγεθος για επιτυχή επιχειρηματική δραστηριότητα.
 - Οι Ενώσεις και Κεντρικές ενώσεις γεωργικών συνεταιρισμών είχαν ως κυριότερο χαρακτηριστικό το υψηλό κόστος παραγωγής, τα αυξημένα έξοδα διαχείρισης, τη χαμηλή απασχόληση και απόδοση κεφαλαίου, την ανύπαρκτη έως ασήμαντη εμπορική δραστηριότητα και την απόστασή της από τον αγρότη.
 - Δεν περιέχει διατάξεις για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα του μικρού κλήρου και της μικρής εκμετάλλευσης με τη βοήθεια των συνεταιρισμών.
 - Καθιέρωσε διαδικασίες εκπροσώπησης στις γενικές συνελεύσεις των συνεταιρισμών και εκλογής των διοικητικών συμβουλίων των συνεταιριστικών οργανώσεων, οι οποίες δεν συμβιβάζονται με δημοκρατικές αρχές.
 - Τέλος περιόρισε το συνεταιρισμό στο ρόλο του θεατή της αγροτικής ανάπτυξης και του διαχειριστή μικρομονάδων χωρίς οικονομική σημασία και μέλλον. Γι' αυτό και η στάση πολλών αγροτών απέναντι στους συνεταιρισμούς, παρέμεινε μετά το νόμο αρνητική.
2. Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων κρίθηκε σκόπιμο η δημιουργία ενός νέου νόμου του 1541/1985 «περί αγροτικών συνεταιρισμών» που είχε σαν κύριους στόχους:

a) Να υποβοηθήσει ο συνεταιρισμός την ανάπτυξη της συνεταιρισμένης οικογενειακής εκμετάλλευσης,

b) να δημιουργηθούν οικονομικά βιώσιμες συνεταιριστικές μονάδες.

Ο συνεταιρισμός είναι ένα σχήμα συλλογικής οικονομικής συνεργασίας που επιτρέπει την κοινή και αλληλέγγυα αντιμετώπιση των προβλημάτων, την αυτοδιαχείριση, την κοινή εκμετάλλευση ή αξιοποίηση παραγωγικών μέσων και την αύξηση του εισοδήματος χάρη στη συλλογική προσπάθεια. Ο συνεταιρισμός είναι το μέσο εκείνο που μπορεί να μετατρέψει την οικογενειακή εκμετάλλευση σε βιώσιμη, αποδοτική και ανταγωνιστική οικονομική μονάδα.

Επίσης πρέπει να στοχεύει στην οικονομική του αυτοδυναμία που αυτό σημαίνει επιχειρηματική αποτελεσματικότητα, ανεξαρτησία από επιδοτήσεις, φορολογικές απαλλαγές ή καλύψεις ελλειμμάτων από το κράτος. Για να επιτευχθεί οικονομική βιωσιμότητα, ο συνεταιρισμός πρέπει να έχει τέτοιο μέγεθος, ώστε να μπορεί να εκμεταλλευθεί τις «οικονομίες κλίματος». Τέλος πρέπει να διαθέτει κεφάλαια και προσωπικό, που να του επιτρέπουν τη χρησιμοποίηση σύγχρονης και κατάλληλης τεχνολογίας και την προσαρμογή στις συνθήκες και απαιτήσεις της αγοράς.

3. Το νομοσχέδιο καθιέρωσε ενιαία δομή στο Αγροτικό Συνεταιριστικό Κίνημα για να ξεπερασθεί η πολυδιάσπαση των συνεταιριστικών οργανώσεων, ο ανταγωνισμός τους εκεί όπου επιβάλλεται η συνεργασία, η έλλειψη συντονισμού στις προσπάθειες τους. Σύμφωνα με την ενιαία δομή ανάπτυξης και λειτουργίας του Ελληνικού συνεταιριστικού κινήματος:

a) Ιδρύεται ένας Γενικός Αγροτικός Συνεταιρισμός σε κάθε κοινότητα ή Δήμο ή σε γειτονικούς Ο.Τ.Α. Με αυτόν τον τρόπο επιτεύχθηκε ο συντονισμός των παραγωγικών δραστηριοτήτων, η αξιοποίηση της οποιασδήποτε τεχνικής υποδομής, η ορθολογικότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων, η χρησιμοποίηση των τεχνικών μέσων και η δυνατότητα στελέχωσης της οργάνωσης με το επιστημονικό-τεχνικό προσωπικό. Άμεσο αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των συνεταιρισμών, η αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, η μαζικοποίησή τους και η ενεργοποίηση των μελών της.

- b) Σε κάθε νομό λειτουργεί μία μόνο ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών. Έτσι επιτεύχθηκε ο καλύτερος συντονισμός των δραστηριοτήτων των συνεταιρισμών-μελών της ένωσης μέσα στο νομό, η αποφυγή του ενδοσυνεταιριστικού κακώς εννοούμενου ανταγωνισμού, η διευκόλυνση του προγραμματισμού της παραγωγής και της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων, η ισχυροποίηση της οικονομικής επιφάνειας της δευτεροβάθμιας αγροτικής συνεταιριστικής οργάνωσης καθώς επίσης και ο άριστος συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής.
 - c) Μια Κεντρική Κλαδική Συνεταιριστική Ένωση που ιδρύεται κατά κλάδο παραγωγής ή βασικό προϊόν, αποτελείται από όλες τις ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών που απασχολούνται με το συγκεκριμένο προϊόν και καλύπτει ολόκληρη την επικράτεια.
 - d) Η ΠΑΣΕΓΕΣ αποτελεί την Ανώτατη Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση και έχει σκοπό το συντονισμό της δράσης και την επιβοήθηση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων. Η τριτοβάθμια Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση, προβλεπόταν να συντονίζει το έργο των ενώσεων και ιδιαίτερα στον τομέα της εσωτερικής εμπορίας και των εξαγωγών του αγροτικού προϊόντος που αντιπροσωπεύει. Έτσι επιτεύχθηκε ο πληρέστερος εφοδιασμός και η προμήθεια της εσωτερικής αγοράς με αγροτικά προϊόντα και η κατά το δυνατόν απορρόφηση της παραγωγής σε λογικές τιμές.
4. Είναι γνωστό ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί άριστος συνδυασμός των συντελεστών παραγωγής με το μικρό και πολυτεμαχισμένο κλήρο, τον οποίο διαθέτει η οικογενειακή αγροτική εκμετάλλευση.

Το νομοσχέδιο σκοπεύει στην αντιμετώπιση του προβλήματος, με συγκεκριμένες διατάξεις που αναφέρονται στη δυνατότητα ίδρυσης και λειτουργίας Συνεταιριστικού Οργανισμού Αγοράς και Αναδιανομής Αγροτικής Γης.

Ειδική πρόβλεψη γίνεται για τη δημιουργία Ομάδων Κοινής Εκμετάλλευσης (Ο.Κ.Ε.) μέσα στα πλαίσια του Συνεταιρισμού και μεταξύ των μελών του, που πιστεύεται ότι θα ενισχύσει την προσπάθεια όσων συνεταιίρων επιθυμούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους με κοινές καλλιέργειες, ή κοινές κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης του συνεταιριστικού κινήματος, που προωθείται μ' αυτό το σχέδιο νόμου, δεν κατέσται δυνατό να επιλύσει όλα τα προβλήματα της εμπορίας των αγροτικών προϊόντων. Φιλοδοξούσε όμως να επιφέρει τις απαραίτητες αλλαγές για την κατά το δυνατόν αντιμετώπιση των προβλημάτων. Έτσι, σύμφωνα με το σχέδιο νόμου, η παραγωγή των συνεταίρων παραδίδεται στο συνεταιρισμό πράγμα που ελαχιστοποιεί την ανασφάλεια του παραγωγού για την απορρόφηση της παραγωγής του, η διαπραγματευτική δύναμη του μεμονωμένου αγρότη πολλαπλασιάζεται, καθίσταται δυνατός ο προγραμματισμός της παραγωγής και διευκολύνεται η «επιχειρηματικά» σωστή λειτουργία συνεταιριστικών μονάδων. Τέλος, δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την καθιέρωση κανόνων ποιότητας κατά την παραγωγή και έτσι την ποιοτική άνοδο των αγροτικών προϊόντων.

5. Οι δραστηριότητες που σύμφωνα με το σχέδιο νόμου μπορεί να αναπτύξει η Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της παραγωγής και προμήθειας γεωργικών εφοδίων, καθώς επίσης και της κατασκευής και προμήθειας των μέσων αγροτικής παραγωγής. Οι διατάξεις του νόμου δημιουργούν έτσι το θεσμικό πλαίσιο, που επιτρέπει την ίδρυση και λειτουργία των αγροτοβιομηχανικών συνεταιρισμών.

Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι ένα σύνολο δραστηριοτήτων που αγκαλιάζει όλες τις «φάσεις» της παραγωγικής διαδικασίας σε συλλογική συνεταιριστική βάση. Ο αγροτοβιομηχανικός συνεταιρισμός είναι μέσο για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των αγροτών, με τον έλεγχο όλων των δραστηριοτήτων που μπορούν να επιφέρουν κέρδος στους συνεταίρους.

Στόχος του νομοσχεδίου είναι ο κάθε συνεταιρισμός να αναπτύξει ελεύθερα κάθε πρωτοβουλία για την παραγωγή, εμπορία και μεταποίηση ενός προϊόντος, αλλά ταυτόχρονα να υπάρχει η δυνατότητα ενός κεντρικού συντονισμού προς μεγιστοποίηση των ωφελειών.

6. Η ευελιξία άσκησης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων από τις Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις εξασφαλίζεται από τη διάταξη που αναφέρεται στην ίδρυση των Συνεταιριστικών Εταιριών. Κύριος στόχος της Εταιρίας είναι το επιχειρηματικό κέρδος, ενώ ο συνεταιρισμός σκοπεύει στη μεγιστοποίηση του ατομικού οφέλους των συνεταίρων.

Ο κατά κύριο λόγο συνεταιριστικός φορέας της οποιασδήποτε σχετικής με την αγροτική οικονομία επιχειρηματικής δραστηριότητας, πρέπει να είναι η αρμόδια Αγροτική Συνεταιριστική Οργάνωση, ανάλογα με το μέγεθος της οικονομικής μονάδας, την ποσότητα της απαιτούμενης πρώτης ύλης και γενικά τη βιωσιμότητα του έργου.

Εάν όμως η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών ή η Κεντρική Κλαδική Συνεταιριστική Ένωση αντίστοιχα αρνούνται να αναλάβουν την προτεινόμενη δραστηριότητα, οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις μπορούν να αποφασίσουν την ίδρυση Εταιρίας του Εμπορικού ή του Αστικού Δικαίου κάτω από όρους και προϋποθέσεις, οι οποίοι εξασφαλίζουν στις συμμετέχουσες συνεταιριστικές οργανώσεις την κυρίαρχη και ανόθευτη έκφρασή τους.

Για τη σύσταση τέτοιων Εταιριών απαιτείται η σύμφωνη γνώμη της ΠΑΣΕΓΕΣ. Παρέχεται έτσι η δυνατότητα στο συνεταιριστικό κίνημα να ενεργοποιηθεί επιχειρηματικά μέσα από τις μορφές που το ίδιο επιλέγει.

7. Με το σχέδιο νόμου κατοχυρώνεται η Δημοκρατική λειτουργία και Διοίκηση των συνεταιρισμών. Ο κάθε αγρότης έχει μία και μόνον ψήφο. Για την εκλογή των οργάνων των συνεταιριστικών οργανώσεων καθιερώνεται εκλογικό σύστημα απλής αναλογικής, το οποίο από τη μια μεριά επιτρέπει την πολυφωνία και την εκπροσώπηση όλων των τάσεων, από την άλλη όμως, εμποδίζει τις στρεβλώσεις που είναι δυνατόν να εμφανισθούν.
8. Η κρατική «κηδεμονία» και η δυνατότητα συνεχούς κρατικής παρέμβασης στο συνεταιριστικό κίνημα καταργείται. Η κρατική εποπτεία ασκείται μέσω του Σώματος Ελεγκτών Συνεταιριστικών Οργανώσεων, το διοικητικό Συμβούλιο του οποίου αποτελείται κατά πλειοψηφία από στελέχη του συνεταιριστικού κινήματος. Εξασφαλίζεται έτσι η ανεξαρτησία των ελεγκτών, η αδέσμευτη και ομαλή λειτουργία τους. Το σώμα ελεγκτών δεν ασκεί τακτικό έλεγχο στις συνεταιριστικές οργανώσεις. Τα μέλη του διενεργούν έλεγχο μόνο μετά από πρόσκληση των νόμιμων οργάνων των συνεταιριστικών οργανώσεων. Ισχυρή μειοψηφία των συνεταίρων ή των αντιπροσώπων δικαιούται να ζητήσει τη διενέργεια του ελέγχου, προστατευόμενη έτσι από την καταχρηστική άσκηση των δικαιωμάτων της πλειοψηφίας. Τέλος τα κρατικά όργανα

δικαιούνται, όπως και στις Ανώνυμες Εταιρίες, να ζητήσουν από το σώμα ελεγκτών τη διενέργεια έκτακτου ελέγχου.

9. Ο νέος νόμος δεν πρόκειται να εφαρμοστεί ως «αρχή εκ του μηδενός». Υπάρχει ήδη μια κατάσταση στο συνεταιριστικό κίνημα στην οποία ο νόμος οφείλει να προσαρμοσθεί. Το ζήτημα της προσαρμογής αντιμετωπίζεται από τις μεταβατικές διατάξεις που σαν στόχο έχουν τη χωρίς κλυδωνισμούς μετάβαση από το σύστημα της άναρχης ανάπτυξης, στην ενιαία δόμηση του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος. Το τελευταίο επιδιώκεται να επιτευχθεί με τη συγχώνευση των Εταιριών, κοινοπραξιών κ.λπ. στις αγροτικές συνεταιριστικές οργανώσεις δευτέρου και τρίτου βαθμού, έτσι ώστε οι οργανώσεις αυτές να αποτελούν τους φορείς άσκησης κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας στο χώρο.
10. Η ανάπτυξη της κοινωνίας μας πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα από σχήματα συλλογικής συνεργασίας που περιορίζουν και κατά το δυνατόν αποκλείουν την εκμετάλλευση του ανθρώπου από τον άνθρωπο, την ιδιοποίηση από ιδιώτες του πλεονάσματος που παράγεται χάρη στη συμβολή και προσπάθεια των αγροτών και του κοινωνικού συνόλου, στην αλλοτρίωση και καταπίεση του ατόμου. Ο Συνεταιρισμός, όπως διαμορφώνεται από το σχέδιο νόμου, συντείνει στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. (Δροσοπούλου, Σ. 1989, σελ: 73-99)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Πολλές έρευνες, διασκέψεις και προσπάθειες έχουν γίνει με σκοπό να προσδιορισθεί η θέση των γυναικών στο συνεταιριστικό κίνημα και να προωθηθεί συμμετοχή τους στους συνεταιρισμούς.

Το 1976 στη Γενική Συνδιάσκεψη της «Διεθνούς Ομοσπονδίας Αγροτών-Παραγωγών» (F.I.P.A.) στην Ουάσινγκτον των Η.Π.Α., διαπιστώθηκε ότι η γυναίκα

και ειδικότερα η αγρότισσα μπορεί να αναλάβει μεγάλες υπευθυνότητες στους συνεταιρισμούς και να παίζει αποφασιστικό ρόλο στη ζωή της υπαίθρου.

Μέσα από μία έρευνα που σκοπό της είχε να καταδείξει τους λόγους της μη συμμετοχής της γυναίκας στους συνεταιρισμούς διαπιστώθηκε ότι υπήρχε μία βαθιά ριζωμένη νοοτροπία για την παραδοσιακή θέση της γυναίκας.

Επρόκειτο για νοοτροπία που δρούσε ανασταλτικά στην αποδοχή μιας νέας κατάστασης, η οποία ωθούσε τη γυναίκα έξω από το σπίτι, επιτρέποντας της να συμμετέχει στα κοινά, γεγονός που έκανε ακόμη μεγαλύτερης σημασίας τη διαπίστωση των συνεταιριστικών παραγόντων, ότι η γυναίκα μπορούσε να προσφέρει εξίσου με τον άνδρα και πως έπρεπε να συμμετέχει ενεργά στους συνεταιρισμούς. Οι γυναίκες παρ' όλο που αποτελούσαν το μεγαλύτερο ποσοστό του αγροτικού δυναμικού στις περισσότερες χώρες και θα μπορούσαν να συμβάλλουν αποφασιστικά στην οικονομική ζωή σε παγκόσμια κλίμακα, συμμετέχοντας στην αγροτική παραγωγή και στα αναπτυξιακά προγράμματα, μέχρι τότε ήταν ακόμα στο περιθώριο.

Τα τελευταία χρόνια όμως διαπιστώνεται μία μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών σαν μέλη συνεταιρισμών, κυρίως δε στους καταναλωτικούς και στους πιστωτικούς συνεταιρισμούς.

Μία πολύ ενδιαφέρουσα εργασία της “Committee for the Promotion of Aid to Cooperatives” (CO.P.A.C.) σε συνεργασία με την “United Nations Development Fund for women” (UNIFEM) για τη θέση των γυναικών στους συνεταιρισμούς η οποία βασίστηκε σε εκτεταμένη έρευνα γύρω από το θέμα αυτό και σε στοιχεία που δόθηκαν από τον I.L.O., τον F.A.O., τον I.C.A. και τη F.I.P.A. ή I.F.A.P., ανακοινώθηκε στα κύρια σημεία της στην Παγκόσμια Διάσκεψη Γυναικών του Ναϊρόμπι τον Ιόνιο του 1985.

Η εργασία αυτή ανέφερε ότι οι κύριοι παράγοντες που εμπόδιζαν τη συμμετοχή των γυναικών στους συνεταιρισμούς ήταν:

a) Η έλλειψη χρόνου.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες οι γυναίκες συνήθιζαν να απασχολούνται περίπου 16 με 17 ώρες και αυτό γιατί, παράλληλα με τη φροντίδα του σπιτιού και των παιδιών είχαν να ασχοληθούν και με όλες τις άλλες αγροτικές δουλειές . Και στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες , παρ' όλο που τα πράγματα ήταν σαφέστερα καλύτερα από πλευράς συνθηκών, ο

τριπλός ρόλος της γυναίκας (εργαζόμενη, μητέρα, νοικοκυρά) δεν άφηνε περιθώρια χρόνου για παραγωγικότερη εργασία.

b) Η ύπαρξη νομικών εμποδίων.

Πολλές χώρες είχαν και συνεχίζουν μέχρι σήμερα να έχουν νόμους οι οποίοι δημιουργούν ανισότητες σε βάρος των γυναικών σε πολλά επίπεδα, όπως στο μισθολογικό, στο ιδιοκτησιακό και στα προσωπικά τους δικαιώματα. Για παράδειγμα η συνεταιριστική νομοθεσία σε διάφορες χώρες προϋποθέτει την ύπαρξη ίδιας περιουσίας για τη συμμετοχή ως μέλος σε συνεταιρισμούς πράγμα που δυσκολεύει τη γυναίκα η οποία συχνά δεν έχει δική της περιουσία.

c) Η ύπαρξη παραδοσιακών εμποδίων.

Οι παραδοσιακοί ρόλοι, τα ήθη και τα έθιμα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, καθόριζαν και συνεχίζουν να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και την κοινωνική συμπεριφορά, σε ότι αφορά το ρόλο της γυναίκας.

d) Η έλλειψη εκπαίδευσης.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες υπάρχει σημαντική διαφορά στο πολιτισμικό επίπεδο μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι γυναίκες έχουν την δυνατότητα να ενημερωθούν γύρω από τα θέματα υγιεινής, διατροφής, φροντίδας των παιδιών, ελέγχου των γεννήσεων, κλπ. σπανίως όμως παρακολουθούν τα καινούρια εκπαιδευτικά προγράμματα για τη σύγχρονη τεχνολογία, την οργάνωση και διοίκηση των συνεταιρισμών, τις καινούριες μεθόδους και τεχνικές, κλπ.

Χωρίς αμφιβολία, το συνεταιριστικό κίνημα, απαιτεί από κοινού προσπάθεια και εργασία τόσο των γυναικών, όσο και των ανδρών. Σε πολλές χώρες όμως άρχισε να εμφανίζεται σαν προτιμότερη η επιλογή δημιουργίας γυναικείων συνεταιριστικών οργανώσεων, η οποία προσφέρει τη δυνατότητα στις γυναίκες για άμεσα οικονομικά οφέλη, για απόκτηση εμπειριών και για απόδειξη των ικανοτήτων τους.

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΙ ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Οι Ελληνίδες αγρότισσες, οι οποίες στα τέλη του 80 αποτελούσαν το 50% του αγροτικού πληθυσμού και το 37,8% στο σύνολο των εργαζομένων γυναικών εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα στη ζωή τους και στην εργασία τους.

Τα κύρια προβλήματα, που αντιμετώπιζαν ακόμα και τη δεκαετία του 80 οι ελληνίδες αγρότισσες, σχετίζονταν με:

- την έλλειψη προσωπικού εισοδήματος ενώ συμμετείχε πλήρως στη γεωργική παραγωγή και εξίσου με τον άνδρα,
- τις διακρίσεις στον καταμερισμό εργασίας,
- την ανισότητα στην ευθύνη και στη διαχείριση της αγροτικής εκμετάλλευσης,
- τις θεσμικές διακρίσεις,
- τη μη συμμετοχή της αγρότισσας στην πολιτική ζωή, στους συνεταιρισμούς και στα συνδικαλιστικά όργανα.

Επιπλέον, η Ελληνίδα αγρότισσα, στερούταν στοιχειωδών διευκολύνσεων, οι οποίες θα της δημιουργούσαν προϋποθέσεις να ανεβάσει το πνευματικό της επίπεδο καθώς και το επίπεδο της επαγγελματικής της εξέλιξης.

Καταπονούσε τον εαυτό της διαθέτοντας ατελείωτες ώρες, που υπερέβαιναν κατά πολύ τον μέσο όρο εργασίας, στην αγροτική παραγωγή, στο νοικοκυριό και στην ανατροφή των παιδιών, χωρίς να υπάρχει κάποιο αντίκρισμα για την προσφορά της αυτή.

Το αποτέλεσμα αυτής της υποβάθμισης της αγρότισσας σ' όλους τους τομείς της σύγχρονης κοινωνικής ζωής ήταν η έλλειψη ενδιαφέροντος για τη σωστή ενασχόληση τους με την αγροτική οικονομία και την εκπαίδευση στις σύγχρονες τεχνολογίες καθώς και η διαιώνιση ενός παραδοσιακού τύπου γυναίκας και επαγγελματία, που πιεζόταν από τις υπάρχουσες κοινωνικές προκαταλήψεις.

Παρ' όλα όμως τα προαναφερόμενα μειονεκτήματα τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετά βήματα αναβάθμισης του ρόλου της αγρότισσας και εξίσωσης της με τον άνδρα, από την Πολιτεία. Τα πλέον σημαντικά μπορούν να συνοψιστούν:

- ο στο Ν. 1287/82 με τον οποίο δόθηκε πλήρης και αυτοτελής σύνταξη,
- ο στις παροχές μητρότητας από 1/5/1985 καθιερώθηκε το επίδομα κυοφορίας και λοχείας, το βοήθημα τοκετού,
- ο στη σύνταξη αναπηρίας,
- ο στην παροχή ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής περίθαλψης,
- ο στις προωθούμενες διευκολύνσεις με τη δημιουργία κρατικών παιδικών σταθμών κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, που η απασχόληση στις αγροτικές εργασίες είναι υψηλή κλπ.

Μία σημαντικότερη προσπάθεια στα πλαίσια της ένταξης και της συμμετοχής της γυναίκας στους συνεταιρισμούς έγινε με το άρθρο 8 παράγραφος 1 του Ν. 1541/1985. Με το νόμο αυτό δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις στις γυναίκες, οι οποίες είναι ενήλικες και απασχολούνται αυτοπροσώπως επαγγελματικά και αποκλειστικά σε οποιονδήποτε κλάδο της αγροτικής οικονομίας να συμμετάσχουν ως τακτικά μέλη στους αγροτικούς συνεταιρισμούς.

Η δε Γενική Γραμματεία Ισότητας των Δύο Φύλων, στα πλαίσια ανάπτυξης του γυναικείου συνεταιριστικού κινήματος και για να δώσει τη δυνατότητα συμμετοχής των γυναικών σε συνεταιρισμούς, δημιούργησε ειδικά προγράμματα, τα οποία ενθαρρύνουν τη δημιουργία Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών. Κύριοι παράγοντες που συντέλεσαν στη ενθάρρυνση της δημιουργίας των Αγροτουριστικών Συνεταιρισμών, είναι:

- Η προοπτική οικονομικής αυτοτέλειας της αγρότισσας,
- Η ένταξη της αγρότισσας στη σύγχρονη παραγωγική διαδικασία,
- Η δυνατότητα να εισπράττει με τη συμμετοχή της στο συνεταιρισμό, απευθείας η ίδια την αμοιβή της και ανάλογα με την εισφορά της και τη συνεταιριστική της μερίδα,
- Η δυνατότητα πολιτικοποίησης και συμμετοχής της σε δημοκρατικές διαδικασίες,
- Η ενίσχυση με τον τρόπο αυτό του αγροτικού συνεταιριστικού κινήματος,
- Η αναγκαιότητα ανάπτυξης νέων μορφών τουρισμού, όπως αυτή του αγροτουρισμού, ο οποίος βρίσκει γόνιμο έδαφος ανάπτυξης στη χώρα μας,
- Η ανάπτυξη της κοινωνικότητας των γυναικών με τη διερεύνηση των στενών τοπικών σχέσεων.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε τα ακόλουθα αναφορικά με τη συμβολή του αγροτουριστικού συνεταιρισμού:

- ✓ Βοηθά σημαντικά στην ανάπτυξη του ρόλου της γυναίκας αγρότισσας, στην ένταξη της στην αγροτική παραγωγή με τρόπο αβίαστο, σε ένα οικείο περιβάλλον προσαρμοσμένο στις γυναικείες ιδιαιτερότητες,
- ✓ Συμβάλλει στην ανάπτυξη της γυναικείας δραστηριότητας στην περιφέρεια, όπου υπάρχουν και τα σοβαρότερα γυναικεία προβλήματα,
- ✓ Επιδρά στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών και οικολογικών επιβαρύνσεων με παράλληλη ουσιαστική γνωριμία με τη φύση και την απομακρυσμένη πολιτιστική κληρονομιά για τον επισκέπτη,

- ✓ Ενισχύει σημαντικά την απόκτηση εισοδήματος ή τη συμπλήρωσή του για την Ελληνίδα αγρότισσα, που πέρα από το όφελος της ίδιας, συμβάλλει και την οικονομική και τουριστική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών της χώρας μας.

Πριν κλείσουμε δεν πρέπει να παραλείψουμε να πούμε, ότι οι υπάρχοντες αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί, συμμετέχουν στα ετήσια προγράμματα Κοινωνικού Τουρισμού που καταρτίζει ο Ε.Ο.Τ. (Δροσοπούλου, Σ. 1989 σελ: 137-144)

ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

ΧΑΝΙΑ

- Αγροτικός Συνεταιρισμός Γυναικών Τοπολιών "Η Συνεργασία"

Ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Γυναικών Τοπολιών "Η Συνεργασία" έχει έδρα τα Τοπόλια στην επαρχία Κισσάμου του νομού Χανίων. Ιδρύθηκε το 1988 από 20 αγρότισσες της κοινότητας και σκοπός του είναι η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη των μελών του. Ο συνεταιρισμός ασχολείται με την παραγωγή ειδών παραδοσιακής βιοτεχνίας και οικοτεχνίας όπως παραδοσιακά ξεροτήγανα, καλιτσούνια, χυλοπίτες, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, ανθόνερο και άλλα προϊόντα και εδέσματα.
- Βάμος Α.Ε. Εταιρία Διατήρησης της Παράδοσης και Ανάπτυξης του Αποκόρωνα.

Η Βάμος Α.Ε. είναι η επιχειρηματική δραστηριότητα μιας παρέας δέκα Βαμιανών που γεννήθηκε από την ανάγκη να συμβάλλουν στην αναγέννηση του τόπου τους και της ευρύτερης περιοχής. Οι δραστηριότητες της εταιρείας ξεκίνησαν το 1995 με απώτερο σκοπό να αναδειχθεί μια εικόνα της Κρήτης διαφορετική από αυτή που αποτυπώνει ο επισκέπτης στα πολυσύχναστα τουριστικά θέρετρα. Μια προσπάθεια για να δοθεί η δυνατότητα να συνδυαστούν οι διακοπές με τον πολιτισμό και την ψυχαγωγία. Η βράβευση από τους δημοσιογράφους της ΕΡΑ (Φεβρουάριος 1998) της πρωτοτυπίας της ιδέας και η επίσκεψη του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Σαντέρ (Απρίλιος 1998)

αποτελέσαν μια αναγνώριση των φιλόδοξων προσπαθειών της εταιρείας. Η Βάμος Α.Ε. παρασκευάζει σπιτικές μαρμελάδες, γλυκά του κουταλιού, λάδι βιολογικής καλλιέργειας, λαδοτύρι, σπιτικά ζυμαρικά, πετιμέζι, ξίδι από ντόπιο κρασί, τσικουδιά και σπιτικό σαπούνι με ελαιόλαδο.

➤ Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γαβαλοχωρίου.

Ο Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γαβαλοχωρίου ιδρύθηκε το 1993 με σκοπό να διατηρήσει την παράδοση και ιδιαίτερα την τέχνη του κοπανελιού, ένα είδος δαντέλας που φτιάχνουν μόνο οι γυναίκες του χωριού. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει τις ομορφιές του Γαβαλοχωρίου, να φιλοξενηθεί σε έναν από τους ξενώνες και να προμηθευτεί από το πρατήριο του συνεταιρισμού τα παραγόμενα προϊόντα, καθώς και πολλά χειροποίητα είδη. Στο συνεταιρισμό θα βρείτε γλυκά του κουταλιού (νεράντζι, λεμόνι, κυδώνι, γκρέιπ-φρουτ κ.α.), βότανα (μαντζουράνα, φασκόμηλο, περγαμόντο), κουλουράκια με άρωμα πορτοκαλιού καθώς και τα τοπικά κοπανέλια σε πολλά σχέδια.

➤ Αγροτικός Συνεταιρισμός Γυναικών Καράνου "Η Αγρότισσα".

Το 1995 ιδρύθηκε ο «Σύλλογος Γυναικών Καράνου» ο οποίος έπειτα από δυο χρόνια, το 1997, διευρύνθηκε και μετονομάστηκε σε «Αγροτικός Συνεταιρισμός Γυναικών Καράνου». Τα προϊόντα που παράγει είναι παραδοσιακά, φτιαγμένα μόνο με αγνά υλικά και χωρίς συντηρητικά. Ο συνεταιρισμός έχει 20 μέλη και συμμετέχει με μεγάλη επιτυχία σε διάφορες εκθέσεις. Τα κύρια προϊόντα του συνεταιρισμού είναι γλυκά του κουταλιού, χυλοπίτες, κουλουράκια, ελιές, τσικουδιά, πετιμέζι και κρασί.

http://chronos.ece.miami.edu/~dasp/Garounas/Katougarouniatiki_foni/Nov_Dec_2001/endiaferonta_arthra.htm

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

➤ Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Γυναικών Κρουσώνα «Η Κρουσανιώτισσα»

Ο αγροτικός οικοτεχνικός συνεταιρισμός « Η Κρουσανιώτισσα» βρίσκεται στο νομό Ηρακλείου Κρήτης, στον Κρουσώνα Μαλεβυζίου και ιδρύθηκε το 1999. Ο εν λόγω συνεταιρισμός αποτελείται από δεκαεφτά γυναίκες, οι οποίες με φροντίδα και μεράκι παράγουν παραδοσιακά κρητικά γλυκά, με σκοπό να ζυπνήσουν μνήμες και να δημιουργήσουν

μέσω της παράδοσης. (<http://womenassociations.gr/el/pois-257/sineterismos-krousaniotissa.htm>)

➤ Αγροτικός Γυναικείος Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός «Μελισσάνθη»

Ο παραδοσιακός οικοτεχνικός γυναικείος συνεταιρισμός "Μελισσάνθη" ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2000 με σκοπό την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη διάδοση και προώθηση των παραδοσιακών μας προϊόντων. Τα μέλη του συνεταιρισμού είναι 10 και τα προϊόντα που παράγουν είναι παραδοσιακά γλυκά και διάφορα γλυκά ζαχαροπλαστείου. (<http://www.onlinecrete.gr/guide/eidi-sfoliatas/137.html>)

➤ Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Κ. Ασίων «Ασιτιανά Εδέσματα»

Ο Αγροτικός Οικοτεχνικός Συνεταιρισμός Κ. Ασίων «Ασιτιανά Εδέσματα» ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2001. Τα μέλη του Συνεταιρισμού είναι 7 και παράγουν ψωμί, παξιμάδι, παραδοσιακά γλυκά, βιολογικά προϊόντα και λαχανικά. (<http://www.onlinecrete.gr/guide/glyka-koytalioy/98.html>)

➤ Σύλλογος Γυναικών Μαράθου «Το Ξομπλιαστό Κουλουράκι»

Ο Σύλλογος Γυναικών Μαράθου «Το Ξομπλιαστό Κουλουράκι» ιδρύθηκε το Μάρτιο του 2001. Αποτελείται από 23 μέλη τα οποία παρασκευάζουν βουτήματα, λαδοκούλουρα, καλιτσούνια, γλυκό ψωμί και συσκευασίες για δώρα. (<http://www.patris.gr/archive/2002/8/20/8th.html>)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με βάση όλα αυτά που αναπτύξαμε παραπάνω διαπιστώνουμε ότι ο Αγροτουρισμός είναι άρρητα συνδεδεμένος με την ανάπτυξη της Περιφέρειας αφού καταφέρνει να συγκρατήσει τον πληθυσμό στα ορεινά χωριά. Ο Αγροτουρισμός δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά αποβλέπει στη δημιουργία καινούριων θέσεων απασχόλησης, στην εξασφάλιση συμπληρωματικών ή μη εισοδημάτων για την αγροτική οικογένεια, στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών, στη χειραφέτηση και τη βελτίωση της κοινωνικής θέσης της αγρότισσας στην αγροτική κοινωνία. Η τάση, επίσης του σύγχρονου ανθρώπου για πιο «ήπιες» μορφές τουρισμού και η ανάγκη για καλύτερη ποιότητα ζωής, ευνοούν την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, που φέρνει ον άνθρωπο κοντά στη φύση και τον ηρεμεί.

Στην ανάπτυξη της υπαίθρου βέβαια τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, καθοριστικό ρόλο έχει διαδραματίσει και συνεχίζει να διαδραματίζει μέχρι και σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) μέσω των διαφόρων αναπτυξιακών προγραμμάτων καθώς και των φορέων που δημιούργησε για τον Αγροτουρισμό. Ένα ακόμα μέσο για την ανάπτυξη του Αγροτουρισμού είναι και η δημιουργία των Γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών οι οποίοι συντέλεσαν αποφασιστικά στην αναβάθμιση του ρόλου της αγρότισσας.

Συνοψίζοντας, προκύπτει ότι ο αγροτουρισμός μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό μοχλό τοπικής περιφερειακής ανάπτυξης, αφού στοχεύει σε μία ολοκληρωμένη αναπτυξιακή πορεία των τοπικών κοινωνιών και αποτελεί πρωταρχικό μέσο για την ενεργοποίηση του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ:

- ✚ Ανδριώτης, Κ. (2007). Αειφορία, εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ηράκλειο: ΤΕΙ Κρήτης.
- ✚ Λιοδάκης, Α. (2008). Δίκτυο Αγροτουρισμού Δυτικής Κρήτης. Χανιά.
- ✚ Δροσοπούλου, Σ. (1989). Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί. Αθήνα : Interbooks.
- ✚ Κομίλης, Π. (2001). Οικοτουρισμός: Η εναλλακτική πρόταση αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Αθήνα: Προπομπός.
- ✚ Παπακωνσταντινίδης, Λ. (1993). Αγροτουρισμός σταθμός στο δρόμο για την τοπική ανάπτυξη. Αθήνα : Δωρικός.

- ✚ Αποστολόπουλος, Κ. Θεοδοροπούλου, Ε. Τσακατούρα, Α. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού υπαίθρου 2^{ος} κύκλος. Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια.
- ✚ Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (2000). Πρόγραμμα Ησίοδος: Οδηγός για τον σχεδιασμό και την οργάνωση μιας αγροτουριστικής επιχείρησης. Λαμία.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

- ✚ el.wikipedia.org/wiki/Τουρισμός
- ✚ www.visit-achaia.gr
- ✚ http://eclass.farm.teithe.gr/claroline/garbage/FARM127/document/ENTYΠΟ%20ΥΛΙΚΟ/Entypo_Yliko4.pdf
- ✚ agrotourism.wordpress.com
- ✚ agrotourismos.wordpress.com
- ✚ e-class.farm.teithe.gr
- ✚ e-keimena.gr
- ✚ www.grsr.gr
- ✚ www.anthropos.gr